

चितवर "हृदय" या

प्रेम मि

रवि शाक्य
इखाळँ, यल

मिंमनःपौ

(सिरपाः प्रतियोगिताय् मवनिगु)

चित्तधर 'हृदय'

पिकाक—

चित्तधर 'हृदय'

३६१, न्यत-तुंछें, कान्तिपुर-१३, नेपाल।

व्याक अधिकार लेखकया

नेपाल संबत् १०८८

न्हापांगु

मू० ३१-

थाकू—

नेपाल प्रेस

शुक्रपथ, येँ

द्रुहलपा

ध्व पौ

जिमि स्वर्गीय ससःमां 'ज्ञानमाया' यात,

गुह्यसित जि छ हे मस्यू,

जितः जिमि 'व' या जातः जक लः लहानाः परलोक जुल।

अय्नें जि आशा याना

देव मुवने ध्व पौ ध्वनाः जिमि 'व' यात न्वाइ—

“ना, छं म्याय्यात बांलाक विचाः याना ति”

इनाप व महादया

नहापां जर्मनीया महान् कथाकार स्टेफान ज्वाइगया “हमस्यूह मिसाया पौ” बाखंया अनुवादक भाजु तीर्थराज तुलाधरयाके इनाप याय्—ज्वाइगया बाखं जिमित हया बिया थें थ्व बाखं नं वय्कःपिं थाय् थ्यंका द्यु। छाय् धाःसा ज्वाइगया व बाखंया प्रुफ स्वस्वं थ्व बाखं च्वयगु प्रेरणा वल।

अनंलि सिद्धिरत्न दाजु व लहासा साहुपिन्त दुनुगलं निसें महादया छ्छाय् गुमिसं जि कुति हे वने मनंझस्यां च्वयागु थ्व बाखं पूर्वक न्यनाः लहासाया लँयागु जक मखु व धर्मप्राण लहासादेया नं नुगःचु थें ज्याःगु मोखाङ्ग (बहि) आदि गुम्बा गुम्बायागु व मेमेगु नं आपालं आपाः मस्यू-मस्यूगु अनया रहन-सहनया खं नं स्यना-कना दिल।

अन्ते चन्द्रमान माष्टर साहेबयात कच्छुनाः महादया द्रुहलपे गुह्यस्यां देगले तोलं तय् थें थ्व बाखं धात्थें मिखाया न्ह्यःने वय्क ख्वाःपौ च्वया बिया दिल।

कच्छुना—

चित्तधर ‘हृदय’

मिं
म
नः
पौ

कर्ण-दिपे मिसा छह उना तःगु । सनां वःपि लिहाँ वनेत मसंकुसे
मुके माः धकाः भिकु भिनिकुति गोसिया सिँ पँ चिकाः घ्यो, सिलदाय्
कपू. श्रीखण्ड इत्यादि सायाः सायाः भि दन्के याना थकुगु ।

थज्याःगु सिँ-पँया नाप नापं व बुढी नं इता थें छ्यां च्वन ।
थाहाँ वना च्वंगु मिराःया नापं वर्षा नागलीवले खुसि वा पुखुलि सर्गते
थ्यंक त्याः छ्याः थाहाँ वना च्वनि थें कुँत्याः नं थाहाँ वनाः मनं हे
मखना थें च्वंक सुपाँय् ज्याना वना च्वन थुँ थें, भालु थें, छु थें छु
थें च्वंक ।

वः लिबावां वल, लँय् जूपिनि छु खँ, भगवती वःपालाःत नं
हाःसः मरय् धुंकल। व हे मसांखिचात उखे थुखे जुया च्वंगु दु, उना
च्वंगु दु। याने-इने ताय् दया च्वंगु किलिकिलिचाया सः तोषीक
धाँतय्गु तीहू सलं थाराकतु न्हू, नुगः हे भार भार मि।

खः तिमिला मदुसां व सिपँया मिया जलं यानाः भचाखुसि जक
मखु लुती थ्यंक नं जजमानं खनेदु। पाहाँदिपे धाःसा सी उना तःगु मदु,
उकि व सी उनाच्वंपि गुथियारतय् मिखा लुति लिहाँ वयाः भचाखुसीसं
थात। ख जा अपि सकलें हे धया थें वाज्यो वने धुंकुपि, उकि अज्याःगु
इले तःको तःको हे दिपे च्वने धुंकुपि, अथेनं छहस्या छु मने वल थें
भचा ग्याःपहलं खुसी क्यनाः धाल—“ हुं थाय् लाक हे मखु ला ? ”
मेहसं भसंक वंकाः धाल—“ खः वाः, छूयं याताहाँ च्वहले दिकाः भौं
छकू नुगलेतिकाः” अले ला सकलें ससत्तिक मुन, वं वयागु ख्वाः
स्वत, वं वयागु ख्वाः स्वत, सुनानं मेगु छुं छुं मधाः। चाकः उलाः
मित्याः जक स्वया च्वन।

स्वया च्वँच्वं अमिसं पाःलाक धया थें फसं मित्याः भचा चिला
वंवले सिँया हतं सीहस्या हय् नुगःया कस्तं पेपुना च्वंगु छगू छु छु
ज्वाह थिना च्वंगु खन। अले सनां वःपिसं याकन तोता मवंगुलि
बांलाक मि मच्याःनिवले म्हुतुइ बा हय् वाला स्वय् मखंपि गुथियारतसें
छुं न छुं द हे दइनि लिपा मुकाः मालाः काय् का धकाः पिया च्वने
मफुत, छहस्यां तीजक पँथं तःक्यंकाः सालाः पिकालं ला गाखि दुगु
कय्चियागु ह्मिचा छपाः जुया च्वन। अले आशां हथाय् चाःपि
गुथियारतसें सिँकाचं भ्राभ्रां दायाः मि नया च्वंगु गाखिया नौ थाथा
यानाः ह्मिचा चाय्काः स्वत। गुजिगु जया दुने मि मनःनिगु तूलया
ह्माँसे च्वंगु दुवःसा व वया नापं भौं छथू दुगु जुया च्वन। अमि ला
नोट् पो चिना तःगु ज्वा धकाः काचा काचा फ्यना स्वःबले व ला न्याकु

खुकु मझि हाकःगु स्वकुति मझि व्यागु भी नेपाः भौं या सिवे बांलाःगु
भौं निलः भ्यानाः च्वया तःगु पौ खनी। अले व ह्मिचा चाय्कुह मन्
आशां यानाः व भौं जुक बांझ्व। हींत फसं मधीकुगु जूसा मी हे
लाइगु। काचाक छह स्वय् हे सःस्यू ख्वाः वःह गुथियारं व पौ कयाः
छको थय्क च्वनिसें क थ्यंक स्वत। लिपा पलख सुंक च्वनाः व पौ
च्वना हलः -

ल्हासा (चीन)

ने. सं. १०७७

सिद्धाथो १५

यमें,

न्हिल्यंगु सुवाः !

लाःसा छ थ व पती ल्हासाया नापं चीन नं खनाः आश्चर्य चाया
च्वनि-गनं थ व मिजं चीन थ्यं नः वन धकाः। थौं कन्हे अथे हे धाय् माः,
च्वय् माः। थ व ल्हासा जक मखु कुति, केरुं, ग्यांचि, मिखाछेँ इत्यादि फुक
थाय्थात नं चीन धकाः च्वय् माः। धा नं थ व फुक न्हापांनिसें हे चीन
राज्यया दुने लाः धाइ। अय् नं ' अम्वा ' धकाः चीनी गभर्नर दय्क
दय्क नं गय् गय् जुयाः मस्यु, थ व तिब्बतयात छगू अलग राज्य थें
याना तल। आः मुक्ति संग्रामं लिपा जनवादी चीनं थःगु सम्पूर्ण राज्य
नालाः कताना कयाः नेपाल आदि थः जःला खःला देश नाप नं
त्वादला च्वने धुंकुगु स्वापू हानं स्वाना हल। उकि आः जिपि थन च्वनाः
सिन्ध व जःला खःला राष्ट्र चीन सरकारया नाप जूगु न्हूगु व्यापार
सन्धि अनुसार व्यापार याना च्वना धाय् माल। अथे ला सिंह
सार्थवाहया पालंनिस्थं व्यापार याना च्वनापि भीपि प्रताप मह्यया
सन्धि व प्रताप सिंहया सन्धि लिपा तकं सरकारी अडा मदुनिबले निगू
सरकार सन्बन्धी ज्या नं भीसं याना च्वंगु, उकि गुलिखे भी अजिमापि

नेपाले ख्वख्वं सिना बने धुंकल, गुलि खे आज्जुपि नं थन हे च्वनाः बने ज्याज्यां थनया चा जुया बने धुंकल, थुक्रिया ल्या चाः हे मटु। उकिं भी नं थौं व हे भवले न्हाः वना च्वना धाय्गु लुं अपो मजू।

खः का बरु लं थ्व पौ खनाः धाय्फु थन तक थ्यंकाः जीवनया बावंकाः आः हानं अज्याःगु खँ छाया, हानं स्वय् हे मझालापुसे च्वंक थथे सःतेगु हे छाया ? धाखें ला मै, जि थथे मनं मनं मसःतुगु दिन हे मटु। थौं सिपुन्ही-भी हं कुगु पुन्ही जूगुलि लुमनाः सहयातां सह याय् मफयाः भीगु व पुलागु खँयात न्हापाः यानाः च्वछाय् हे थ्व पौ च्वयागु जूगुलि जि दकले यःकथं छन्त सःतागु खः। हानं पौ नं न्हाकथं हे च्वयागु खः। छाया धाःसा न्हापा न्हापाया थें “ शुभ भापा भिनकं तसे ह्या ... ” धकाः पौ च्वय्वले जि थन सँदेशे थ्यंका च्वनाः छ आमकन नेपाः थ्यंक च्वंहासित च्वया च्वनागु थें ज्वी। जि थौं अय् ज्वीके मयो, जि गुगु खँ छन्त धाय् त्यना, व खँ लंगु सत्तिक च्वनाः बांलाक थ्वीक कने साःस्ति वः, उकिं दकले सत्तीगु सलं सता च्वना। हानं आः छ मझाले साःगु नं ला मखुत। जिके लंगु जातः ला मटु, अय्सां छ नं ला न्येदं प्वी धुंकल ज्वी मखुला ? लुं जुयाः जिगु थ्व पति यानाः लंके ल्यासे दना वःसां, अबले छको निहने प्यते निह्य ध्वदुक नाप लाःवले जि अथे सःतावले स्वाः ह्याउँकु थें ह्याउँकुसां सुनानं खनि मखु, छाया धाःसा जि स्यू जिगु थ्व पौ लं एकान्ते कथाय् वा याक चा भुतुली च्वनाः च्वना च्वनि, अले मेपिसं गथे यानाः ताड ? अबले जूमा धकाः छ आखः मसःगुलि मेपिन्त पौ व्वंके माः थःपिनि दुबिस्ता खँ नं सकतां भरङ्ग उले माः। आः ला छ भन्तेपिनि नाप नाप जुयाः बांलाक आखः सय्का हे तय् धुंकल, सुयातं भीगु खँ सीकः ताय्कः ज्वी माःगु मखुत। उकिं हे थ्व पौ च्वया च्वना, भीगु खँ सकतां लुमंक च्वयाः। विन्ति धाय् मै, लं नं गनया स्वाः मटुगु खँ धकाः द्धवी हे वां मझसे पूर्वक च्वना व्यु, गथे जि मझकुसे च्वया च्वना।

खः का थौं कन्हेयापिनि थें भी निह्यथां येकाः ह्नागु मखु, निखेयां मां-वौपिसं स्वयाः खनाः हंका व्यूगु, व नं मचांनिसं धाय् माल, उथाय् तक जा लं मझालाया भाय् हे मयूनि। सि नं च्यादँचा दुहा मचां मीगु हे छु ? सुंक जा लिसा तःवइ, क्येँ लिसा तःवइ। ‘मामं थथे धाल, मामं अथे धाल’ धाःवइ। लंत छुनि छु। लुमंनिला ? छको कानकानपीच्या ह्मितावले जितः थियाः ‘नां काय्माः, नां काय् माः’ धाःवले ‘व का !’ धकाः धयागु। तेलकासा वा गुलाकासा ह्मिटेवले ला नां काय् माःगु हे मटु, हुरुहुरु लित, च्वाक थिल, सिधल। उकिं जि अबले कहाँ वयावले तक नं लं जितः वचं तय् मफु। ख नं अथे ‘छि-छा’ धकाः वचं तःज्वीगु करपिं पहः वः। हानं दकले सत्तीह पासा-भाःतयात छि, वय्कः धकाः तापाका च्वनेगु जितः ला हिसि टु मताः।

थथे ह्मिनु ह्मिनुं भीसं मचाय्क भीगु ह्म ह्मासा ह्मासां थाहाँ वया च्वन। छको छको थःछेँ चाहिना वइवले छगू छगू पाका वइगु। न्हापां ला भांतां लंयां पर्सिचा जुल, उकी मा हे मोगु गा नं न्यया वल। हानं वःवले गां तोपुइ माःथें नं च्वना वल। अले ला छ ककलुना जुइगु, जि खन, मिखा चूलात धाय् व स्वाः नं ह्याउँसे च्वंकइगु जुया वल। जितः नं न्हापा ह्मिता जुयागु, ल्वाना जुयागु, हाला जुयागु मज्यू थें च्वना वल, तस्सकं मझालापु थें नं च्वना वल। अयून् जि छन्त स्वय्तु माःस्ति वः, उकिं छ छेँ दइवले जि उथेतु दुहाँ वय्गु। हानं जि गनं वने माःगु नं ला मटु, ल्हासा साहुतय मचात जूवले ल्याः भति भाति व पौ सम्म च्वय् सल धाय् गाःपिं जूवले मेमेपिं त्वाःया पासापिन्त थें पाठशाला सम्म नं छया तःगु मटु। स्कूल धयागु ला अबले दर्बार हाइ स्कूल छगू अन च्वंने धयागु ला सुनानं धाय् जक नं सःगु मखुनि। उकिं जि न्हागु श्ले दुहाँ वय् धाःसां लुं मपं। छ धाःसा जि खनेव यानंतुं हे छखे चिला वनिगु। उकिं न्हापा ह्मिटे, ह ले, ल्वाय्गुया

पलेसा उथाय् थ्यंवले खँ ल्हाय् तक नं मखन, बांलाक लुदंक स्वय् तक नं मखन । समय धयागु नं विचित्र हे खनी बाः हला ?

छन्हु मांपिनि खँ ल्हाना चंगु ताल-छ बाह्याय् तइगु धकाः । छाय् बाह्याय् तइगु, बाह्याय् तयां लु ज्वीगु अबले जि छुं मयू । हानं त्वाले पासापिनि ततापि बाह्याय् च्वन धा गु न्यना, तर छन्त धाःसा बाह्याय् तइगु हँ । थ्व 'तइगु' व 'च्वनिगुली' लु पाः व नं जि छुं मयू ।

धात्यें, छ बाह्याय् तल । मांपिनि लिमलाः । लुस्या-मुस्या कःछे लु लु नकः वने माः धाल । हानं बाह्याय् पिकाइखुनु देछाया वीत वसः मानि धाल । हाला जुल, सना जुल, इखे थुखे न्यना जुल । जि छद्म ज्यो थें अथें च्वना च्वना, मने लु लु खँ लुया च्वन - "सिन्हः छाय्कः वने माः धाःगु, सिन्हः गय् छाय्केगु ज्वी ? हं कुवले ला लु मचा तिनि, धाः धाः थे याना बिया, सँ प्याकेखुनु नं सँ छय्का बिया, सिन्हः तिका बिया, धाः धाःगु सकतां याना बिया । न्हाय्कं स्व धाय् माः धाल । अथे हे धया बिया, सकलें हररर न्हिल । आः ला अथे खइ मखु, अन ह्यस्यूपि, थःथितिपि सुं दइ मखु, फुक हे ह्यमयूपि, नय् थें नय् थें स्वइपि गिजे-गाजे याइपि जक ज्वी ! उकीसनं जि नं आः ला १५ दँ दय् धुंकल, थुनाय् ग्वाय् छपु निपुसां खने दय् धुंकल ।"

बाह्याय् पिकाइखुनु सुथंनिसं हे सःतःवःह्य पिपा च्वन । मांपिनि लुलु छय् माःगु ज्वरे याना च्वन । जि नं वसतं-इसतं तीत लु कोट् फी, गुगु पत्ती सुरुवाः लं फी थकाः विचाःयाना च्वन ।

हानं छद्म मेह चय्कः वःह्य वल, 'याकन भासँ' धकाः हाल । अले जि नं वसतं तिथाः सँसँ छयनाः तुपुलि भचा वेकय्क पुया । न्हाय्कं स्वयावले थःत बांलाः, लवः ताल ।

जिपि छिनिथाय् छेँ थ्यंवले छन्त फेतुका बय् धुं कुगु यंकाकथं छंगु न्हःनेसं लाया तःगु लासाय् फेतु कल । गुरुजुपिनि माःमाःगु पूजा

विधि यात । अथे हे ११ ताःति थाःवले जितः थना यंकाः अन स्वना तःगु वदःयागु सिन्हःवत्ता लःलहात । 'च्वसिन्हः छाय् कि' धकाः नं धाल । सिन्हः पचिचां कयाः थय्क स्वयां छंगु ख्वाः हे खने महु कच्छुना च्वन, मानो द्वितीयाया चन्द्रमा थें छवालाचा जक कपाः खनेदु । जि छंगु ख्वाः छपातं स्वय् माःसे वल, छं थें स्वइला धकाः अथें दना च्वना । छनाप च्वनाः छंत त्वपा-तापा च्वंछ गुलमांजुं 'सिन्हः छाय्का दिसँ भाजु' धकाः धाःवले छ भं अप्पो कच्छुना विल । अले जि छंगु छय्ले सिन्हः तय्केत पचि दिका । सय् सिन्हः की मलाःनि जिगु लहाते करेन्ट थें वल । काचाक लहा लिमालाः लिचिला वय्जनां 'सिन्ह वत्ता लःलहाय् मानि' धा गु सलें जितः पना विल । अले जि कच्छुनाः सिन्हः वत्ता लः जक लहानां अमिसं 'भागि याय् माः' धकाः छं जितः भागि याकल । अथे ला हं कुवले नं छं भागियाः, विज्यासले वंजला वनावले नं अय् हे च्वसिन्हः छाय्कावले नं भागि याः । अज्ज न्हि न्हि जानय्त् नं मामं भागि मयाकुसें छन्त मनकु । तर छं अथे छिमि थःछेँ सकस्यां न्हःने भागि याःवले छखें मछालापुसे नं च्वन, मेखें छ-छि पीसे च्वं थें धाय् ला, कुचुसे च्वं थें धाय् लु थें लु थें जुयाः मचा न्हाइपु नं ताल । अले जि थःगु थासे हे फेत्तना । तर जि मचाय्क हे जिगु मिखा छं पाखे व्यल खनी । छंगु सँय् वेकय्क किता च्वंगु हिउँसिन्हः छधो खना, मानो वर्षाया ख्यूसे च्वंगु सुवाचे फिलिक्क पलपसा तो थें । जि गवय्त् नि गवय्त् स्वया च्वना, अन वैग जाय्क च्वसिन्हः छाय्कःगु स्वय् धकाः स्वया च्वरि मितातसं नं पने मफु ।

धात्यें मै, खुनु थें जितः माने यानाः नकुगु गवलें गवलें हे महु, गनं हे अथेभनं मानेयाकाः नय् मनं । थवा कारण अबले जि पूर्वक मथूसां ससुःमांया याकःजिलाजं धाइगु थ्व हे ज्वीका धकाः अनाज ससुम दत । लु लु जक तया विल, गुगु जक तया विल जि लुममं । लुमनि नं गन, आः हे तिनि थन पंवुलापि भचा आपाः दसेलि छता वता म्हुतु हीकाः

नय् खन । नत्रसा व हे च्या चप्पा थुक्पा ला तर्कारी छको निको भमो । कयँ खुं सा कुके हे थाकुबले जा न सां व हे ला दुगु तर्कारी छता नाप । न्हागुसां जि स्वय् उलि साःसागु ज्वलं ला थाय्भुइ नं दु थें मच्चं ।

नय्-नी सिधय्काः जि न्हिच्छि अन हे व जिगि जिगि च्वंक छाय्पा तगु कथाय् छाइगु च्वना च्वना । न सुं खँ ल्हाय्पि पासा दु, न छुं याय्गु ज्या हे । अबले आः थें आखवार-इखवार स्वय्गु चलन नं मदुनि । छको निको छिमि किजा बइ, चुरत छपु बी, सलाइ च्याकइ वनि, उलि हे । बहनी ज्वीकाः वल मां पि सगं ज्वंकाः थ्यंकः वल, नापं जिमि क्यहे नं दु । सगं-सिगं बीधुंकाः सांपिन्त नं जितः नं हानं भव्य नकल-देमा भव्य ।

छें थ्यंवेले वाचा जाल जि लं-लिं तोताः कथाय् ग्वारा तुला थय्क स्वयां न्हिच्छिया दुने मामं ला कथा हे मेगु याना तःगु-न्हूगु भयाःकापः, देलासा व फुंगखोल नं न्हूगु । छपाः निपा तस्वीर दुगु नं उगु थुखे, थुगु उखे यानाः लवय्क खाया तःगु । जि स्वयां च्वनातिनि, लि जक तिना तयागु खायाया नापं छ छन्हं घारांक मिक् ध्वानाः दुतछ्या हःगु । जि भसंक वन-छन्त थ्यने हःगु ! पिने अमि मां म्हाय् निम्हं जानाः खापा तिनाः न्ह्युन्ह्युं सिखः तया च्वंगु ।

जि मिखा तिसिनाः विचाः याना च्वना - “छ नाप गय् खँ ल्हाय्गु, छु खँ ल्हाय्गु, गय् यानाः खँ छुइगु ?” अथय ला जि थःयासिवे थकालिपि व्याहा याय् धुं कुपि पासापिनि पाखें मिसा-भिजं सम्बन्धी खँ ख गुं मखुगुं यक यक न्यना तय धुं गुं दु । हानं ३४ दँ न्हापा छ नाप क्षिता क्षिता ज्वीबले खँ मल्हानागु नं मखु, क्यहे चां सःतश्थें ‘पीभत’ धका मसःतागु नं मखु, अय् नं कथाय् एकान्त लाःबले खँ ल्हाय् भचा हे छि थें मच्चं, मझालापुसे, छु थें छु थें च्वं ।

अय् धका छ नं सत्तिक वगु मखु, लुखाया लिक्सं छु मने लीका च्वन थें मभ्यु, खासा कय्कुं थें कय्कुना च्वंगु जि तीजक वागः मिखा कनाः स्वयाबले छया सिवे वान्हि न्ह्य तिनि दुहाँ व ह्य लम्फा-चया जछे बांलाक खं । लाःसा छं नं अय् हे मखाः खँ वाय्का च्वन ज्वी - “चंपाचां थय् धाःगु, पुनमायाचां अय् धाःगु । छि ! लतंचां गय् गय् धाःगु ।” मखु ला ?

थये छ नाप थय् खँ ल्हाय्, अय् खँ ल्हाय् धकाः ग्वसाः ग्वग्वं छको ला नंनि मवासे साला ह्या नापं ध्यने ला धकाः नं मने वःगु खं, लिपा नसंचा ती जुल ला मभ्यु जि न्ह्यः वल । छ नं लिपा खाता कय् तुं ग्वारातुला छत थें ।

कन्हेखुनु सुथे जि न्हालं चाःबले खाता कय् च्वंगु फुंगे चिकंवां जक ल्यंदनि, छ दुना वना च्वने धुंकल । जि कथां पिहाँ वयाः ख्वाः खी हे सिले मलाःनि छ थः छें, वना छत । बहनी लिहाँ बइ ला धकाः अनेक खँ मने वाय्काः छंगु कलिसः बइला धका लैय् न्हाय्पं लाया च्वनागु सिस्ति, छ उवुनु लिहाँ हे मवः ।

छ नाप गवले नलुयाः गुकथं भीसं जीवन हुना व खँया विचाः हे याश् मलाकं अवुजु वुढा ज्वी धुं कुगुलिं ह्यापाः बीत जि ल्हासा वय् माल । मांया धासा मचा छद्म दय्काः जक छ्या हय्गु विचार । छं धाःसा लय् लय् मोल्हीगु मतोतु । जि बांलाक चाः छ देकुती दुहाँ मवनेव मांया ख्वाः ख्युंसे च्वंकइगु । न्हागुसां अवुजुया तारंतार पौ वःगुलि जि ल्हासा वय् हे माल, वया । अवुजुयात कत छ्या ह्या ।

वय् नं अबले कालिमोंगया लं नं बांलाक मचाःनिगुलि व हे कालविल कनाः ज्वीमाःगु कुतिया लं मवसे मगाः, थाय् थासे जिवं ज्यू मज्वीक भवलेगा ता छी माःगु व आका भाकाय् च्वलः वय् योगु । उकिं थःयित्तिपि सकसिनं सगं छ्या हल, ख्येवातां जक हे प्यत जाः ।

तर व सकतां खं छं खनि मखु, छ कथाय् च्वनाः ख्वया च्वन । लिपा
बेला बी त्येकाः तिनि छ थाहां वल, व नं निहस्यां घय् घय् पुकाः ।
जि छतका दां बियाबले छं लहा थर थर खाकाः स्वःगु आःतक नं
लुमंनि । हानं भागि याःबले गवयूतनि गवयूत तुति ज्वना च्वंगु नं जि
लोममंनि । धाःथेया खं जा मै, जि उखुनु तुयूगु मोजा न्हाना तयागु
जुयाः कन्हेखुनु चावहिलि वनेत हानं मोजा न्हानाबले उकी दाने पाखे
महामञ्जुश्रीया पालिकाय् धर्म श्री मित्रया मिखा थें ख्वविया च्याः च्याः
खनाः जिगु नुगः काइया मिना वःगु आ तर्क मलंनि ।

न्ह्यागुसां जिपिं चावहिली चच्छि व सकोया महासःवाहाले
चच्छि च्वनाः वयां सतिखुनु १० ताः ति इले लगाःचो थ्यन । अन च्वंगु
चीभाःया कसं च्वनाः सगं कथाः चिपं नं थो माःगु जुया च्वन । उकि
जिमि बंजा पासापिं निह व भल्या नायो छह नं नापं भोलुकल । अथ्य
ला जिमित छे पिहां वयाखुनु चान्दे हे च्वते मातने, छेदी थनाः थनाः
हे गोसगं विया हल, धां दिगुली नं लैय् दनाः गोसगं कया वया । कन्हे-
खुनु नं चावहिली सगं विया हय् धुंकल । अन-लगाःच्वे ला धौसगं नं
विल । लिपा नय् धुंकाः भल्यानायो दनाः चिपचाप फुकं पोचित ।
जि ला छु याःगु ल्याः धकाः च्वनां कन्हे कूला यायूत ज्यू धकाः
धाल । धापू छु धाःसा अनंनिसें जिपिं सकलें छजाः जुल, चिपनिप
नं छुं मन्न । अनंलि जिमिसं तःवःपिं दाजु-किजा पासापिं नाप बेला
कयाः थय्क स्वया, जिपिं निभाःबीपाखे स्वया च्वनागु जूगुलि यँ, यल,
ख्वप स्वनिगलं खनेदु, दकले ल्यूने स्वयंभु । अन मत बियाबले जिगु
मिखां स्वयंभुया गःतगिने च्वंगु मिखा नं खने दु थें च्वना वल । छाय्
धाःसा उखुनु तक जिगु मिखां छंके बेला कयाबले छं ललःधागु मिखां
स्वगु भल भल लुमंनि, उकि याने खने दुथें मच्चंगु व स्वयंभुया मिखा
नं अथे हे थें खना च्वना । लिपा जिपिं चीभाः चाःहिलाः पूव स्वयाः
कहाँ वया, तःवःपिं सकलें यँ पाखे स्वयाः वल ज्वी माः । 'लिफः स्वय

मयः' धाःगुलि जिमिसं मख्वया । स्व हे स्वःसां अपिं खनि नं मखु, छाय्
धाःसा जिमि निखलःस्यां द्ययी चीभाः हे धकि जुयाः पना च्वने
धुंकल ।

धाःथे ला मै, जिपिं पाखं कहाँ वया च्वनागु मखु, पाखं जिमित
कत हया च्वंगु । गुलि जिमिगु तुति पाखं भवास्याक कत हइ, उलि हे
जिमिगु मन हासाक छे लिहां वइगु । जिगु जक मखु जिमिगु, छाय्
धाःसा जिपिं स्वहस्यां छे दु, स्वहस्यां छे छह छह लुमंकेपि नं दु, अज
अमि ला छह छह मच नं दु-छहस्या काय्, मेहस्या म्हाय् । जि.
जि छ हे छह जक जूले मनया इना वने मोगुलि मन छगू हे सूरं
छंथाय् छंगु खवाले, छंगु म्हुनुइ, छंगु लुकी लुकी प्यपुं वइगु । वयात
लिगनां लिगने मफइगु, मिखा लःल धाया वइगु, अले थय्क अमिगु
ख्वाः स्वय्गु, अमिके नं थःगु हे किपालु खनिगु ।

समयं न्ह्यागुं याय्फु, वंयाय् मफुगु छुं महु । उकि न्ह्याक हे
जिमि मंमदुसां जिमिगु हे तुति जिमित यंकां च्वन वं धाः धाःथे पर्वःथात
जनी चिकु चिकुं । जिमित मन तय् थें यानाः वाउंसे वाउंसे च्वंगु
सिमाहःया नाप नापं रंगरंगया गुं-स्वां नं हया च्वंगु, भंगःतय्गु यइपुसे
च्वंगु सः लिसे याने-इने गांगांया मे नं ताय् दया च्वंगु । जिपिं कय्
'यरंखु' खुसी थय्वले जा थुइती जुल, अन हे वाय् । नय्नी धुंकाः न्ह्यः
मवःतले जिमित सँय् भाय् स्यन-लु लः, थुप्पा-काति, भे जा,
पिंज्या दाजु किजा तता कयहेँ, किमे-कलाः, डा-जि, खयरं छ, खोरं=
व इत्यादि ।

कन्हेखुनु सुथे न्ह्यखुनुया भव्यव व सगंख्येँ कूला यानाः जिमिसं
'दुंगा छिनाः 'यरंखु' पार याना । उखुनु न्हिच्छि धया थें पाः गय्गु ।
पर्वःया जंजं, जःखः सिमा दुगु लं चाःचाःहिलाः गय्गु अपाय्चो
हाइपु मजू । गनं गनं न्हाय्पं हे सिचुसे च्वंक लःया सः नं ताय्दु ।
सन्ध्याइले 'सिपा' गां थय्काः अन चच्छि च्वनाः कन्हेखुनु 'चौतारा'

थ्यन । अन अडा नं दु, बजारे छह-मिह अवुजुया हस्यूपि नेवाः साहुत नं दु । जितः हसोवं वना यंकाः पाहाँ-पिहिँ यात, अमिथाय् हे छथाय् वाय् लात । म्हंफु-मफुया नाप नापं नुगः हे तिक मिक 'भाजुया व्याहा वाय् लात । म्हंफु-मफुया नाप नापं नुगः हे तिक मिक 'भाजुया व्याहा याय् धुन ला, मत्त गोहा दत् ?' धकाः नं न्यन । जि छु लिसः वी, न्हिले थें यानाः पार याना विया । पुलं नेवाः पासां सकतां खँ कना विल । जिगु ख्वाः स्वयाः साहुं धाल-नुगः मझिके मो भाजु, लहासा थ्यन धाय् व सकतां लोमना वनि । तर जि मचाय्क हे भसु काः वल-गय् लोमनि ! मि काःगु लोमंके फुसां, च्वापुं ख्वाउँगु लोमंके फुसां जि छन्त लोमंके फइ थें मताः ।

मनू धयापि मनू हे जूगुलि साधारण मनूतसें नं अथे ल्याय्हावले छेँ त्वःते मालाः नुगः मझिपि नँनेवाःतय् मन तय्त् छुं न छुं याय् माः धकाः स्यू खनी, उकि जिमि थः भल्यात, मेपि भल्यात व गांयायापि मनूत नं जानाः अनेक प्रकारं ख्वाः-खी याना जिमिगु ह्याइपु लंकेगु खः । गनं मे हालाः न्यंकइगु, गनं जिमित नं साला यंकाः थःपिनि नापं प्याखं हुइकइगु व गनं गनं ला वनां वने मझिगु चिकिचा व्यागु लँय्-चय् पाखे ततःगोगु ल्वहँ व कय् स्वःसा सः हे ताय् मदय्क न्ह्याना च्वंगु चीचा बालागु खुसिचा खने दयाः धाथें थँ स्वयां परवत, कस्वयां समुदर' धाःगु सिन्हाज्या मे लुमंसे वइगु लँय्-फुसे लाक मझि मझि कय्ता खायाः उकिया तःलं वने माः धकाः धाइगु व मखुसा च्याना छगः ध्यवा दस्तुर बीमाः धकाः गथांगुगःया जगाः थें नं काइगु । अज्या थाय् गनं गनं 'खीँया' धकाः उखे नं थुखे नं सिमाय् खिपः चिनाः डकी रोपलाइन थें च्वंक दोके छगः खाया तःगु खनेदु । उकी मालताल जक तया छइगु मखु गुम्हं गुम्हं हथाय् हथाय्पि भल्यात नं च्वना वनिगु । छह बहाःह मनुखं छवे च्वनाः खिपः साला च्वनिगु । गवलें गवलें लः थाहाँ वया च्वनिवले लाक व खिपः साला च्वहस्या लहाः ल्यानुयाः वा खिपः छामुया वनाः लखे नं थ्यूँ हँ । गुलि ग्यानापुगु खँ । मी ला भचा

लँ ताःहाःसां चाःहिलाः हे वनिपि जुल, अनं वने मो ।

थथे भल्यातय् नाप ख्याः-खी यायां दुनें ह्याइपुसां पिनें न्ह्याइपु पहः यानाः जिपि 'काःलः' थ्यन । अवले 'लिस्ती' थाहाँ वने मोक अडा फुक 'तातोपानी' हया तय् धुंङ्गु, उकि अन पुले माःगु जगाः भंसाः सकतां पुलाः अनंतुं वाय् च्वना । कन्हेखुन काःलखे मो-मी ल्हुयाः जिपि न्ह्याः वया । काःलःया स्वधाः हिति भ्रारर हाया च्वंगु दु । काःलः धाथें हे काःलः, न्हापां ला लः थी हे मफु च्वीँ च्वीँ पू । लिपा तीजक तीजक लहाः तुति थुं थुं हितिधाले हे मोल्हुया ।

अनं काहाँ ववं पर्वतया ह्याकिने लाक 'कोदारी' खुसि न्ह्याना च्वंगु दु । च्वं तापाक खने दुगु खुसि व हे ज्वी माः । अन थ्यंकाः ता छी ल्यनावले 'थ्व हे नेपाल व तिब्बतया सीमाना' धकाः धाल । धाथें थथे थःगु जन्मभूमि नेपाल नाप वाय् लःवले हानं छको नुगले धौ-वजि बाल । नेपाः-मां, थःमां व मांया भौ सकलें भवाताहाँ दं वल । अले ताया तःले न्ह्याना च्वंगु खुसियात ख्वविया जगाः व्युच्युं खुसि छिनाः पाः गया । अथ्य ला जिमिलं भयातुक छुं कुवुया तयागु मदु । छह पासायाके मसलावः निव प्यवः व मझि-पोस्तिगं भचा दुगु हिचा छपाः, मेह पासायाके सुकुरी छपु व लथल छगः कखाया तःगु दु । जिके छुं मदु, भिद्यः प्वः जँय् न्याक चिना तयागु दु । दां दिं फुक भल्यानायो याके, अथ्यनं व दोसाध खुसि तुति भयातुक कसाला तःगुलि उखुतु बल बल सँहाःह धाय्काः तिनि 'खासा' धाःगु गामे बासे थ्यन । अन तक नेपाले थें ज्याःगु पाखा दुगु तर सिपौया पौ दुगु छेँ खने दनि । सिमा-सामा नं गाक दनि ।

अन लँय् गनं गनं स्वय् हे शिलानदी धाय् ल्वय्क ल्वहँ जक ग्वारा ग्वारा खने दुथाय् गनं दुरु दासि वः थें च्वंक कवाना च्वंगु कवानाः व गनं कय् कय् थ्यंक चीचा बाला खने दय्क न्ह्याना च्वंगु खुसिया च्वय् पहाडे नकी तानाः उकी सिपू लायाः दय्कातःगु ता व

गोपु गोपुखे ग्यानापुसे च्वंक सिखः वःकाकां यातां व्यातां संक छी माःगु
कुछि जक व्यागु भोलंगा ता नं छिना वने माः । थुकि हे ज्वी मिजंत
धयापिनि दिम्या थेकाना महु धाःगु । ख नं अनं कुनुवन धाःमा दिपया
छु थेकाना ?

वयां कन्हेखुनु छ्वाय् 'छ्वाय्' धा थाय् च्वनाः ततःमागु सिमा
महुगु वःवः पर्वः पुलाः 'कुति-गाले' ज्यन । गुगु नेपालं लहासा वय्वले
दकले न्हापांगु वने ज्याय्गु थाय् खः । उकि अन नेवाःतय्गु तःगूमछि
कोठि दु । मी नेपाले ३२ कोठि महाजन धाय् थें अन न ४० कोठि
धाय्गु चलन दु । अन चि, तँय् च्वामो आदिया व्यापार आपाः । छुं
भचा देशी (भारती) मालया पसः नं दु । नेपा यापि आपाः भल्यातसें
जाकि मलेभता इयादि नाप चि हिलावुला याइगु जुया च्वन । मी
भल्यातसें नं अन नय्वु (छेँथू) यात वकु फुकु लहानाः ज्यालाया
दामं चि छकु छकु कयाः थः थः गामे वनेत नेपाः स्वयाः वल । भल्या-
नायो नं नय्वु नाप वकु-बिकुयागु व अधलि-हागुदां (नेपाः मोह व
सँय् मोह) या ल्याःचाः नं सकतां सिधय्काः खाय्मातय्त (सलजवा त)
ताथ्ये-धाला (सलया वाः, मा गु दां-दिं नं वैन वियाः 'गनं परदेश नय्
मनंनिहा साहुमचा, बांलाक विचाः याना यंकि' धकाः मानो म्हाय्मचा
वियाछ्खले दुवाते गुभाजुं खं लहाइ थें खं लहाना जिगु कुति ज्यंया
स.पौ ज्वनाः नेपा वल । उकी जि छंगु नां तक नं च्वय् मछालाः मांया
नांया नापं जल भोछि धकाः जक च्वया ।

कुति, पर्वतं चाःछ्गु गाले लाःगु थाय् जूगुलिं साप चिकुगु
थाय् जुया च्वन । चिकुलावले ला च्वापु गागां छें पिहाँ हे वय् मजीक
लँ फुक च्वापुया च्वापु ज्वी यो हँ । वैशाख पर्वी थे च्वंकाः नं अन
नेपाले चिकुलां थें चिकु । जिमि ज्वना वयागु दाँलाइ, सिलखं मगानाः
अनया पुर्विसांगां यःने फायाः यनेमाल ।

अन निन्हु स्वन्हु च्वनाया छ्वा-निह कुति नेवाःत नाप लात—
आपाः सकोमित, यले ज्यासःबरेत छखलः निखलः दु । सकलें थःथःगु
ज्याय् दुना च्वंगु दु । छेँ पौ महु, कःसि जक, व नं चा जक फि चिका
तःगु । ख्वाउँगुलिं यानाः चा नं खो, लः ज्वया वने मफु, मानो सिमन्टी
थें । आपाः छेँ २ तँ जाःगु । थाय् थासे ताचो (ध्वाँय्) च्वय्का
तःगु दु । भिचःया देगः छगः नं दु गुंवा थें च्वंक गोध्वाँय् व ताचो
च्वय्का तःगु । मी नेपाःया अडा नं दु । अनया हाकीम दिट्टा । मी नेवाः
साहु महाजनत व भल्यातय्त विचाः संचाः याइगु हे अनं । जात्रा, गुथि
इत्यादि ला नेवाःत दु थाय् दइगु हे जुल । वाजं-विजं नं—धाः, नाय्खि,
दापा, धिमे इत्यादि सकतां दु ।

जिपि अनं पिहाँ वयाखुनु व हे जिपि वाय् च्वनाथाय् हे छेँ
कुति-नेवाःत सकलें धयाथें मुंवल । 'तिम्बि याय्माः तिम्बि याय् माः'
(सगं बीगु) धाल । सकसितं च्या-चि त्वंकल । अले छ्वा नायोचा ख्वाः
वःह्वा बाभावंह साहुं धाल—कासा थकालि, आः छु याय् माल ? जि
ला थकालि धाःह्वा गुह्वा वुढा थें धकाः थय्क चाकःभकलं स्वया । तर
नंयाना हःवले वया सिवे ल्याय्छ्वा व हे छेँ थुवालं । धाल—छु याय्गु
आः, वहि पुइकिरे । धाथें ह्याउँसे च्वंगु छगू वहि प्वीकाः च्वना हल—
फलाना मिती फलाना साहुया नंनेवाः वंजाः फलाना नेपालं वःया
२ त्यांग्रा, फलाना मिती फलाना नंनेवाः २ त्यांग्रा, फलाना मिती फलाना
नंनेवाः साहु नेपालं वःया असुल जूगु अधलि तका ५ तका इत्यादि ।
अले जिमिगु नं निहसिगु नां च्वत । छ्वा वंजाःला पुलां नेवाः जुल ।
मेहसित हाःह्वा यानाः त्यांग्रा पुइकल । जितः 'कासा साहु त्यांग्रा पुला
दीगु लाकी, दस्तुर विया दीगु' धकाः हिल । जि भसंक वन—सिलाचः-
रेबले पशुपती जक मदस्यातय्त दक्षिणा कयाः नं वय् ग्वारा ग्वारा
तुइकइ धयां थन ला थःत हे त्यांग्रा पु धाःगु ! जि सुंक च्वना च्वना ।
लिपा का, साहु मचातय्त नं त्यांग्रा प्वीके ज्यूला, च्वयाव्युरे न्यातका

दां । धकाः जिगु नामे ५ तका दां आमदानी चकल । अज्ज दे-भव्य-
न्याया च्वंगु पाखे लाःसा लाखे ३४ न्हु तक भव्य नकाः फैयागु प्याःगु
छेंगू लायाः लांघ्रा पुइकइगु हँ । लिपा धकाः सिल । थुलि याना चवतलें
पुलां नेवाः वंजालं भल्यातसें दिका थकुगु 'खोम्बो' (छेंगूयागु वाफ्स थें
ज्याःगु) चाय्काः सँयलं पिकयाः फिकल । 'तातो' (सलया ह्यजः खः
तय्गु) नं स्वह सलयातं कवाय्कल । खोम्बो थ्येवातसें यंकल ।

अले सकलें कुति नेवाःतय् नाप बेला कयाः सलम्हे च्वना ।
जिपि कुति देशं पिहाँ वसेंनिसें हे पर्वः च्वय् च्वय् भो भो फैंत इमूँ थें
न्ह्याना च्वंगु खनेदत । यानं स्वय्वले ल्हुतिपुन्हीखुनु सुथे जामाच्वय्
मनूत वना च्वंगु खने दया च्वनि थें । हानं याने-यिने ताथ्ये (खचरा
सल) व पोंगाचा (गधाः) तय्गु गंसः नं ताय् दु । जिपि व जिमि ताथ्ये,
सलतय् गंसः नं याने अथे हे च्वनिगु व ताय् दइगु मखाः जुइ ।

धाथें मै, मी नेवाःत धयापि नं विचित्रपि जीव खः, न्ह्याथाय्
वंसां व हे पहः । नेपाःगालं पिने गांपाते जक मखु थन - लहासाय् थ्यंक
व्यापार याःवया नं व पहः मतं । छं सि हे र्यू, मीथाय् जूसा
लहासां थ्यंकःवःपिन्त चावहिली लँस्व वनेगु व तगन्नाथं थ्यंकःवःपिन्त
खुसिबहिली बा गुलिगुलिसितं थकाः थ्यंक काःवनेगु । थन ला
जिपि लहासा मध्यनि जिमित लँस्व वया च्वने धुंकगु । जिपि
'च्यानाःखयः' थ्यंबले अन वथां हे लहासा नेवाःत मुना च्वंगु गुलि
ह्यस्यूपि, आपाः ह्यमस्यूपि । लिपा सिल अपि फुक मी पालाकतःपि
(नेवाःतय् लहासाया कुलछेंया खलःत), मी थःथितिपि व मीगु कोथि
नाप सम्बन्ध दुपि जुया च्वन । अन हे सकलें चाकलि च्वनाः कुशल-
वार्ता जुइ, ह्यमस्यूपि नं ह्यसिल । अले समीचीन निहस्यां पुजाभः व
सगंज्वलं न्ह्य ने तय् हल । पालाया थकांलि न्ह्यापां ह्याउँ तुपुलि प्विकल,
अले सगं विल । छाय् थें मस्यु, अन च्वंगु मंगलाःतः उलि ह्याइपुसे,

नुगः मछिनापुसे मच्चं गुलि नेपालं पिहाँ वयाखुनु चान्हे व्वंगुलि
न्ह्याय्पंपिलि ग्वी थें नुगः हगनि थें च्वंगु खः । लाःसा व मंगलाःतः व्वंपि
गुरुजुपिनि पालाकतत अप्पो दइन धकाः मन चक्कंगु ला ? अथवा
लया नं मयाक तक सुं हे थःथिति पासापिनि ख्याः स्वय् सखंक
'सिमाहल लासा लासे, नगुतिन फांगा फासे' धाःथें ज्वीका वयागुली
अय् निह्याय् ह्यस्यूपि व उलिमछि थः नेवाः दाजुकिजापि छकलं स्वय्
खनाः जिमि मन च्वंगु जि धाय् मफु । छं मिजंत धयापि अज्याःपि हे
खः धकाः धाय् मते । धाथें मछेकुसे धया च्वना, उखुनु अन जिमि
सुयां मिखां खवि मवः । सकलें नाप निहलाः निहलाः हे सगं काय्
सिधय्काः सल्लय् कया । वरु स्यावजिया थासे गोफकी ।

अनं जिपि सकलें लहासा-दे दुहाँ वया । जः खः पोतला,
भयाकुरी व दध्नी चीमाः लुखा । थ्व ला छं तस्वीरे खं हे ज्वीमाः ।
च्वय् तुइसे च्वंक चीमाः कय् लुखा । मीथाय् स्वयंमु व मज्जुश्रीया
दध्नी लाक च्वंगु तःगो चीमाः लुमना वः । व लुखाया जः खः थोम्
पसः (वँसः) भो भो व छगू निगू साकं (होटल) नं दु । हानं माने व
जःमू चाःहीकाः लँकोर (उपाखा उलंथे देचाःह्यू) वःपि नं यक खनेदु ।
हानं ताथ्येतय्गु तुकुतुकु जक मखु बांवांलाःपि च्यांता सलतय्गु कदम
चाल व साइकलया तिनि तिनि नं ताय् दु । अनं भौमचा लँस्वया हयाः
देचाःहीकाः दुत यने थें पालाकतःपि सकसिनं ह्यभुनाः थःथिति
इष्टमित्रपिनि नापं जिमित पाःको (बहिया पिने च्वंगु बजार) चाःहीकाः
थःपिनि कथाय् दुत यन । धाथें अन १० दँ लिपा अबुजु खनाः जि
ह्यौय्क खय् मास्ति बल, अध्यनं खवि च्वनिनाः नेपालं मामं ह्याउँ-
तुपुली छुका हःगु पाय्मोह निमोह तयाः पालि भोपुयाबले जि स्वर्गं
थ्यन । बहनी पालाकतःपि सकसितं बेलि याके माः खनी । नय्-नी
धुंकाः 'का, का, थौंतिनि थ्यंकः वःपिनि तानुल जुइ' धाधां उखुनु बाचा
तक नेपाःया हालचाल न्यना च्वन ।

स्वन्हु प्यन्हु तक ला जि नापलाः वःपि सँय् इष्टमित्रपि नाप खँ
लहालहां लिमलाः। अथे ला भी थाय् थ्यंकःवःपिन्त स्व वइ थें मन्दि-
ल्येँओ ज्वनाः वय् मो। अथे वइ, “सोता साहुमचालाया म्हुंफु मखु
ला ? लँय् तकलीफ ला छुं मज्जु मखाः ?” इत्यादि खँ लहानाः हसोका
वनि, थुलि हे। जि नं सःसां मसःसां अमिगु भाषां “म्हं फु, छुं मज्जु”
धकाः न्हिलाः न्हिलाः लिसः विया ह्या। गुलि गुलिसिनं ‘नेपालं न्हू
न्हूगु वस्तु छु छु ज्वना भायागु दु ?” धकाः नं न्यं। अमित जिमि पुलं
नेवाः बंजालं “ज्वना ला थ्व थ्व वस्तु ज्वना वयागु दु, तर फुक वस्तु
थ्यंकः मव नि।” धकाः नापं ज्वना वयागु यू, भिपू, तिनिखाः इत्यादि
मुख्य मुख्य वस्तु निता प्यता कयना नं छुत। ह्याय् धाःसा मेमेगु वनाः,
ह्याय्वा पंखा, घंगला, रक्तचदनया जमू, पिता कापः, पुसावाता व
मुसू जाकि, ग्वारनवाः-यलाचिंद्रा, मलेभता, पालु, ह्याः लाभा इत्यादि
इत्यादि भयातु भयातुगु माल थ्यंकः मव नि। जि अबले मस्यूनि थनया
मिता-मिजं निखलकं व्यापार आदि सकतां ज्या उत्ति थ्यंक याइपि
खनी। उकिं व स्वःवःपि मध्ये मिसात नं यकं दु। गुलि गुलि ला नचा
नचापि ल्यासेत नं। अभिसं नय् थें नय् थें खःवले, नापं छुं हे मखु थें
यानाः ह्याय् थीक थीक फेत्तू वःवले ह्य हे चिकतु मि।

छन्हु सुथे जिमित पाला आज्जु दर्शन याके थंकल। मी थाय्
जूसा भौमचायात आगमे किसली ह्याय्के थें। गुभाजु, थकालि ह्याय्जे
(पालाया मंत्री) व २३ ह्य पालाकतःपि नं दु। पाला आज्जु दुने मेगु
चुके खनी। ल्यूसै च्वंगु स्वान्हें थाहाँ वनाः छगू कयाय् यः तया तःगु।
यः छु, मूर्ति छुं महु, पर्भा दुगु सिंहासने ज्व ह्य थिक ताई नई न्हाय्कं
छपाः व न्हाःने पात्र छगः थनातगुली म्हुंफु धाय्क नरसिरमाः,
सिगलिमाः व हृदयपत्रः कलाय्का तःगु। पर्भाय् छचा खेरं लुँयागु
वहःयागु किर्किपा तिया तःगु। न्हापां कबलि ह्युं (पात्र ह्यु) धाल।
पात्रे च्वंगु थँ फुकं प्वंकाः मेगु थँ छथल थन। गुभाजु जिमिसं ज्वना

वनागु वहःदेवा च्याकाः पञ्चोपचार पूजा यात। जिपिं स्वहसितं
दक्षिणा ह्याय्काः यः भागि याकल। अले व हे पात्रया जल व सम्हे
चिपं थिया लिहाँ वया, मी थाय् यंलासिवा वना वय् थें।

मी थाय् त्वाः त्वाले फुकी-गुथि धयागु दु थें थन नं मी नेवाः-
तय् थज्याःगु पाला कचा पाला नापं यानाः २० गू ति हे दु। उकी
मध्ये दकले पुलांगु च्यातंग्याः पाला धाइ। मेगु घंगस्या, च्याति,
काकिमा, छुसिस्या, भवाला, घोरस्या, ल्हाकं कुं पाला, तरुस्या, घिसि-
रपते, वमुस्या, लुबुस्या, गन्धेस्या, आदि पाला दु। गुभाजुपिनि
‘वज्रसत्त्व’ धकाः यँ, यल, खपया गुभाजुपिनि स्वंगू हे पाला दु। हानं
मी खचरातय् खचरा पाला व ‘छेवा पाला’ धकाः दँय् छको मज्जु-
श्रीया जात्रा नापं याय् माःगु छगू पाला नं दु खनी। अथे नं न्हापां
न्हापां २ गू सरकार सम्बन्धी ज्या याय् माःवलें निसेंदुगु जुयाः ला
मायु १० गू पाला, १० ह्य थकालि धाइगु चलन जुया च्वंगु छं नं सि हे
स्यू। लिपा मी वकील साहेव दय् धुंकाः नं आः तकं अडां छुं मुदाया
ज्या याय् माःसां थ्व थकालितय्गु सहीछाप याका च्वनतिनि। तर
आः ७ गू पाला जक दनिगुलि १० थकालि नामं थ्व हे ७ ह्य थकालि
च्वनाः सकतां ज्या पालंसाः न्याय्का च्वन। हानं पतला लामाजु
(दलाइ लामा) पिहाँ विज्याइवले नं मी वकील साहेबया नापं तःपाः
लँया यःने गा पाच्छायाः, ह्याउँ तुपुलिया कसं ह्याउँ सिन्हः तिनाः वने
माः। ह्याय् धाःसा सँय्तय्के अज्ज नं विश्वास दनि-ह्याउँ तुपुलि पूर्पि
व ह्याउँ सिन्हः ल्यूपि मन्त धाय् व ल्हासा देयात ल्हासाखुसिं तोपू वइ,
लसितय्सं हानं दुःख व्यु वइ। उकिं मै, आःतक नं मी नेवाःतय्त सँय्तसं
“भ्याय्बु” धकाः विश्वास पूर्वक हना तःनि।

भुकथं सँय् इष्टमित्रपिसं पत्याः याकाः मी आज्जुपिसं ल्हासाय्
वने ज्याना वया च्वंगु जुया च्वन। हानं मी थाय् जगन्नाथ थ्यंकः
वःपिसं जल बीके हइ थें, ल्हासां थ्यंकः वःपिसं मूसी तय्के हइ थें थन नं

नेपालं ध्यंकः वःपिसं लहाकताः (कस्यालि) तय मा गु जुया च्वन । उकिं भीगु वकु फुकं ध्यनेव भीसं ह्यस्युपि कोताः कोताः (सँय भारदार) तय थाय्, भी सम्बन्ध दुपि तत धर्पि सँय व्यापारीतय थाय् व भी वकील साहेवया थाय् नं छा-लाभाः पालु-मलेभता, ग्वारानवाः, यलाचित्रा इत्यादियात संगं पुसां पुइ थें कयचिनं तोपुयाः तयके छुत । कन्हेसुनुं निसें जिमि चप्पा नय् हे मलाः कथाय् न्याःवःपि हूलहूल जुल ।

छन्दु सुथे सुं गाहाः मवःनिबले जिमित भोखङ्गे (बहिली) भोर-मुचि भगवान् दर्शन याके यंकल नापं अबु नं दु । जिमिसं खाता (तुयूगु कला गा धुं व वहःयागु ध्यो देवाया नापं मुकिवा (ध्यो काकाः ल्वीगु थल) नं ज्वना वनागु दु । बहि ला धाल्थें यं, यलया गुगुं बाहा थें । उलें लुखा, थुखें लुखा, चुकं चुक, बाहाः बहि सकतां सकतां नेपा लुमसे वः । खः नेपाले सेंगुइ जनबाहाले थें कैचि मार्कापर्सिं कमवाःगु त्वीसे त्वीसे च्वंगु पिलाक ब्यत्त कलिया सः बिया वइ थें, पासापिसं मिजंतय पुचले वहःयागु जाकि वत्ता ज्वना वहा कयनिबले हिं बुला थें ख्वाः यानाः 'ह्याः वा जि' धकाः तुकि पयाताक संकइ थें, पीकु हाकःगु पर्सि सिताः न्हयकु हाकःगु गां न्यया नं मझालाः कक लुनाः वइ थें ज्याःपि धा सा थन छह हे नाप मलाः । न्यताः च्वकां हि तिकिननि थे च्वंपि, त्वीसे प्वात्या प्वात्या च्वंगु नादी च्वंगु लुँया धोतुं (लुँ चुल्या) वा संखया धुंको संखया चुल्या) ब्यत्त ताथू वा होचू रेसमीकापः) या हांजु (लंच्व ताःहाकःगु भोत) चुल्याय् चुल्याय् ध्यंक थत कया तःपि, जं कय धुतुं (पेटीकोट्) व वासं च्वय् हांजुया दाने ख्वातुगु दुव सा दुगु लंचो मदुगु बनाःया तःपाः लं फिताः नं ग्यासेर (तिनिखाः) कुं दुगु पांदें (धोधो दुगु नंबुयागु लंया दाने चीगु मेखला थें च्वंगु कापः) चिनाः तःगुलि लिबां न्ह्यवां छुं सीमदुपि आच्याःपि (तताकयहेपि) धोधोदुक नाप लाः । अमि गुलिगुलिस्थां मोति-भिपू भुना तःगु पत्तु (खकुं लाःगु छेले तीगु तिसा) नं पुया व पि दु । अमिसं छको निको

छयः संकइबले पुचः पुचः यू भुना तःग 'बौ' (जंत्र) मयातुगु अमिगु ख्वातुगु लंयात नं गा वंका भी थाय् प्यंथइबले 'खण्डे खण्डे, भिन्दे भिन्दे स्वाहा' धकाः प्यंजा ३ ब्व थलि थें अमिगु नुगःपायात निव्व थला तःगु खनाः नुगले तिक ममिसां अमि न्हयपंया ऐको (छगु प्रकारया इयररिङ्ग) वा इयररिङ्ग हे सनिगुलि मिखा हे तिनिमिनि धाः ।

अन जिपि प्यतजागु छें थाहाँ वना । प्यते छ्वाळं कःसि, कःसि म्वले लुँया दगलि दुगु व पम्वाळं पिने छ्वाळं पम्वाले हे लिधंक देवदेवतापि ताना तःगु व वयां कय लुँया कपौ । क सी प्यकुने प्यंगः लुँपौ दुगु देगः, गुकी लुँगजू, गोध्वाय्, कुंपा, हितिमङ्ग इत्यादि नेपा या लायकू थें भक्त धाः । उकी मध्ये छगः देगले वसुन्धरा व मेगुली ग्यानापुसे च्वंह क्रोधमूर्ति ह्यास्कामिनी अजिमा । मेगु निगले खापा मचाः । अनं काहाँ वयाः च्वते नं ह्यास्कामिनी हे निह-छह भचा क्रोध मूर्ति व मेह शान्त मूर्ति । मातने शुद्धजीव राजा (सोनचेन गोम्पो) व मेमेपि द्यःपि यक दु । हानं बांवांलाःगु क्वेचिया ख्वाः दुगु कंध्यूर तंज्यूरया सफू गम् नं दु । फुक थासे धुं च्याकाः देवा लुलुं कहाँ वया, यद्याःया उपाखा ऊवनेबले व कोनेयाः खुनु मत ब्यू वने थें । पाःगु थुलि हे—भी थाय्सा धुपाय् ज्वनाः देवा वा पाल्वा च्याका मत बिया वय्गु, थन च्याना च्वंगु ततःप्वाःगु देवाय् थःपिनि च्याका वनागु देवा तुलुतुल ध्यो लुना वय्गु । थन चिकुगुलि अथे च्याकाः ज्वना जूसां देवा छप्वातंया ध्यो नाइ मखु इताः दुथाय् छक्का जक नाया च्वनि । उकिं थथे देके वइपिसं देवा छप्वातं हे ज्वाःदेवा च्याका थें यानाः सलंसः देवाय् ल्वीत गाः । अले जि भयाहन लुमन —“छ नं जिगु लिसः पौ मथ्यंतले मतव्यू वनां च्वन ज्वी कयहे भत नापं महांकाःद्यः पालाःद्यः, भिद्य व लुति अजिमा या थाय् । गवलें गवलें ला जिगु पौ मथ्यना च्वनिबले—कोखं काः काः लाय् लाय् बुयाः नुगः मखिनिबले लाःसा मामं खेल् इताः बियाः सिति द्यःया थाय् नं छः ज्वी मखुला ल्हूचले ?

‘छुं मज्जीमा, याकन लिध्यनेमा, छुछु ज्वीमा’ धकाः वरदान नं पवन ज्वी मखुला ? तर देवं सिन्हाज्यामेया मिसायात थें अमङ्गल वरदान ला मज्जु खनी छन्न, छाया धाःसा जि थों तक नं स्वाना हे च्वना तिति ।” न्हागुसां जिपिं अनं काहाँ वयाः छेदी श्यन, अन दध्वी लाक्क भोरमुचि भगवान् । विज्याका तःगु भो स्वयंभूया मूह भगवांश या सिवे भचा तःधिकह । वया ल्यूने वया सिवे यक्क तःधिकह भगवान् नं दु । मेपिं सहस्रभुज लोकेश्वर, मैत्रेय बोधिसत्वपि नं दु । ततःप्वाःगु देवाया कुं फुकथासे हाकुका गःसां व हे देवाया जलं यानाः तलेतले थें हे अन नं अंगले अंगले च्वया तःपिं अनेक देवदेवतापिनिगु लुंया तिसा ज्वाह् थिना च्वन । अन स्वां जाकि तिनेगु, सिन्हलं तिकेगु चलन मदुगुलिं भगवान्यात खातां वरखाय्का धुं च्याकाः नेपालं ज्वना वयागु यलाचिद्रा ग्वारानवाः छायाः छायाचिवा (दण्डवत याना । अन भो भो च्याका तःगु वह देवा, लुं देवा मध्ये छायाः लुं देवा तुंछे-यापिसं छाया तःगु धाल । व हे देवा त्वंके बियाः जिमिसं ज्वना वनागु ध्यः थंके बिल । अबले तक जि देवा धयागु दकले तप्वाःगु सेंगुया गुम्वाय् च्वंगु देवा धकाः च्वनागु । थन ला खासिचा खासिचा पाय् प्वाःगु देवाय् छपु जक मखु इललल इताः तियाः च्याका तःगु । व लुंया देवा हे ३६३॥ तोला मछि ग्यंगु हँ । व देवा लाखे नेपाल भापाया कवि चित्तधर ‘हृदय’ गुह्यसित भो जुजु महेन्द्र धुगुसी तिति ‘कवि-केशरी’ दर्जा बिया विज्यात धाल — वया आज्ञा तेजधर साहु लहासाय् वले तःगु हँ, व देवा बेकुं च्यानाः पाकोर (लहासादे) चाःहिलाः देवा छायाः लिहाँ व.ह्म कन्हेखुनुं निसं जँ स्याकाः ब हे लवचं मन्त हँ । भो नेवाःत धयापिं नं थुलिध धर्म हाःपिं जुया च्वन । उकिं हे ज्वी भो नेवाःतय्सं संयतयत क्वानाः अप्पो लवः काल धकाः स्यूसां अमिसं तं मन्वेकुसे नुगले मस्याकुसे लिपा लिपा तक नं “नेवाःतसें नेपाः वनाः नं व दांयात धर्म कर्म हे फुकइगु खः, भोसं धर्म याःसां अमिसं धर्म याःसां

उकिया पुण्यया अंश भीत नं वइ” धकाः मन तया च्वन तिति । सलंसः द्रलंद्रः पांय् (सैय् मोह ३३३॥) दां न्ये बिया च्वन तिति, त्याय् बिया च्वन तिति । धाथें भोसं नं लहासां क्वाहाँ वयाः अबले अबले लुंवहः हाकुदां क्वत हयाः आः थोंकन्हे देशी नोट व पाउंड आदि विदेशी दां क्वत हयाः देशयात तःमिज्वीकाः सुखा.पा. पंजादा, समे, बाहा पूजा इत्यादि धर्मकर्म याना वया च्वनं तिति ! तर भोपिं नेपाः वयाः नेपाःयात लवचक ज्या याय् मसःगुलिं नेपाले भोगु इज्जत माःछि मज्जु ।

अनं जिपिं तारायः धर्मपालपिं व चतुर्महाराजपिन्त लिफः लिफः स्वस्वं पिहाँ वया । पिने गुगुं पौ दुगु, गुगुं कःसि जकगु नितंजाः स्वतंजाः छँ । चुके चुके भो भो मानें चाःह्रीका तःगु व अगले अंगले भो थाय् गुंलां वहिली वइगु विलंपौ थें अनेक जातक वाखं सेंगुंया शान्तिपुली स्वयंभुपुराण च्वया तः थें न्यंक च्वया तःगु दु । भयाःया फुसे व कारनेसे स्यांवा (गुजि गुजि काःगु लिचि) खाया तःगु दु । अनं दैय् छको मुलां (नीछदो वरेत मुनिगु) बले भिक्षुपिं मुनाः धर्म सम्बाद याइगु थाय् इत्यादि नं स्वयाः पाकोर छचाः चाःहिलाः जिपिं लिहाँ वया ।

श्व पाकोर हे लहासाया मुख्य बजार खः । भो नेवाःतय्गु आपाः पाला व क्वथा श्व हे बजारे लाः । लैय् जःखः निखें पसः, पसःसां फुकं पसःकवः मखु, भयाः व लुवा । भयाले जक गोयू (कापःया लापाचा, भंगः चानाः तिका तःगु भयाःकापः) तथा तःगु । मूलासाया न्हाःने चोकची (डेस्कचा) व ल्यूने छायागम् (दराज) । बैय् सिपू ताना तःगु । हानं फुक धया थें पसले ग्वाखे वा तसी जाकिध्वः छप्वले नेपाःयागु मोह छमोह भलिं तिकाः भिद्यः धकाः धुं देवा च्याकाः पुज्याना तःगु दु । उकियात नं किर्किपा, हृदयफो इत्यादि तिसां तीकाः थःथ पिनि क्वथायात अप्पो च्वछाय्गु कुतः याना तःगु दु । मूलासा लु मानो छगू तखत थें मखमलया वा क्वय्चिया फुंग,

भ्याहं (भिंगुचीनी) महासुचि लाया तःगु व माःसां मोसां न्हावलें
दागम (दुने भुवा दुगु पिनें पिचुक तँयकापः वनातःगु) छप नं ध्याक्वे
लाक तया तःगु । चोकची न्हावलें धयाथें वहःया धाक्याः (तौ व पूसा)
दुगु चिनिया कयो वा यांथिया कयो दया च्वनिगु । अज्यागु पसले
च्वना च्वं पिं छद्द निह नेवाः साहुपिन नं तुतुं लँया दध्वी लाक भो
भो तयातःगु समीनीतय्गु थोमपसः (वँपसः) नं म्वावं जिपि थःपिनि
क्वथाय् लिहाँ वया ।

भी क्वथाय् नं कुने अथे हे पसः । तले क्वथा ३ कू दु—छकू
वने-क्था, छकू दने-क्वथा व मेगु भुत्-क्वथा । वनेक्वथाय् मूलास या
ल्यूने छयागं व जव पाखे यगं नं ताना तःगु दु । यःगमे मुसुमसु न्हीक
च्वलुं पाना तःपि चायापिं, भोँयापिं आर्यतारा, सप्रलोचनि तारा,
मञ्जुश्री आदि यःपिं भोलाक दु, शाक्यमुनि छद्द जक लुंसियाद्द ।
जःवः चिनिया तामचीनया स्वांथले चिनिया रेसमया स्वां तिया तःगु ।
अन नं न्हःनेसं थना तःगु ७ गः वह या तिखलाया नापं वहः देवा
च्याका तःगु दु । छखे पाखे थाय् थासे यः च्वया तःगु धारणि संप्रह
सफू तुतः सफू व निगू स्वंगु नेपाल भाषाया वाखं सफू नं पँचिना तःगु
दु । गनं धुं तिया तःगु खने मदुसां मूलासाया न्हःनेसं च्वंगु चोक्ची
क्वसं च्वंगु च्वेकं (धुं हे पाय हाक गु धुं च्याकेगु वाक्स) या हतं
न्हिच्छि तांप्वाँय (भिंगु धुं) या कुँ नम्वाक पिहाँ वया च्वनिगु । देपा
पाखे वनाथू कस्मिराथू व तिनिखाः पँचिना तःगु । श्व क्वथा वहनी
ज्वीव त्रिगु दने-क्वथा ज्वीगु व दने त्येव च्याना च्वंगु मतया जले
यगंया यःपिं स्वस्वं फसं मत भाराक सनिवले छ वाहाय् जक तय
धुनेवं जनवाहाय यात कालखं लूगु स्वःचनावले पिलिक् खंगु लंगु
किपालु स्वस्वं जि याकःचा दनेगु । दने-क्वथा ला धाय् हे मोल अवु
दनिगु क्वथा, कस्तूपा थना तःगु वनाःया बोत्यंया द ने च्वंगु क्वेचिया
दसनायात ल्वय्क नाइक पा थना तःगुलिं चिकुलां नं जाराजारा वय्क

तांनो थें च्वंक लुमुगु जिगि जिगि च्वंगु क्वेचिया सिलः । पाकां कार-
चीपि भरेयाना तःगु कुंग । कय् मलः व भंगः वुत्ता दुगु महासुचि
निपाःग्वपाः लाया तःगु । भ्याले न्हाय्कं तया नं पिनें लाप्चा, भंगः-
मलः भरे याना तःगु भयू ताना तःगु । भुत्क्वथा भी भुत् थें मखु
दनाः दनाः हे ज्वरे याय्गु । टेवल थें च्वंक तःजागु भुत्, उकी न्हावलें
हे छगः कसि देहुनाः च्याखू पिकया तइगु । उखे पाखे तसी कयो,
धुं पेन (तामचीनया घाता) ह यां (आलुमिनियम्) या थलवल पँचिना
तःगु । चप्पा, च्या, छुचुं, ध्यो इत्यादि नय्गु वस्तु खने मदय्क वाक्से
वा दराजे तया तःगु व छखे लीया स्वह मलः दुगु मकले लीयागु हे
वुत्ता दुगु खोति (चादानी) देहुना तःगु, माल धाय् व ह्या वी जीक ।
अन लकामिसं न्हिन्हि सुचुका थकइगुलिं भी नेपाःया भुतुली थें
धलिमे खपः, वँय् कचिगः उस्त मदु ।

भी नेपाले जक गुथिगानां तःकयं भाःमखं धयां थन नं न्हिन्हि
लिमलाक व्यापार याय्गु वखत न्हाःने थ्यंकाः नं जिपिं नकतिनि जक
ल्हासा थ्यंगुलिं पाला-भ्वय् न्याय्के माल । अथे ला मेपिं सुं थ्याके
माःगु मखु, भी फुकिजे आगमे पुजा थें पालाकतःछि जक । ज्या ला
पालाकतःपिं सकलें जानाः यात, तर खर्च फुक भीगु । जिपिं न्हू थ्यंकः
व पिं धकाः न्हापां मयंकु । लिपा नय् त्येकाः धया थें व्वना यंकल । अन
पाला-आज्जुया देपाय्सं गुभाजु च्वना च्वन । न्हःनेसं सुं दि (कोखा)
प्वाँय दुगु पुजाभः व सिन्हलं किका तःगु थापिंचा छगः नं दिका तःगु
दु । 'का का, सिन्हः निं तिकि' धाल । गुभाजुं सिन्हः तिकल, स्वां विल
सुं दि विल । जिला गपाय्चो मः दुगु कापः ल्या धकाः कखाया, लिपा
क्वथाय् थ्यंकाः सिल व ला भोँबाला चाना तःगु खनी । हानं थाकुलिं
व थापिंचां त्वीसे च्वंक थ्वं भचा इलाय् तिकिनंका विल । जियासिबे
न्हापां पुलां नेवाः वंजालं त्वंगुलिं धाल्थें थ्वं धकाः हुसक त्वनां का, व
ला हिं धकाः जुया च्वन । जि नं ननिं मवाना, घुतुक बोनिना द्या ।

मेह बंजालं नं अथे हे यात । सुं न्हिनं मन्हू फुकं छुं मखु थें यानाः
फेत्तुत । वमाधम देमाव्व न्ह्याकाः भव्य नकल । जि धाःसा ला छकू
छकू नय्त थाराथारा न्हू, खलचा म्हुत्वी थीके ग्याः । उलि ला जि
दुचाय्कः वयावले नं मग्याः । बाहाय् पिका खुनुला साःमि धाक नया
हे वया । धाथें मै, उखुनु न्हापांनिसें वंगु जूसा प्वाः लःयाकाः हे वय्
मालिगु, च्या-चि त्वनाः वनागु भाग्य हे जुल । लिपा भव्य नय्
सिधय्काः गुभाजु दना वल । जि ला भी गुथिगुथो थें कोपेत वल धकाः
चवनां थुंइलां (लेखक) बहि छगू ह्या विल । अले व बहि प्नीकाः धया
हल - 'थौं भी पालाय् निह्न नँनेवाः भाजुपिं दुध्याःगु लसताय् भव्य
भव्य न्याया च्वंगु खः, उकि वय्कःपिनिगु विपये भी पाला आङ्जुया
धलके छु चया तल व व्वना न्यंकेत्यना - "अँ, भव्यकः भाजुया नां ला
किसिमागः धकाः छिकिपिसं सि हे स्यू । न्हूह्म साहु मचायागु पत्ती-
जातः फल सकनां न्यना दिसँ - साःगाः गोत्र, भ्यातनाः नक्षत्र, किलि-
किलिचा राशि व दंघि बाहाँ जूवले नां जूवले - "चकाः भंगः")
सकलें हररर निहल । हानं गुभाजुं व्वना हल - "अँ, थुह्म भाजुया गोत्र
सुलंसकि, स्वकं नक्षत्र, खासा राशि व चा बाहाँ जुसँलि नां सुलया
थिक हे जुल ।" सकलें न्ह्यगु दीव हानं गुभाजुं 'थाकलि, नोकु
छ्यांजय् ध्वाँला, पाला कत पिं सकसिनं ज्यू ज्वी मज्यू ज्वी क्षमा
याय् माः ।" धकाः धाःवले सकसिनं पाःलाक 'महादया !' धावले
जि ला थारा हे न्हुल । लिपा थःथःगु चिप व्व पोपो चिनाः ज्वनाः
सकलें थःथः कथाय् लिहाँ वन । जिपिं नं मझाः थें, ह्याइपु थें, छु थें छु
थें ज्वीकाः लिहाँ वया ।

वयाकथं थाहाँ वयाः कथाय् ग्वारातुलां न्ह्याः वःगु मखु, म्हुतुइ
खाइक हिं सवाः वयाच्वंगु दु, मने थःगु न्हूगु नां लुमना च्वंगु दु, दु ।
गबलें गुभाजु व पालाकतःपिं खनाः तं पिहाँ वइगु, गबलें थः 'चकाः
भंगः' हे खः थें च्वना वइगु । धाथें मै, निहच्छित्तक वनेज्यानाः बहनी

ह्याःचाः सिधय्काः थःगु लासाय् याकःचा ग्वारा तुलेवले ला जि
चकाः भंगः ला खःनि । अज्ज धाथेंया चकाः भंगःतय् ला खुसि छगू
जक दथ्वी दया च्वनिगु, व नं चिन्त्यागु खुसि जूसा ला उखे सिधे
थःपिनि जो खने दया च्वनिगु तिनि । जि जुलं छगू जक मखु सलंसः खुसि,
सलंसः पर्वत पंकाः थन थयंक याकःचा च्वना च्वने माःगु । अयूनं छु
याय् छको ताःहाकःक भसुका तया, न्ह्याले ला ज्वले ला छं थाय्
न्ह्याःने थयना च्वना ।

कन्हेखुनुं निसें चम्पालिं वनेगु तनखन जुल । अवुजु कथाय्
तया थकेह्म दुगुलि वंजाःतय् नाप जि नं वनेगु याना । व नं सल गयाः
वना च्वंसा ४ न्हु मझि वीगु जूगुलि कुवाय् (छंगूयागु नांचा) च्वनाः
न्ह्याइपुक वनेगु विचारं लासाफांगा, चखु-च्याखु (चप्पा छिचा च्या
छिचा) आदि माःमाःगु सकतां वकु चिंकाः 'सोक' लिखांनिसं कुवाय्
च्वनाः वना । लः ह्याःगुलि कुवा व्वाः । अन नं जः खः सिमा-सामा
मदुगु नांगा पहाड दुगुलि उकी न्यावनिगु भय दु । अध्यनं माझित
ग्याःगु मखु, निगः कुवा च्वथंचो चिनाः निह्नस्यां जाः (चतं) संकाः
व्वाकइगु । न्ह्याइपुक वने धातछें ह्य हे चींकु मि । याने याने गां खने
दइवले जक निमा प्यमा सिमाचात खने दइगु । कुवा मसंक न्ह्याना
च्वनिवले मेमेपिं पासापिनि न्ह्याइपुसे च्वंक ह्याः-खी यायां स्वपच्या
(फुतिखुफुति दुगु 'सो' धाःगु हानाः पचीस थें हितेगु) हितु हितुं
वना च्वन । जि स्वपच्या हिते मसः हानं ह्याः-खी याय्त गाक भाय्
नं जि मसः नि । अले नंनि मवासे छन्त लुमंकेगु सिवाय मेगु न्ह्याइ-
पुकेगु लँ हे मदु । ववं 'छुसू' या सत्तिक ब्रह्मपुत्र व ल्हासा खुसिया
दुवाने थयन । अनं निहच्छि वनाः बहनी छथाय् खुतिसिथय् कुवा
दिकल । वाचा फपूला मपूला हानं यंकल । सुथे १०।११ बजेती 'जगाः'
धयाथाय् थयन । अनं ताथ्येयात कु-का कुव्वीकाः थःपिं सल गयाः
पहाडया कंक वना । 'तातं' गामं वाया वनेथाय् पहाडे च्वे तःगोगु

चीभाः खनेदु । व हे 'चंपालि' गुम्वा खः । दुने मुख्य मैत्री बोधिसत्व व मेपि यःपि नं दु, अंगले ला च्वया तःगु हे जुल । प्यंगू दिशां वःपि व्यापारीत गुंला खः १२ निसं हे छुंदी (मेला) थ्यनि । थ्व गुंला खः ४ खुनुंनिसं च्यान्दु फिहुया लहासां वंपि व्यापारीतसे च्या, तिनिखाः, यू, भिपू, वनाः इत्यादि मीगु, थःपिन्त ज्यूगु मुलं ला गु मालताल न्याय्गु, हुंदिया काल विल याय्गु, लहासाय् थःपिके दुगु मालताल न्याय् मीगु कोछीगु व मालताल ल्वाकेगु ज्या नं अन हे ज्वीगु ।

अनया हाट वजारे थोम् पसः तःवःपि आपाः मिसात हे । फुक हे भः भः धाय्क, तत जिक तिसां तियाः धंधंधाः खवा वःपि । छ्छ निह्य चिनिया खचरानीत नेवाःनी-नेवाःनी थें च्वंपि नं दु । छ्छ ला मै, छु धाय् ! सत्य मिच्याक बांलाः । वयात जि ताउत खया च्वने मफुत, छ्छ्यैः हीकाः मेयाखे स्वया । तर जिगु मिखा जि मचाय्क हानं उखे हे वन । वया थोमे मालताल वःव्वं जितः हे स्वया च्वंगु खनी मिखा चूलात, जि हानं स्व गुलि थें व फिसिक निहल । अले ला जि नेपाः थ्यना च्वंगु होस हे महु छन्त बाहाय् पिकाः खुनु वःनी सगं बीत फेत्तुका तःगु जितः नं छ्छे महासुची छपाते फेत्तुका तःगु दु । छंगु उखे थुखे सुकुन्दा, पुजाभः, ख्येवाता, थापि, खला इत्यादि सकतां दु । अज्या थाय् मामं छन्त सगं लःल्हाय् त्यंबले छं मांयात थय्क थंस्वःगु जि नं छन्त हे स्वया च्वनागु जुयाः भी यिस्त्रा चूलात, छं ख्वाः भचा ह्याउँकाः कच्छुनाः सगं फल ।

अन छगू ल्हवहंत सिया तःगु थाय् दु, अन सकलें नेवाःत जानाः कलस पूजा यानाः व मैत्री बोधिसत्वया देगले पताः छाय् माः । लहासा वज्रसत्वया थकमलि गुभाजुं पुज्याइगु व पताः जक खाता स्वानाः स्वानाः दय्कइगु । थ्व पताः वःय्तिनि अन बने ज्याय् जीगु । थुगुकथं व पताःयात भी थाय् यद्याःया सुचं बीगु योसिया

हलेपताःयात थें महत्वविया तःगु दु ।

मेला सिधय्काः २ न्हुति लिपा थ्येवा वन्दोवस्त यानाः खुसि सिथं सिथं पहाडया कंकं वयाः 'चिसों' थ्यन । अन भी थाय् मज्जुश्री ति पाय् जाःगु पर्वते विघ्नान्तकया देगः दु । उकी लय्सिवा ज्वलं पुज्यानाः थ्वय् नय् माः-दे थ्वय् । अय् धकाः अन देशे दक मखु, लहासां वनापि नापं अनदक नेवाःत व खचरात जक । ज्वरे याय्गु ज्या फुक खचरातसे याइगु, व नं वज्रिया सिवे सँकय्गु व ला आपाः ज्वीक । धाथें नेवाः खचरातय्गु फुइँ खय्गु अन हे । छं सी मखु अमेरिकाया-पिसं जक फाडरल्यांड (बौया देश) धकाः विलायतयात व थःपिनि पुलांगु जात धकाः अंग्रेजतय्क साप माने याः धाइ, थन नं अमिसं नेपालं वया च्वंपि नेवाःतय्क 'अगुला' (ककापि) धकाः साप हे माने याइगु । थगु देश, थगु जाति धयागु नं गजव हे, जन्म मखंगु थाय्थापि मनूतय्क सुं हने मापि पाहाँवया च्वथें सनिगु । थज्याःपि खचरातय्क बांलाक कत्ताना तय् फुगु जूसा गुलि ज्या वःगु ।

अनं लहासा वय्गु लें खपु दु—'फिसः पाखें' वल धाय्क फिसः जक छी माः, 'थागु' वल धाय्क जंगलं वय्माः भाःपाः दु धाःगुलि जिपि 'धाः' पाखें वया । अन पहाडे च्वय् निगू पाकु दु—'धा ह्याजु' व 'कोखंबु' । निगुलि पद्मसंभवयागु । जिपि 'धाः ह्याजु' थाहाँ वना । पाकुया कय् गुम्वा दु, ४१५ ह्य घेलुंत (मिक्षुत) व अन लः स सःतिक दुगुलि वाउँक स्वांमा-सिमा नं पिना तःगु दु । छ्छ घेलुं पासा कयाः जिपि पाकी वनेत खिपते घानातःगु सियागु स्वान्हे थाहाँ घना । लिफः ला स्वय् फुगु हे मखु सप्त पाःताः । पाकी दुने थ्यंकाः हानं अनं मेगु ह्वंत छेगू खिपः ज्वनाः थाहाँ वनेगु । अन भर्तं क्यनाः क्यनाः पद्मसंभवया विश्राम याःगु थाय्, पद्मसंभव वंकाःवले लहाः बां सी दुगु धकाः क्यना यंकल । दुने पद्मसंभवया ल्हवहंया मूर्ति दु देपासं शक्तिह नं ।

अनं 'धा' लिहाँ वयाः कन्हेखुनु याः (चामोसा) गयाः वया ।

याः धयापि सल थें मसं, छकुति हे ह मस्याक वासे ध्यन । छथाय् रुयले घुर (पाल) प्यनाः बाय् च्वनाः कन्हेखुनु संध्याइले लहासा ध्यन ।

जिपिं लहासा लिथ्यंवेले स्वकुतय् नाप व्यापार याय्त थिक जुया च्वन । थपिं पुलांगु जाति जूगुलिं स्वय् हे घरानी पदः वसे सोभासे च्वं । उकिं थुपिं नाप व्यापार याय् साप हे अपु । आपाः थुमिसं वहः हे ज्वना वइगु—त्याः त्याःगु व चिनिया छाप दुगु 'चुको, डाको, तामिमा' । जि धाःसा अमिगु भाय् छकुति हे मसःनि, उकिं वौया कस्सं च्वनाः वनेज्याःगु स्वया जक च्वना ।

थपिं नाप वने ज्याना च्वंसां अवुजुया मन नेपाः पाखे स्वया च्वने धुंकल, उकिं नेपाः वय्त माःमाःगु ज्वलं ताः लाकु लाकु हल । मृसी तय्के छय्त माःगु धुं, छुकुं (दुरुखो) न्याउरीखंनु (हलुवावेच) कसू मिसि, वःसि व नंवु नं वकु विकु चिकल जि सकतां स्वया च्वना— मांयात, छन्त व वयहेँचित नं गुगुं ज्वरां, गुगुं भचा भचा पाक लंयात जिनंजि कय्चिं, मुलाय्या गा, तिसायात धकाः लुं २१ तोलाया धोतुं (चुल्या) दय्के बिल । अंगू ला धाय् हे मोल मांयात नवरत्तया अंगू, ताराकमल हीरा थुनागु पत्रा छगःया हे भि निसः मोहति मछि हाकुडां वंगु । मेगु हिना अंगू, तुसिपु वुत्ता अंगू, छुछु अंगू छपुच हे । उकी मध्ये छन्त धाःगु पत्ती थाकाबाल अंगूया चहक खनाः छको ला जि नं अवु नापं नेपाः वय् माःसि वल । धाथें मै, छन्त ख्वा. स्वःवःबले छिमि अवुं न्हाकु थें जि नं व अंगू लंगु अंगू पचिने न्हाके दुगुसा गुलि जक न्हाथुइगु ज्वी !, तर नकतिनि वयाह जि वय् धाय् मज्यू, अथें व इच्छायात भसुकालं लहाकाः अवुजुया काहाँ वने पूजा भव्यात छ्याजेन धाःधाःगु न्याके-निके छ्या ।

लहासाय् काहावने पूजा भवय् साप हे तःजिक नके माःगु जुया च्वन । पालाकतः व थःथिति इष्टमित्रपिं जक मखु वकील साहेब नापं थ्याके माःगु जूगुलिं फयां फच्छि तःचो याइगु जुया च्वन । अथे ला

मेया ला हे महु थाय् हाकु छय्ला, तःखाः, न्याखुना छु दइ, अय्नं फैया लां चाःगु गोर्मा (तुश्क जाकिचुं तयाः ख्वेका तःगु ला) मास्यी (कचिला) नांगा छय्ला (हलू तयाः मना तःगु छय्ला), तोपा छय्ला (तातू जक मनाः पालुक वाला तःगु ला), लागो-लापी, वुह्ला, पुकालाया नापं स्व थनाः पुका तःगु व क्वेँ नापं तयाः दाय्कागु ला, छ पत्या ज्वी मखु छकूला धकाः फैया लुच्छु छकू छकुति देमा हे तोपुइक तय् हःबले धाथें मुं पाखा हाः धाःगु थन हे खना । अज्ज भी नेवाःतय् ला आमकन लगाच्वनिसें हे जातया ल्याः मदय्का वइपिं, हानं नेपाः लिथ्यंकाः पीबातका ध्यवा पुलाः नीच्वने मानिपिं जूगुलिं भी ला थन च्वंतलेयात सँय् हे जुल धाय् माल । तर वकील साहेबपिनि जाथुसुवाः नं नेपाल-निसें व्वना हयाः सुनानं मथीक ज्वरे याकाः नइपिं जूगुलिं वय्कःपिन्त जक अनया हे जाथु सुवाःत वयाः ज्वरे याःवइगु जुया च्वन ।

थज्या गु तःजिगु भ्वजे भी नेपाःया गुथिगुथी थें मयोगु व्वति काय्गु व थनया पालाभ्वजे थें चिप व्व थया यंकेगु नं चलन महु खनी, अथें द्रं द्रं वाना वनिगु । जि ला नुगः हे स्याना वल—उलिमछि दां खर्च ज्वीक यानागु भ्वजे थुलिमछि सिन्ति वं खनाः । तर व फुक पालाया लःकामितय्सं मुनाः कन्हेखुनु संय्तय्त पलें (छगू प्रकारया माना) दानाः दानाः मिया छइगु व संय्तसे नं 'भ्याय्बुइ खाला' (नेवाःतय् नसा) धकाः लाकालुकु यानाः न्याइगु जुया च्वन । अले तिनि जि भचा मन च्वन—भी न्हाक ध्यवा अप्पो खर्च जूसां लःकामितय् निगः ध्यवा खंगु व हानं अन्न सिन्ति वय् मलासे मनूय न्वे हे लाःगु खनाः ।

कन्हेखुनुनिसें अवुया ह्याउंतुपुलि पुयाः इष्टमित्रपिं थाय् वेला काः जुल । गनं गनं जितः नं व्वना यंकु । अन अवुं "ध्व ला छिकिपिसं सि हे सिल जि नेपाः वने ल्याना, कुस्यो (मालिक) पिसं जितः थें ध्व मचायात नं निघाः तया दीमाः, न्वाना, ख्यानाः क घाना दीमाः, स्यना कना दीमाः" धकाः ल्हाः वास्वा वास्या याना दीबले अभिसं नं "धन्दा

कया दीमो भिधाः (मालिक) जिमिसं कुगु चाःगु ग्वाहालि द्याय्
मयाय् ।” धकाः धया हइगु व न्हाथासं च्या त्वंकाः खातां कखाय्का
हइगु । हानं थ्व ह्याउँतुपुलि यानाः सँय् असामितय् थ्व नेवाः धात्थे
नेपाः वनिगु जुलं धकाः विधास जुयाः वीमाःगु याकन याकन बी
हइगु जुया च्वन । उकिं धात्थे धाय् धाःसा थ्व तुपुलि लहासाय्
‘किसि प्यादा तय् छ्यग्गु’ ज्या व्यू धाःसां पाइ मखु ।

छवाःति लिपा वकु-बिकु फुकं छेगुलि भुंके सिधल, लहासांनिसं
कुति थ्यंकयात धाला (सल ताध्येया वाः) फुकं बियाः ताध्ये नं कोजित ।
अले अबु व वंजाःत २ हसितं च्यानाख्यः तक तः बया । नापं पाला
कतःपिं व २।४ ह मेपिं नेवाः साहुत नं दु । कहाँ वःपिन्त संगं बियाः
मेपिं सकसितं सन्हे बिल । अनं अबुयात भागि यानाहस्या मिखां
ख्वबि वःगु दिकां दिके मफु । ख्वबि हुयाः हुयाः ताध्येत खने दतले
स्वया च्वना । ‘भासँ तु भासँ तु’ धाय्क नं गंसःताय्दतले न्हाय्पं दुयाः
दुयाः न्यना च्वना । व गंसः तापाना ववं लत्याति लिपा अबु नेपाः
थ्यन । थःथितिपिं सकलें बयाः लें स्वया यंकाः छेँ दुत यन । वाःछि-
नीन्हुति ला स्वःवःपिं हूल हूल जुल । मांया अमित न्हिलाः न्हिलाः
लचना याना जुजुं लिमलाः । छं, छं धाःसा बहनी ज्वीव कथाय् च्वनाः
नुगःमछिंका च्वन ज्वी मखुला ? जि, जि ला धाय् हे मोल, थन बःन्ही
बःन्ही तुतः तातः व्वने धुंकाः बनेकथाय् याकःचा ज्वीव भीगु पुलां-
वाखं पुत्तु व्रीकाः ह्याइपु लंका च्वने माःह हे जुल ।

थथे तःवाः मछिं ह्याइपुक च्वने मलाकं नःला सनेगु थ्यंकः वल ।
नेपाले थें छेँखा पत्ति नःलासने मोसां पाला थकालिपिं सकलें मुनाः
वकील साहेबया थाय् नःला संवने माः, न्हिन्हि पालंपाः दापा था वने
माः । छन्दु भीगु पालाया दापा थाय् पाः । जि नं वना । मेमेगु मेया
नापं “करमसं च्वसे हलगु विहलपे माल थनि, जोगि जुया देशान्तर
वने” धयागु वीरकुशया मे नं हाल । अले जिगु मने वल - धन्य

वीरकुश राजा, थःत वानाः बिसिवंछ कलाःया विरहं थःगु राज्य थ्यंक
किजा द्रुमकुशयात लःलहानाः “मामयाके बेला कयाः सुदर्शना मालवने”
धकाः माः वन । तर जि, जि जुलं गज्याःह धाय् निगः प्यंगः ध्यवा
कमाय् याय्या नितिं छन्दु तोताः थन थ्यंक बया च्वना, धिकार हे का
थज्याःगु वंजाःज्या ला !

पालाय् न्हिन्हि लिमलाः । जोपस्ता, सवै, मथ, बालसाही,
सीतलसाही इत्यादि जिनंजि महि छीमाः । नखः सिधय्व सँय् इष्टमित्र-
पिसं ‘संकपालि’ (नखःया महि) तय् हइ तिनि धकाः आशा याना
च्वनिगु व वकील साहेबया तय्के छ्यत नं पाःलाः पालां हे महि यना
वीमाः । उकिं न्हाक दूसां मगाः । ख नं थज्याःगु महि भीसं दँय् छको
मोहनीं सिवाय् लाछिं मलाछिं छी फुगु नं मखु ।

कूछि भव्यखुनु सुयां कथाय् ज्वरे याय् मो, पालाय् हे कूछि
भव्य । स्याकोत्याकोखुनु नं थ थःपिनि कथाय् भिद्यःया थाय् स्वने-सिने
यानाः लय् सिवा ज्वलं पूजा याःसां नय्गु पालाय् हे । लाय्कुली पाला
थकालिपिं सकलें वनाः पूजा याःवनेमाः स्वनेगु जक थन भुयूफसि
मदुगुलिं तःपुलें स्वनिगु, उकिं सँय्तसे ‘भ्याय्वुकि लवु लोसाः (नेवाःतय्
लें नखः) धकाः धाइगु ।

चालंखुनु सकस्यां थःथः कथाय् चालं यानाः न्हिने ह्याउँसिन्हलं
तिनाः ह्याउँ तुपुलि पूपि थकालिपिं न्ह्यःन्ह्यः तयाः पालाकतः सकलें
लाय्कुली वने माः । जि नं वना । सकस्यां फयां फच्छि तःजि क छाय्पा
वइगु जुया च्वन । कय्चिं लंयात लव्यक उरुस्तं (रुसया वाँय्चाया
छेगु) या तुपुलि, लँयागु वा यांथियागु धोतुं व प्वाँय् प्वाँय् अंगू
न्हानाः अज्ज बुहा बुहात छन्ननिहस्या ला न्हाय्पने सिखलं साय्कागु
तुकि सुया वःपिं नं दु । मेपिनि आपाःस्या क्वथाय् मीत तयातःगु
भिपूया लडि स्वानाः भिपूमालं क्वखाया वःपिं नं दु । सँय्-समीनीत नं
सकलें बजार हे बन्द ज्वाक थोम्पसः दुकयाः दुकयाः हूल हूल खःवइगु

जुयाचवन ।

पायाःया ई ज्वीव हाकेवा स्मसाने सी स्थंकइपि तसे तःपुल्ले
ज्वनाः गोरखा अडां पिहाँ बल वया ल्यूल्यू जिगिजिगि च्वंगु वसः
तिसाय् नं स्वांमाः क्वखायाः स्वानं छुना तःपि थकालिपि सकसिनं खं
ज्वनाः न्याः बल । खं भपातु धकाः नेतमदुयः न्याकइबले लहाः ज्वना
हइ थें थकालिपिनि खं दुगु लहाः फया हःगु दु । दकले लिपा वकील
साहेब तासया लं फिनाः लुँगजू दुगु सी कुसां क्वीकाः जःखः भी नेवाः
खचरात तयाः सल प्याखं ह्वीकाः भाःबले नेवाःत सकस्यां मन स्वकु
थाहाँ व ।

फुकं पालाया थःथःगु नाय्खि म्वीकाः पालाकतः मुना वया
च्वंगु दु । भवालापालाया जक धाः नं थानाः वनिमाया पाया लुमंसे
वय्क 'हलुमांचुलि' धकाः रुवाःपाः च्वया त गु हासापाय् पाःगु धाल
प्याखं हुइका हःसां पायाः वःपि सुं खानाः सना मवः, असंपायाः थें
धिकिहिं न्हाना च्वन । उखे थुखे न्यनां न्यने मजीक पर्का म्वीका च्वंगु
दु । गनं गनं ज्वाः पर्काया सः नं ताय् दु । हानं पर्कां लानाः गुलिस्यां
वसः मि नःपि नं उलिहं मदु । थुकथं पायाः पाकोर चाःहीकाः गोरखा
अडाय् थ्यनेव अन न्याःनेसं हाकेवातसे तःपुल्ले त्वाकले दिका बिल ।
अले थकालिपिसं भुयूफसि पाले थें लें पाल । वकील साहेबया दों
सुबेदार छहस्यां पाल । उखे स्वया च्वंपि सँयूतसे 'हा ! लवु, हा ! लवु !'
(हा, लें) धकाः ध्वात्तु ध्वां ध्वां लाय् लाय् वुया च्वन । सँयू कुचेवा
(माहाँ) तसे चीका च्वंक च्वंक नं भी खचरातसे "फाक्यू, फाक्यू"
(चिलाहुँ, चिलाहुँ) धकाः अमित ख्यात्तु ख्याना च्वनिगु, मानो उखुनु
अमिगु हे राज थें ।

धात्यं धाय धाःसा लहासाय् नेवाःतय् थ्व मोहनि नखः नेपाळे
स्वया नं तःजि, न्ह्याइपु । न लँय् फुलपातिखुनु बहाइया तुपः सलं
पीन्हुया बिमिवःपि मेसं च्वइगु भय, न तलेजुइ देके वनेबले थें हिं कीगु

धन्दा । भवानी पूजा धकाः अपाय्चो मोहनि-पायाः न्नाय्का नं हि
खुइगु ला गन चवाहाँ छगः हे स्याय्मो ।

जि नं जात्राय् चाः हुहुं लहाः उलि उलि सनाः छको नाय्खि
थाना । 'नँनेवालं वाजं थात' धया थें समीनीतसे जितः तु क्यनाः खं
लहाना च्वन । जि लुमंसे बल - गुंलाबले छको जि नाय्खि थाना वया-
बले छं छिमि पाजु पिंथाय् भयाले च्वनाः स्वया च्वंगु । छन्त नं अथे
हे छिमि पाजुया म्हाय्पिसं जितः क्यनाः क्यनाः छु धाःगु ? लाःसा
"गपाय् चो लहाः संका वःगु छिमि भाःतया हंचा बहनी चिकं थाके
मालि तिनिका" धकाः ला धाःगु मखुला ? मखुसा छाय् छ छय् : हाकु
तिनाः लुकुबी माःगु भयालं ?

असं चालंखुनु असं साहुतय् कथाय् चालं । मेपिनि सिन्हः
तिकेगु धकाः उखुनु निसं हे वं वयात वं वयात पाहाँ हाना ज्वीगु व सात्तु
सालायंकाः पाहाँ याय्गु चलन खनी । थथे थःपिनि नखत्या ब्वला सिधय्काः
सँयू इष्टमित्रपिं थाय् 'साकंपालि' तय्के छुछुं हे स्वन्ति नखः थ्यंकः
बल । लक्ष्मी पूजाखुनु नेवाःतय् कथाय् मत-मित च्याकाः लक्ष्मी पूजा ।
थुक्रियात सँयूतसे 'छुंमि लोसाः' (मत नखः) धाइगु जुया च्वन । भी
खचरातसे नं उत्तिकं हे थ्व नखः माने याः । ह्यपूजा खुनु सुथस्या चप्पा-
चिप्पा नय् धुनेव हे पाला-पालाय् वनाः ज्वरे याः वनेगु । बहनी ह्यति
ह्यति पुजाभः तयाः धलं दनाः ह्य पूजा याय् माः । सगंयात सिसावुसा
जक तःसि, चाकुसि, कालजंवि मदुसां कोखा जजंका छतानि थन तःजि
ज्वाल ज्वाल थिक तास, तिनिखाः रंगी चंगी लुँदुगु कय्चि चापाःया
जजंमो दुगु व जजंकाया नापं खोसि न्याउरीखंवु मिसि बःसि इत्यादि
गंगु मसला तय्गु । किजापुजा धाइ, तता हे मदु थाय् छु याइ, नेपाले
ततासिं ब्वति तया च्वंगु 'तःसि ब्व' जक लुमंका च्वनेगु ।

थथे न्ह्याइपुक निगुलि नखः सिधय् व थन द्वीवात (धाक्रेत) हूल
हूल काहाँ वइगु जुया च्वन । हानं गामे गामे बने ज्याके छय् माःगु व

गुलिगुलिम्यां शोष नं पिकाय् माः गुलि धुथाय् सादृतयत् न्हाक वंजाः
दःसां मगाः थें च्वनिगु, उकि खचरात नं ग्वाहालि काय् मालिगु । न्हापां
ला ग्वलकत खने दय्कः वल । थपि ल्हासा सहरं यक हे तापाक च्वपि
जुगलि थौकन्हेया सभ्यतां भ्याः भचा हे मकीनि धाःसां ज्यू । वसः-इसः
हे नं यचुक पिचुक पुने मसः । उकीसनं तातापाक लँ ज्वी माःपि जुगलि
थ्वः थ्वः मुना ज्वीगु व थपि सुरा नं साप सुरा । हानं भचा हारां नं
हारां । अथ्यनं थपि नाप नं बनेज्याय् थाक् मज्ज् अमिसं हे नयवृत
(ल्वहँख्याः) ज्वना ह्यगु खनी । अमिसं खँ-खँ ल्हानाः मू-माः कोछिता
वी । अमित छयाङ्ग रिङ्ग (खँ खच) भतिभनि वीव गाः । अथे हे
होरवात नं अज्यापि हे । अज्ज थमि ला लं नं पाकपा (छँगू) यागु ।
थ्वः थ्वः मुना वइ, वकुका वकु ह्वापा (फ्याकधोँया छँगू) ईपा
(गुँखिचाया छँगू) वँकाः (वँचुवँचु धाःपि न्हिप्यं तश्वाःपि जन्तुतय्
छँगू) तंपा (वाँय्चा) इत्यादि छँगू ज्वना वइ । आपाः थमिसं पुस्याः,
भिपू, नंनु इत्यादि न्याना यंकइ । थमि खँ ल्हाइगु हे नं भचा छाः पहः
वः । हानं भीसं मेपि नाप बने ज्याना च्वनाः अथवा मेगु ज्याय् लाना
च्वनाः अमित भचा नत्वीगु लिपा लात धाय्व हे तंस्वेकाः 'छु जिमिगु
वसः भ्वाथः धकाः हेला यानागु ला ?' धकाः धाय् लाकइ । थमि नाप
नाप हे धया थें सिलिवात नं वइगु, थपि भचा सुचुपिचु । थपि आपाः
भिभिपि 'सिलिङ्ग सल' व ताथ्ये ज्वना वइपि । उकिया मुलं भचा भचा
सकतां माल व आपाः वहः ज्वना वनिपि । मेपि छखलः अमदुत दु ।
थपि दँय् छको जक वइपि मखु, वरावर वइपि । थमि भचा साप तं
मभि । हारां नं उत्तिकं । भी थाय् नेपाले पूर्वपाखेयापिनि खुकुरि संकाः
संकाः ख्याः याइ धाइ थें थपि नं न्हाबले चुपि व तुपः भ्याना ज्वीपि ।
निगति खँ जुलकि स्याना थकेत नं लिफः मस्वइपि । थमिसं लँय् वइबले
गनं च्या चि दाय्के मलात कि फैया ही हे चप्पा वालाः नया वइ धाइ ।
हानं थमि गुलि गुलिम्यां सखेमलयगु वा बनाःयागु लँने भिभिगु तंपाया

मुगुजि तयाः फिना वइपि नं दु । मिसातय् तिसा आपाः पुस्या व भुयूगु
भिपू । ल्हासायापि व ल्हासां समतिक च्वपि तिकमुनितयत् मज्यूगु
थ्वपूगु भिपू मुनायंकइपि हे थपि ।

भीसं नेपालंनिसें थन ल्हासाय् थ्यंक वथाः धाथें बने ज्याय्गु
थ्व हे द्वीवात नाप । छ उदैक चाइ थ्व द्वीवातयत् मि जक मियां मगाः
आसिवाः नं तया छय् माः । खँ लु धाःसा अमित पत्याः ज्वीकाः अपि
छभोसित मी धुन कि थःपिसं जक हानं हानं न्याःवइगु मखु कि मेपि
गाहा नं ज्वना हइगु । हानं अमि छगू चलन दु, अमि लक्ष्मी पिहौ वनि
धकाः साप ग्याः, उकि अमिसं भाः भी कांजिनाः दां बी त्येव दांयात
वांन्यानाः बा फययाः थःपिनि लने छको हुयाः तिनि वी । अले अमित
माल ल ल्हाय्त् न्हिले पिनाः पिनाः "जीमा, भिने मा, आकिवं थ्वया
भिटुगं माल न्याय् फय्मा" इत्यादि धकाः मानो सिन्ति बियागु थें दान
वियागु थें लः ल्हाना वीगु । अले लय् लय् तायाः न्हिलाः माल ज्वनाः
"दिसँ न्दै सोता, दिसँ न्दै भिदा" धकाः वनि ।

मेपि, दुप्पा (भूतानी), मुसुमां, चिनियात नं दु । थपि भी थें पसः
व कथा दुपि हे जुल । थपि नाप गबलें गबलें व्यापार जू, तर लवः
च्वथंच्वः जक थ्यू । अथे हे खाम्पात छखलः दु, थपि ल्हासाया ततःधपि
महाजन हे जुल । थपि नाप जोडे जुयाः व्यापार याय् साप हे थाकु ।
द्याःत्याःया ल्याः स्वय् मोपि, ध्यवाया पर्वाह मदुपि । उकि थपि नाप
मिले जुयाः व्यापार याय्गु हे बुद्धिमान्नी ।

थ्व हे व्यापारया हूले बहिया छास्कामिनी अजिमाया छगू
जात्रा दु, भी समेयः न्हाके थें दुने च्वनाः कुबुया हइगु । अनेक प्रकारया
दंफु, खंजरी, भुस्याः आदि संय् वाजं थाना जिगिजिगि च्वंक कय्चिलनं
छाय्पा हःह दःयात अथे हे तःजिक वसतं तियाः मिखा दुगु दःलाकां
न्हानाः सुचि नीचि याना तःह छह बहःह भिक्षुं कुबुया हइगु, स्वय्
हे भयानु छ्वाः वः । संय्तय् भापू दु- इथिमिथि जुल धाय्व व दः

लहने हे मफय् या ।

शुक्रथं ५६ ला तक मिखा हे कने मलाक बने ज्याज्या नेपाले सा चिकुला फूथें च्वंकाः सँयतय् दावा धांगु (न्हापांगुला लोसाः थ्यंकः वल । थ्व सँयतय् तःधंगु नखः । सिल्ला थ्वः पारुखुनु निसें थ्व नखः दनिगु । 'गुथूक' धकाः भी सा छेला भू याय् थें आमैं खुनु काति वनाः चान्हसंनिसें बहिली देके वना. पारुखुनु निसें साःभि नयाः बांलाक पुनाः कथाः लहाः वड्बले थें ध्याकाः ध्याकाः 'पे' धकाः अनेक प्रकारया कविता-मे हाला ज्वीगु व स्वन्हुतकं पस-पिसः तिनाः द्विता ज्वीगु । गुम्बा गुम्बाय् नं वरेतसें पूजा-पाठ यानाः बाखं नं कनिगु जुया च्वन ।

द्वितीया खुनु भी नेवाःतय् पोतला लामाजु दर्शन याः वनेगु दिन । पोतला छगुलि जिगिजिगि ताचो, ध्वाँय्, दिक्मान् व्यय्काः छाय्पा तःगु । पोतलाया ततःगोगु तुयूगु किलासे लहासा पाकोरं हे खने दयक ततःपाःगु पौभाः व्यया तःगु व च्वनिसें कय् ख्यले थ्यंक खिपः प्यनाः उकी अप्सरा, गन्धर्वत व्यया वःगु धका, मनूत व्यय्का हइगु । लहासाय् बहिया पिने लाखय् प्याखं थें ज्याःगु अनेक द्यःप्याखं ह्योका तइगु । पोतलाय् दुने कोताःत व ततःधंपि लामाजुपि मुना च्वनिगु । चिनिया अम्बा, दुपाया पंगु व भी वकील साहेवपि नं सकलें पोतला लामाजु दर्शन या वनिगु व लामाजु सकसियां नाप कुशलवार्ता यानाः थःथःपिनि देशे सुख शान्ति दु-मदु इत्यादि खं नं न्यनिगु । अन छथाय् खप्से महि व मेमेगु नं ज्वलं द्रुं चिना तइगु व फैं ह्वां ह्वां सुख गंका तःगु नं पपं चिना तइगु । अन न्ह्यामहं सँय् तसें 'भिमलप' (प्रसाद) भाःपाः लुतां काःवइगु खनी । अन हूल तःचोगुलि तले लाःपिन त्यत्तु त्यलाः न्हुनु न्ह्यीगुलि सँय् पिपाही तसें कथि भ्वाभ्वां दायाः चीका च्वंसां ४६ ह्वा मनूतय् दाःपाः ज्वीगु व गवलें गवलें ला मनूतसें न्हुनु न्हुयाः सि हे नं सीगु हँ । उखुनु लामायाथाय् मेपि सँय् त सुं वने मदु । भी नेवाःत जक न्ह्याह्वा वंसां ज्यू, वियात गु इले भांदिवा भोछुना वनेगु

जुयाः वने माः । लामाजु रेसमया गोध्वाँय् घाना त गु लुँ या कथिचां भागि याका हइ । अन च्वना च्वंपि लामापिसं सुंदि (कखा) छपु छपु कखाय्का हइगु । व सुंदि खनाः सँयतय् ई चुलुचुल वंका च्वनिगु ।

अनं जिपि पोतलाय् देके वना । न्हापां अनया मुख्य द्यः चेंहेसि (करुणामय) दर्शन याता । अन थाय् थासे व्यया तःपि द्यःपि, खया तःगु पौभाः, च्वयातःगु अंगःया खँ लहानां मव्याः । न्ह्यागुं तःधं, न्ह्यागुं आपाः न्ह्यागुं तःजि । अनं जिपि न्हापा न्हापायापि १२ ह्वा पोतला-लामाजुपिनि सीह्न स्वथनाः दय्का त गु १२ गः हे चीभाः स्वःवना । भोलाक दय्का तःगु छखा छखा गुम्बाया दुने व व लामाया जन्मकाः छि खाःगु अमूल्य अमूल्य रत्न सकतां उकी उकी तयाः लुँ हे मुनाः दय्का त गु । उकी स्वांमाः थें पुस्याः माः, भिपूमाः मोतिमाः कखाय्का त गु व मेमेगु भिभिगु वस्तु नं सकतां अन हे स्वथना तःगु दु । अन छथाय् छधी व्वकिलुं धी नं व्यया तःगु खना । व भवा च्वकामका ल्हासे हिमालय बान्कि वः, छह्न बह्ला ह्वा मनुखं जक लहने फइ । मेगु लहासा दे न्ह्याक सुचु मजू धा सां, थनया मनूत मोलहुयाः यचुक ज्वी मसः धाःसां गुम्बा छगु ला थुलि यचुकाः, पिचुकाः, सुचुका तःगु दु कि कचिंगः जक मखु धू छफुतियात नं अन च्वनेगु अधिकार मदु, वय् हे न्हाय्कं स्वय् ज्यू ।

तृतीया खुनु वरेत दे नापं ह्याउंसे च्वंक लहासाय् दुहाँ वइगु व सेरा, धेपुं, गन्धेया २१ दो वरेत नीन्यासः दँ ह्यः भगवान्या नापं वःपि भिक्षुपि कपिल वस्तुया लाय्कुली मू थें व हे बहिली मुनिगु । २१ न्हु तक ला लहासादेशे थभिगुहे वां (अधिकार) । छुं जुयाः थ्व २१ न्हुया दुने छुं मुदा मामला जूमां कास्यालं स्वइगु मखु छोचिस्यागुं (अधिकार कयातःपि भिक्षुरि) स्वइगु । अपि दुहाँ वयाकथं न्हापां नागराजायात लखं दु ख ज्वीके मज्यू धकाः व लहेकुं (अडा या लहेचेवा (कारिन्दा) तय् २१ न्हुया थ्व धर्म शासनयात छिमिसं बांलाक

ग्राहालि याना बीमाः धकाः उदि न्यंकइगु । भव वरेतयूत न्हि न्हि च्या
त्वंकैत च्या दायकइगु मुतूवाले मनु छह दनैजिलं मयाः । च्या मदायाः
त्वहं मी ह्याउँक लुयाः मबाँइ मिक कम्बाइगु ।

उखुनुंनिसें न्हि स्वको बहिया भुइयः थें च्वंगु तःधंगु चुके वरेत
सकलें संघ मुनाः पाठ व धर्मसम्बाद याइगु व सिधयूव बहिया न्याप्वाः
लुखां पिहाँ बइगु । अन न्याभाय् हे च्वनाः व वरेतयूत दातापिसं गेतम्बा
(दान) याना च्वनिगु । भव गेतम्बा याइपि आपाःयानाः खाम्पात व मी
नेवाःत । धाइगु नीद्धरो तर इरे यायबले २५ दो ज्वलं ज्वरे मयासे
मगाः । मी भाय् जूमा न्याःपञ्चादी व न्याःसमेवले १ थे कजीया थ धिति
इष्टमित्रपिसं दानशालाय् च्वनेगु व भुइयले बाहां छ वने माः अथे हे
थ्व मोलम्या गेतम्बा याःवनिपि दातापिन्त नं अमि इष्टमित्रपिसं
ग्राहालि यावने माः । थ्व मी बौद्धपिसं स्वभावं हे धर्म थूगुलि पट्पार-
भिताया दानपारभिताय् चतुर्वह्न त्रिहारया मुदिता भावना दुगुया
लक्षण खः ।

सिपुन्हीखुनु चान्हे मी बचाःवा गोरा थें पाकोर छ्चालं चप्पाया
तोर्मा (गोजा, तःनेवः, बःनेवः) दय्काः उकी ध्योचागु अनेक बुत्ता ततं
मनु पशु पक्षी इयादि ज्यानाः छगू हगसया स्वर्ग हे दय्कइगु । थ्व
स्वयूत चान्हे पोतला लामाजु नं विज्याय् माः । नाप नापं मी नेपालं
कस्यालि विया हया त ह्य कसि नं फयां फच्छे छाय्पाः हइगु । अज्ज
अमिगु भाषां 'लार्जि फेसो' कसि विज्यात) धकाः बाइगु । कसि नं
छह यः भाःपाः अथे विज्यात धकाः वचं तय् माःगु जुया च्वन । हूल,
तस्सकं हूल ज्वीगु । मी कोनेवाःखुनु थें गांगामं यक यक मनूत बइगु व
अथे हे समीनीत माःमाः हुना ज्वीगु । धन नं मिसातयूत सात्तु सालाः
व्यक्के यंके यः हँ । जि नं न्हापो खंगु जात्रा जुयाः स्वः वना । गय् गय्
जुयाः जि ल्हासाया मुल्याहातयूगु हूले दुने लात । अथे ला जितः अमिसं
लुं याःगु मखु अथे नं अमि थःअवे वारपुर संवले व मिसातय् भाय्

धात्तु ध्वाध्वां वंबले जिला कात्तु कानाः सासः हे ल्हाय् धाक् थें जुल ।
अज्याः थाय् मी थाय् कथाय् बराबर वइहा कुचेवा (पुलीस) छहसे
'अय् सोताला' धकाः ज्वनाः हुलं पित महगु जूसा जि तस्सकं कसा
नइगु । लिपा ला अन चुपि-चापि सुयाः घाः पाः नं जुल खनी । छह
ला सि नं सित धाल ।

मेगु छगू बहिली च्वंछ करुणामयया जात्रा नं दु, रथे तयाः
सालाः पाकोर चाःदीकइगु । व नं जात्रा याय् लच्छि न्हवंसिसे यः
मालेगु धकाः चान्हे चान्हे तुतः च्वने थें मे हाले थें हालाः माः ज्वीगु ।

थुगुकथं सँय् लोसा सिधया वंसां उकिया यधं गोन्हु तक नं
मतं । मीसं मोहनी साकंपालि तय्के छया थें सँय् इष्ट-मित्रपिसं नं मीत
'खप्से महि' तयाः भाग तय्के हयां च्वन तिनि । प्रकृति तीजक चिकु-
लाया गावः उलाः वसन्तयात मिखा च्वल । वसन्त जक छाय् सुं क
च्वनि । व नं ला व हे ताके याना च्वंछ । उकिं वं नं ल्हासा देशया
छ्चालं दुगु लिखाया चहचकि हे मेगु याना बिल । अन थाय् थासे दुगु
वःसि, फौंसि, खोसि व स्याउ आदिया सिमाय् वाउँक चुलि जाय्काः
गुगुं गुगुं सिमाय् वुं नं हय्का बिल । नाप नापं मेमेगु नं रंगरंगया
स्वां हय्काः लिखायात दुगंझि छ य्पाः न्हाइपुका च्वन । द्वीवात सकलें
धया थें कोजी धुंकुगुलि लिमलाक वने ज्याना च्वने माःगु मखुत ।
उकोसनं आपाः गामे वना च्वपि वंजाःत नं धमाधम लिहाँ वया च्वंगुलि
सकस्यां लिलाः । उकिं नेवा तय् थुथाय् हे भचा नेपा लुमनाः ह्याइपुइगु
खनी । अथे ला सुथे न्हिकं यायबले व बइनी तुतः च्वनेवले स्वयंमु,
करुणामय, हारति धका नां काक् पत्ति धया थें नेपाः लुमं । धाल्येया
खँ जा मै नेपाः लुमनि धयागु हे छँ लुमनिगु, छँ च्वंछ लुमनिगु खः,
थ्व धाय् माःगु खँ मखु । उकिं नेवाःतय् ह्याइपु तंकेत छँ पिवाः मार्फि
(जाथु सुवाः) छह जक लयंकाः कथा हे सुचुक सुचुक 'लिखा' वनिगु ।
अन नयाः त्वनाः ल्याः-खी यायो भाः मामया द्विताः न्हि छ्यानी

वश्यु । अथे हे जिमिसं ह्याशुपु नं लंकेगु, छगू निगू मस्यूगु थाय् नं सीकेगु विचारं मेपि छद्म निह्य पासापि नाप सल्हा यानाः गुम्बा गुम्बाय् यः सीकः वनेगु कोछिना । अथे ला सेरा व धेपुं गुम्बा अपाय्चो तापाःगु मखु, भो थासं लहुतिति हे धया थें जक पाः, अज्ज सेरा ला सुथे न्हिकं यानाः थाक्चों (कःमि स्वयंवेले थःने पाखे भ्यास्याहाँ भचा थय्याक छ्वाइवा छें बांलाक खनेदु । उकी गोध्वाय्, ताचो ज्वय्का तःगु नापं सकतां सी दु ।

न्हापां जिपिं १६ ह्य पासापि मुनाः सेरा वना । सेरा धाय्गु जकं गुम्बा, व ला छगू देश धा.सां ज्यू । आपाः छें २ तँ जाःगु । व हे य दुगु पत्ती छें जक ३ तँ व यःया फुसे लाक गजू, कुं पा दुगु पौ नं दु । अन मुख्य य ह्यप्रिय । मेपि बुद्ध बोधिसत्वपि व अंगले च्वया तःगु चित्रया खँ ल्हानां मज्जाः । छगू कला प्रदर्शनी धाःसां ज्यू । न्हाथाय् स्वःसां ह्य.उक चीवर पुनातःपि वरेत सित्राय खने मदु । थन वरेत १६०० ह्य दु धाइ । गुं बाया धाखाय् च्वंगु छें जरा दुपिं निङ्मा लामा-तय्गु गुम्बा । अन च्वनाः गुम्बाय् विघ्नवाधा मज्जीकेत तःगो दवदव थानाः शान्ति स्वस्ति याना च्वनिगु । मेपि वरेतय् धर्मशास्त्रया अध्य-यन व बरावर धर्म सम्वाद नं याना चानिगु ।

जिपिं वनाकथं जिमिसं ह्यस्यूपिं वरेत दुगु पत्ती छ्वा छें जिमि ज्वना वनागु खानदान दिकाः देके वना । धुं, देवा च्याका, खाता छाया, गनं गनं ध्य ललुं निगू स्वंगू गुम्बा चा हिला । थाय् थासे ह्यस्यूपिं वरेत नाप लात । अपिं नाप नं कुशलवार्ता यायां जिपिं जिमि छ्वाःखः तिम्वि । याय्गु छें वना । अन थयंवेले अन च्वं पसं च्या-चि दाय्का तय् धुं कुगु । मोल कुस्थो, मोल घेलुं धया नं मज्यू अभिसं स्वय् फोहर जुयाः मयों धाःगु थें च्वनाः चाम्बारे सोताः' (नीगु खः साहु) धकाः च्या लुना बिल । अले अन नय्नी यानाः लिहाँ वया ।

धात्यें मी नेवाःत अथे धर्म श्रद्धा व देव देवतापिनिगु विश्वास

नं दुपिं जूगुलिं व वरेतसें गुम्बा गुम्बाया द्वलंढः दां धित्तु धिनाः खाय् बी हश्यु ।

थुगु प्रकारं जिपिं छन्दु धेपुं गुम्बाय् नं देके वना । व गुम्बा सेरा स्वयाः भचा तापाक लहासा देशं पश्चिम पाखे लाः । अन नं सकतां अथे हे धाःसां ज्यू । वरेत जक ७००० मछि दु धाल । उकिं छें सेरा स्वयाः आपाः दु । मूयः महिप सम्बर । मेमेपि य.पिं यक यक दु ।

गन्धें भचा तापाः लहासां ८६ कय्ति हे पूर्व पाखे वने माः । पाखं छपाउति थाहाँ वनाः पर्वते च्वंनिसं उखेपाखे कय् भ्यास्याहाँ ल्वीक गुम्बा । अन वरेत ३३०० ह्य दु धाइ । यः मुख्य जेरिम्पोछे (मञ्जुश्रीया अवतार) । मेगु सकतां अथे हे । अन जिपिं वासं च्वनेगु यानाः वना । अन नं मी ह्यस्यूपिं वरेतसें च्या-चि दाय्का बिल, थुकपा (काति) दाय्का बिल । अनं कन्हैखुनु लिहाँ वया ।

धात्येंया खँ जा मै, लहासाय् धर्म व संस्कृति थ्व हे गुम्बा गुम्बां यानाः लयना च्वंगु धाय् माः । ख जा थन बुद्ध धर्म दुहाँ व.गु जुजु लहा-थो-री न्येन्चेनया पालंनिसं धाइ । हानं लिपा स्नोन्चेन गम्पोया नाप मी नेपाळ पुत्री भृकुटिया ब्याहा जुसेंलि ला व धर्म संस्कृतिया नं रूप कयाः पलाः न्हाका वःगु खनेदु । गुकी थ्व हे स्वंगू गुम्बा व उकिया कचा गुम्बा—हामुची, धीप्, फोरंखा आदि गुम्बाया वरेतय्गु लहाः खनेदु । विशेषयानाः हामुचो तत.धंपिं, विद्वानपिं लामाधेपा (शीलवान् स्थविर भिक्षु) त दु । थमिसं भगवानं मिसातय् नाप व्यवहार याय्गु विषये आनन्द भिक्षुयात कना बिज्याःगु खँ बांलाक पालना याना च्वंगु खनेदु । उकिं आपाः थिरिम्पोछे ज्वीपिं अनयापि हे । अनया मुख्य यः भैषज्य तथागत । धात्यें स्वय् हे लहातं हलः छगः ज्वनाः सकतां ल्वय् व हे हलः छगलं लाय्के धकाः भाला कया च्वं थें च्वं । अथे हे अनि (भिक्षुनी) तय् निति लहासा देशया दुने छगू अनि गुम्बा दु. मेगु छगू फोरंखा पाखे नं दु । फोरंखाय् ला छगू गिद्धयात ला नकशु दिप नं

दु। अथे ला लहासाय् दकले तःधंगु दिप यरवा धाइ। अन जूसा उइ नं ज्यूगु जुया च्वन। तर अन थ्यंक थंनेत तापाःगुलि आपाः सीपि 'सास्याः' दिपे थंकेइगु जुया च्वन।

थ्व खं छन्त धाय् मागु मखु, जन्म जूपि प्राणीत सकलें सीमाःपि उकिं गुलिखे नेवाःत थन नं सी धुंकल, थन - लहासा थ्यंक वया च्वन धकाः कालं मलयंकु। उगु साले नं छह नेवाः सित, भी पालाया सकोया जोशी। थन थःथिति, फुकी-दाजुकिजा न्यागु धाःसां पालाकतः। जोशी-स्यस्य, बरे-गुभाजु ज्यापु-उदाय् धयागु थन मदु। सकलें पालाकतः। नेवाः जातिया नेपाः दुहाँ वक नेवाः याय्गु स्वभाव थन हे जक ल्यंदनि धाःसां ज्यू। सकलें पालाकतः मुन। पालाया खाता हल। वया ककाया काय् किजा मेगु हे पालाय्। वयात धाय्के छत, खाताया नापं व नं थ्यन। मेमेपि इष्टमित्रपिसं नं खाता, धुं, ध्यो तय्के हल, थ्व हे थनया व्याहा खः। वन्नसत्वया गुभाजुपि सकलें थ्यन। अले तुयूकापतं दुखापिखां तीकाः कूताले तल। भाजं-भिजं, सु-सा छुं मोसां प्यह गुभाजुपिसं कुवुयाः हामुची तक थंकेल। अन तक स्याः न्याःपि खया नं वने माःगु जुया च्वन। अनसिसे ह केवातसे कुवुयाः सास्याः दिपे थंकेल। पालाकतःपि सकलें धयाथें दु, जि नं वना। थ्व सिथं थंकेगु ज्या सुथ न्हापां हे याय् माःगु जुया च्वन, छाय् धाःसा थन उखुनु हे दिपं लिहाँ वयाः वःलाछि थ्यंकाः कँयलः काय् माः।

दिप छु। छगो तःगोगु सुलुस्याब हितेगु ल्वहँः थें थ्यस्यहे लुगु ल्वहँः। उकी सिँपँय् दिके थें सी दिकाः कूताः जक कम्बाना हल। वया ककाया काय्छसे च्याःगु धूँ छपुं सीया सँप् थीका बीव ह्वाकेवातसे सीहसित वसःइसः त्वकाः छयँले खिपतं चिनाः चय्यपाखे साय्काः धमाधम ला खानाः व ल्वहँते गाःवन्थाय् मुंका तल। छचालं ततःधिकाःपि घोट (गिद्धत) मुना च्वंगु दु, गुलि भाराभारा पपु संका च्वंपि, गुलि गलः तथकत यानाः ताक याना च्वंपि। अमित न्हापां कँयनि कुवा

कुचा यानाः नकल। लिपा छयँयात तःगो ल्वहँतं चियाः तच्छ्यानाः व ला नापं वालावाला संकाः तोता बिल। छतिं छकू छकू थःला मथःला पलखं हे सुचुक नयाः घोट चिला वन। गुलि गुलि ध्वया नं वन। अले व हि-हा दाःदी किना च्वन्थाय् चप्पा वालाः सकतां हुत्तु हुया बिल। ल्यं दुपिं घोटसे व नं लाकलुक यानाः नया वन। अले ह्वाकेवातय् अन हे लहाः-लही हुयाः वजि-वजि नय् धुँसेलि सकलें लिहाँ वया।

पालाय् थ्यनेव घःसू पुजा भव्य्। धाथें मै, जि उखुनु व हे सुथे न्हापां च्या त्वना वनागु सिवे वजि छपौ, ला छकू घुरकः छय् मफु। श्मसानया व हे दृश्य जक भिखाय् वया च्वन, च्वन - व गिद्धतसे पुलिकँय् छकू छकुति घुतुक नुना छःगु, आतापुति सात्तु सालाः ल्वाना च्वंगु व विशेषयानाः ह्वाकेवातसे ला, हि, दाः छु भ्याः छु भ्याःगु ल्हातं वजि नया च्वंगु जक लुमनाः भव्यध्वय् लहाः हे मव। चान्हे नं न्ह्यः हे मवः। जिपि नँनेवाःत निहं छग्वारा चिना च्वना। मने छुछु खँ लुया च्वन - थ्व सः न्यनाः वया कलाः गय्च्वंक ल्वइगु ज्वी, ख नं गय् जक यानाः सह याय् फइगु खँ गुलि लांलां तक खि कयाः च्व कयाः उसाय्-मदु लहिनाः थःगु न्ह्यःने भाःत सिका च्वंपि ला वना बना वंक ल्वय्यो धासेलि थन थ्यंक, व नं थ्व जू व जू धकाः मसीक मन्त धकाः वगु 'कचिकां हिना पौ या भरे गथे भाःत सित धकाः सौसाः वनेगु ? उकिं ला अबले सती वनेगु चलन दनिबले चण्डाल पासायागु जालं भाःत मन्त धकाः सः न्यनेवं व पतिव्रता भिसा "छि कायया संसर्ग वने न्हा" धकाः सती वना छःगु।

धाथें ला थन वासः नं छुं याय् खंगु मखु। २३ न्हु ज्वर वल थःथःपिके दुगु पीत्तदन, संखवति छु छु वासः नकल, मथ्यू, सँय्तय् थें थ्वं दाय्काः त्वंकेगु इत्यादि वासः भीसं याय् छाःगु मखु, मं मं ज्वर तच्चो जुया वल, कला ह्य हयाः हयाः ज्वरे हाल - सित। अले जि ला च्वनां च्वने मफया वल। व भिसा छ हे थें च्वना वल, व हाल-खवल

ज्वी धकाः मने लुया वःलिसे छ हे खःगु, हाःगु, मूच्छा मूच्छा ज्वीक
संगु थें च्वना वल, खना वल । हरे मै, छन्त अवलेतक छुं साक भिक
नके मनंनि मनं तुना थें छजु भः भः धाय्क पुंके मनंनि, न लुदंका नाप
नापं गनं ज्वी नन । खः का छको निको फुकिजे पूजा पाता ज्वीबले नाप
नाप च्वने नं उलि हे का । व नं हने मा पिं आवा, कका, दाजुपिनि
न्यःने, नतुइ हे मझालापुसे च्वं । हो, लिपा उलि नं नाप च्वने मखंका
थथे वाया च्वने माःगु । उकिं हे ला ज्वी लहासा नेवाःतय्त् म्हाय्मचा
वीमयो धाःगु । संयत् जूसा व्यापारे वंसां नाप नाप खुनु वने ज्यू ।
... जि मचाय्क हे जिगु भसुकाः वल—“धाय् ज्यूगु मखु, ला-हिया
शरीर, जि नं छुं जुयाः ... थन अथे हे जूगु जूपा छं नं मै, अथे
हे ... छु छु जक याय् धुंकर ज्वी जि धाय् मफु ।”

सुथे ज्वीकाः भचा आनाहाँ न्हः वल । उखुनु अथें । प्यन्हु
दुखुनु भि पूजा । सुथंनिसें वहिली व थ य.पियाय् खाता छपु छपु ज्वनाः
मदुखुनु थ.थिति इष्टमित्रपिसं ज्व्या हया तःगु ध्यः लवन । लेंकोर
चाःहिलाः खिवातय्त् चप्पा नकल, पत्रगितय्त् ध्यवा दान विल ।
गुभाजुपिसं वज्रसत्वं थ (सफू छगू) ज्वना वया सी थाय् कथाय् पाठ
यात । पालाय् लय्सिवा ज्वलं पूजा यानाः भवय् । उखुनु नं जि नाकं
नसा काहाँ मवं च्छि मने व सकोमिया कलाःहस्या थासे छ हे जक
लुमनाच्वन, च्वन, उकिं कन्हेखुनु सुथे न्हिकं यानाकथं थाकच्चे थाहाँ
वनाः लहामु अजिमा (झास्कामिनि) यात कीगः तिनावले सारा गुम्बाया
जवपाखे जामाचोकुने सिकापाकुया हः खनाः पालाया पासापिं छहनिह
नाप सलहा यानाः अन वनेगु कोछिना ।

धात्थें कन्हेखुनु हे माःमाःगु ज्वलं सकतां ताथ्येयात कुच्चोकाः
सल गयाः वना ज्व्या । ह या कय् धुंकार धयागु गां दु, अन हे बाय् ।
कन्हे खुनु सुथय् गामं पिने ख्यले सकस्यां लं-लि तोताः पहाड गयाः
थाहाँ वना । न्हापां ला भी जामाचोया जलिव्हः थें मखाः ज्वी धकाः

च्वनां मखु खनी, पाः साप तःस्वाः, प्यपां प्यपां चुयाः वने माः । हः थ्यनि थे
च्वंकाः छथाय् फहिला वने मा, उखे पाखे खने मदु, पचिपचि यानाः
कय् कय् पुयाः पलाः तय् माः । धात्थें अन जिगु पलाः छपलाः
तोफ्यूगु जूसा क्वेँ पू माले मालिगु । तर थों तक नं अनं कुनु वयाः सुं
नेवाःत सित धयागु मदुनि हँ, उकिं थें जि नं मसित । हतं दुने कथाचा
थें २०।२५ ह मनु च्वने ज्यूगु पाकु दु । अन चीभाःचा छगः व ल्वहँः
छगले पालि ख्वाय् सीदु । व सुरतवज्रयागु धाल । अनं नं दुने वनेगु
हँः छहः व जःखः थां गुंगः दु । थ्व सर्पया विलु थें कैचा कैचा ल्हु
थांयागु वाखं ला छं न्यना हे त गु दु । व हतं दुहाँ वनेत फेफे तुनाः
वनेमाः, मत च्याकाः वने मा । अन मतं भचा खने मदुबले जि ला
भसंक वंक भी निह्वां कयहेँचा व मेमेपिं त्वाःया दाजु किजापिं नाप
जलिव्हः थ्यना च्वंगु । दुने मनु छह जक न्हंगु हःयाथाय् भी निह्वा
जक प्यपुंका लाःगु । मेपिं मत ज्वंपिं पासापिं गुलि न्हापा व गुलि लिपा
लानाः उथाय् लाक ख्यूँसे च्वंगु व छ ग्यानाः जितः कस्सिक ज्वंगु ।
का, जि ला अन छह पासाया लहाः धकाः ज्वना च्वंगु । अले जितः
भचा चिकु थें जुयाः अन वय् ख्वाउंसे ख्वाउंसे प्याः थचाः वः थें जि
चाल । अन दुने ध्याक्वे लाक गाः छगाः दु, अन हे गुहेश्वरी विज्याना
च्वंगु धाल । धात्थें व गाले च्वंगु लखय् भीथाय् गुहेश्वरीया जल थें
स्वां-सि व धालाथ्व वास वः । अन पूजा यानाः काहाँ वयाः ख्यलय्
च्वनाः भवय् भी नया ।

अनं व हे पहाडया ल्यूने पाखे च्वंगु गुम्बाय् वना । अन भिक्षुत
नं दु । अनेक देवदेवतापिनि मूर्तिया नापं 'सुरतवज्र' धकाः वेतालिं
चिकाः गुजिलं फिका तःगु छगू मूर्ति नं दु । स्वयाः लहासा लिहाँ वया ।

धात्थें मै, संगीत व योगया अनेक सिद्धि कयनाः पोतला लामा
नापं लय्ताय्काः नेपाःया न्हाय् तथा वंहा सुरतवज्र महा आचार्य नाप
सम्बन्ध दुगु थाय् जूगुलि भी नेवाःतय् नितिं व थाय् अत्यन्त महत्वपूर्ण

जू। उकिं आःतक नं लहासा नेवाःतसे व थाय्यात तीर्थ थें हना तः।

थथे आचार्य सुरतवन्न लुमंकु लुमंकु शाक्यादावा (बछला) थ्यंकः वल। थुकियात सँयतसे भगवान जन्म ला धकाः साप माने याः। थव ला गबलें गबलें अनालां यानाः तछलां लाः वः।

लच्छि यंकं धया थें गुम्वा गुम्वाय् भिक्षुपिसं व निङ्गमा लामापिसं (तन्त्र चर्या याइपिं) पूजा-पाठ इत्यादिया नाप नापं पौभाः ज्वयाः उकी क्यनाः क्यनाः थ्वीक वाखं कना च्वनिगु। भी नेवाःतय् नं बहिली, हामुची, लुं देवा हिलेगु, खाता, धुं ज्वनाः चःचःपिं थाय् ध्यः लू वनेगु व अक्षोत्तीया खुनु तःगू हे पालाय् गुथि दु। कथा पत्ति बहि-खाता, भिद्यः पूजा याना पुलां ल्याः कोझिनाः न्हूगु ल्याः छुइगु नं थुखुनु हे। पुन्हो खुनु ला धाय् हे मोल स्वांया-पुन्ही हे जुल, पूजा, भव्य, सकतां-सकतां नेपाः लोमं।

थव खँ छन्त थाय् माःगु मखु, उथाय् तक नं भीगु आपाः पौ लहासा व नेपाः थाहाँ काहाँ ज्वीपि नेवाः साहुतसे हे हय्-यने याइगु तिनि। उकिं लं नं अबले तक न्ह्याह्य लहासा साहु नेपाः थ्यंकः वः सां पौ ज्वना वःगु दइ धकाः आशा याना च्वंगु दु जुइ, हानं सुं लहासा वनिगु दु धकाः सीव चिट्ठि छपौ बिया छःसा ज्यू धकाः नं मने तः ज्वी मखुला ? अथे हे थन नं न्हापा अयुं पौ व पो ज्वना वः थें नेपालं वःपि नँनेवाःतसे नं पौ व 'तोकु' धकाः कस्यालि पो-पी नं ज्वना वइगु जुया च्वन। उकिं सुं नँनेवाः नेतालं बलकि च्याना रुयः तक वने मलाःसां व्वां छधू कथाय् तक वनाः पौ वा तोकु काःवनेगु चलन दु। गबलें गबलें ला 'स्वांपो' धकाः नेपाले छुं तःधं पूजा वा छुं तःधं ज्या याय् माल धाःसा 'थन थव पूजा जुल वा थव ज्या याय् माल' धकाः च्वया तःगु पौ सहित स्वां-सिन्हः दुगु सनय्ज्वलं पो थ्यंकः वइ। अले पालाय् भव्य न्याइ, सकसिनं व सिन्हः तिनाः स्वां छुनाः नेपाः हे थ्यं थें न्यंक खँलहा-बल्हा याइ।

थुगुकथं मां, नेपाः व छ लुमंकु लुमंकु नाथो मदुगु जःमू थें वौ-पाला, निह-ला यायां दंदं फुना वन। छको नेपालं पौ थ्यन कि तुरन्त हे ज्वयाः नेपाः थ्यंके माः थें च्वनिगु। मां नाप, छ नाप खँलहा-बल्हा याना थें न्यनिगु। हानं काल-बिल व ज्या-खँ थाधां व समय-जमू मचाय्क चाःहिलां वनिगु।

छन्हु छगू कथाय् नँनेवाःत थ्यंकः वइगु। भी पालाकतः मखुसां भी व्यापार सम्बन्ध दुगु कथा जूगुलिं मिले जूपिं पासापिं नाप च्यानाःरुयः तक लँस्वःवनेगु कोझिना। धाथेंया खँ जा मै, व थ्यंकः वइपिं नँनेवाःत नाप कुशलवार्ता यानाः खँ-खँ लहाय्गु सिवे नेपालं वःगु पौ छपौ याकन प्वलाः उकी मेमेगु खँया नापं "भौमचा ... प्रमुखन जल भोजिसयां आनन्द फया थुका" धयागु वाक्य छगू वनेगु इच्छां हे जितः अन तक साला यंकुगु खः। ख नं अवुजुं थःगु पती छंगु नां च्वय्गु गबलें तोमफीकु। वना, इले हे नँनेवाःत थ्यंकः वल। अमित हसीकाः छगू निगू नेपाःया समाचार न्यना। तर मन व हे पौ दुगु तातो पाखे जक, उकिं खँ लहाना च्वंपिं अथें तयाः जिपिं २३ ह्य ल्याय्-ह्यत जानाः व तातो च्वय्के हया। अमिगु कथाय् यंकाः अन कथाय् च्वंपिं बंजाःतय् न्ह्यःने तातो प्यनाः स्वया। पौः दुदु पिनि प्वलाः स्वयाः लय्तायाः लिइँ वल तर गुलि पुत्तु प्वीकाः स्वयाया जिगु पौ मदु। नुगः मझिकाः जि अथें वया। उखुनु बहनी व्यलि हे मयासें घना।

वन्हेखुनु न्हिच्छि अथें जि भुगुलुं। बहनी व हे ह्यागः नँनेवाःत थ्यंकः वःगु कथायापि निह्य मनु व व हे कथाया पाला गुभाजु नापं थ्यंकः वल। जि ला हसं थाय् तोतल। काचाक चोक्ची भोस्वी धुन। अमिसं जिमि मेपिं पालाकत-पिन्त नं सः बिया थके धुंकल थें। व गुभाजु 'स्वयादिसं साहुजु, संवार थथे हे खः' धकाः खँ हे छी मलाःनि २३ ह्य पालाकतःपिं थ्यंकः वल। अपिं वःगु ताय् व जि थय्क थँस्वयां

अपि ला फुकं जमदुत थें धाय् ला कर्नपाका छुनातःपि यःगं धाय् जिला म्यासें हे वल अले जि “छिपि फुकं छगों जुयाः जितः छु याय् सनाः... !” धकाः हाले धुन । अले व गुभाजुं “साहु, काय् मचा जुयाः अथे अधीर ज्वी ज्यूला, थज्याः वले ला खःनि चित्त चीफय्के माःगु” धाधां तीजक कचिकां हिना पौ प्वल । फुकसिनं वयात त्वलहँ स्वया च्वन । वं पौ च्वना नं हल —

“काय भाजु ... यात अशुभ संवत दोलछि व पीच्या साल मिति ... ला गाक व ... वारखुतु ... रोगन छिमि अबुजु ... स्वर्गारोहन जुल । थन माःगु सतिगति याय् धुन, आमकन नं माःगु सुचिनिचि सकतां याना छ्व—छंमां ...” आदि आदि छु छु धाल मथु, जि बांलाक ताःगु मखु । पालाकतःपि सकलें थ्यन, सकसिनं थःथःगु तुपुलि त्वय् धुंकल । जि ला मेगु छुं हे धाय् मफु, “यो ... वु ...” धकाः जवसं च्वंगु यःगमे भोसुना बिया । मिखाया न्ह्याने अबु गोतुइकाः त्कीक गां फाय्का तःगु, मां स चच्चः पुयाः तुगः दादां खया च्वंगु व छ व क्यहेंचां मांयात घयघय् पुनाः खया च्वंगु दृश्य वया च्वन, च्वन । हानं वाइसकोपे ‘भात्त’ मिक मेगु थाय् खने दइ थें मेगु दृश्य वल — “जि नं थन सीसा ! ...” अले छिमि नापं जि नं ह्यौय् ह्यौय् खया छया ।

भचा सकलें सुंक । लिपा भी पालाया गुभाजुं व सीपौ हानं छको छगः छगः आखः च्वना स्वत । अले अन यःगमेसं च्याना च्वंगु देवा कतकयाः जिगु लहाः ज्वनाः व पौ मते थीका विल । कथा नापं मकसं नवय्क व भों च्यानाः नौ जुल । लिपा जितः अनेक प्रकारं होकाः जिमि वंजाःतय् माःगु ज्या-जि वानाः सकलें थःथःगु तुपुलि लहातं ज्वनाः कथां पिहाँ वन । जि जक चच्छि वंजाःतसें चाःहीकाः भुगुछं च्वना च्वना ।

कन्हैखुनु सुथे भी थाय् खौ भ्या, काय् थें धुं छकूचा भ्याः

कयाः ख्वाः-खी सिला । वंजाःतसें पालाकतःपि छहनिह च्वनाः गुम्वा गुम्वाय् ध्यः लू वन । न्हिने ‘भिम्वय्’ पालाकतःपि सकलें वय् माःगु । वल, भ्वय्-भी नया सकसिनं जितः विचाः याना वन । थःपिसं स सःथे धीर्ज बिया वन । अमिसं धाय् फुगु, याय् फुगु उलि हे मखाः ।

छन्दु-निन्दु अथें वन । भी नेवा त सकलें धया थें विचाः वल । सैय् इष्टमित्रपि नं २४ ह्य वल । सकसिनं अबुजुया शील-स्वभाव, इमान-जमानया तारीफ याना वन । अथे हे ज्या याय् माः धकाः जितः अर्ति-शिक्षाया नाप नापं भलसा नं बिया वन ।

वाःछिनि लिपा डाकं नेपाःयागु पौ छपौ थ्यंकः वल १७ न्हति बिकाः । सकतां खँ मांया भाषां च्वया तःगु, मां आखः मसःगुलि मेपि स्वीतं चक्का हःगु ज्वीमाः । उकिं छंगु नां मदु । क्यहेंचिगु नां नं मदु । कय् लाक मामं नेपालयागु काल-विल स्वयत्त व मेगु छें ज्या विचाः याय् जितः नेपाः वय्गु तिवः याना तःगु दु । धाथेंया खँ जा मै, व तिवःया दुने मांया भी मिह नाप तयाः याकन छय्चिया ख्वाः स्वय्गु इच्छा सुला च्वंगु दु । न्ह्यागुसां जि नं हथाय् चाया वल, तुरन्त च्वयाः हे नेपाः थ्यंकः वय् मास्ति वल । तर ल्याः चाः याय् माल, ज्या-खँ लःलहाय् माल, बह निला लिपा छह पासाया बज्जाःत नाप नेपाः वय्गु बदोवस्त याना ।

वया । जिमित नं अबुयात थें च्यानाः ख्यः तक पालाकतःपि व इष्टमित्रपिसं तःवल । अन नं पालाया पासापिनि तुगः मछि, ख्वा ख्यूंसे ख्यूंसे च्वं । गुलिसिनं अमि छें छें वीगु पौ विल । गुलिसिनं छुं दुविस्तागु वुखँ व छें कला पिन्त वीगु कस्यालि नं विल । फुकं बांलाक, लुमंक तया ।

जिपि सल गयाः भचा वय् धुं बले भेपुं गुम्वा खने दत, मानो ताचो संकाः जिमित वेला बिया च्वं थें । यानं हे छको नमस्कार यानाः सल न्हाका । वं न्यूतं वाःगु ल्हँया पहाडे चय् ल्हँयाहा तःधिकःसे

च्वंहा भगवान् यः छह्य दु । अनं गां गां पुलाः लहासा खुसि-सिथं सिथं
यातां प्यातां खाया च्वंगु तिसिमा व वाउंसे वाउंसे च्वंक पिना तःगु
कय्गू, बकुलाः आदिथा वुँ स्वस्वं छुसू ध्यन । अनं स्यामे (सियांगु
नांचाय् च्वनाः ब्रह्मपुत्र खुसि छिनाः छगू फैं, च्यांप्रा यक दुगु गामे बाय्
च्वना । हानं खुसि सिथं सिथं वयाः न्याफसो पाः गयाः थंथ्यंकाः लिफः
स्वयां याने पोतला व भयाकुरी गुम्बा खने दत । अले निगू गुम्बायानं
भसुकाः निधु छायाः पःया काहाँ वया । मन्त जुयाः जक दया च्वंगु व
लैय् चिचीचा जाःगु पर्वचात यक दु, थाय् थासे च्वापु नं खने दु ।
उकि अन सुलचं प्रदय्क मगाः ।

पःया पुखू तस्सकं तःधं । ह्याकिं ह्याकिमं यानाः थपाय् हाकः
सीमदु । सिथं सिथं लँ । दुंगाया च्वनाः च्वनाः न्या लाइपिं माभित्त
चाःचाः हिला च्वनिगु । अन लः हँय्त जक मखु मेमेपिं रङ्गरङ्गयापिं
लः-भंगःत व भीसं छको निको जक आकाशे माःहना वःगु खनिपिं
कलःखात नं अन पुखू सिथे यक यक खनेदु ।

अनं भचा वय्व भारा गह्लि । निखें ल्वहँया नांगा-गुँ । दथुइ
खुसि । जःखः पहाडे ह्मःदुः दुथाय् खुँत मुला च्वनिगु भय । उकि अन
थ्येवातसें तुपः थनाः ज्वना वइगु । अन दथ्वी छवाय् च्वने माः । अन
अंग्रेजी डाकघर व तारघर नं दु । १०१० खाति छेँ दुगु गां छगू दु !
सँय् सरकारया छगू भोम् नं दु ।

अनं वयाः मेगु छगू लँय् लाःगू तःधंगु थाय् — ग्याचि । जि छगू
ज्या हे दयाः अन वना । सँय् ल्हय्कुं (अडा) व गुम्बा ला दइगु हे जुल,
अंग्रेजी अडा व मी गोरखा अडा नं दु । डाकघर तारघर नं दु । अज्ज
मी नेवाःतय् छगू पाला नं दु । लहासाय् थें बखत बखते नाय्खि
थाय्गु व नखः हनेगु चलन नं दु हँ । जि नख बले मलाःगुछिं छुँ स्वय्
मखं । मेगु भारतं वइगु मालताल आपाः अन हे जुकाः ह्य् माःगुलि
अन वकु कुबुया त पिं ताथ्ये व पोंगाचात भो भो वया च्वंगु खनेदु ।

उकि साकं नं यक दु । वरु अन फय् वय् यःगुलि सुथ न्हापां हे पमः
चाय्का तइगु व बाहि पुल धाय्व हे पसः-पिसः तिनाः भयाले गोयू
तयाः पासा पासा मुनाः गफ सफ याना च्वनिगु वा हिला च्वनिगु ।

अनं निगू स्वंगू सँय्गां पुलाः भिखाछेँ ध्यन । अन छ्वालि
निवालि वः हँ । उकि अनया तत गोगु छ्या चप्पा साप हे साः । सँय्गू
व बकुलाः नं यक खनेदु । अन गांगामं व्यापार यावइपिं दुइवात यक वः,
उकि मी नेवाःतय्गु कोथि, पसः, ज्यासः, नं त गूमछि दु । हानं भीगु
अडा नं दु । कुनी थें अन नं हाकीम दिइ । अन नं फय् वय् यःगुलि
अथे हे न्हापानं पसः चाय्काः न्हापानं हे तीगु । अन नेपा पदःगु देगः
चीभाः दु, गुम्बा दु । उकी थाय् थासे गोध्वाँय् स्वाना तःगु, ताचो
व्यय्का तःगु दु । मैत्रेय तथागतया छगः देगः । छचा खेरं छेँ दय्काः
दथुइ यः । जम्मा ७ पु स्वान्हे दु, उकी १ पु स्वान्हे थाहाँ वनेव भगवा-
नया ख्वाः चूलाइगु व मेगु हानं २ पु स्वान्हे थाहा वनेवतिनि छयँले
च्वंगु चीभाः चूलाइ । तँतँ पत्ति गुम्बा । घेलुंत च्वनाः पाठ पूजा-धर्म
याना च्वनिगु । अनसं पौभाः वइगु अंगः धाय् ला पक्खाः धाय्
छगः दु, उकी मैत्रेय बोधिसत्वयागु कारचीपी पौभाः वइगु । व ह
निं मी तिनि खयःया घंटाघर पाय् जाः जुइ ।

थथे स्वय्गु न्यनेगु यक दुगु थाय् जुया नं नेपाः थ्यंके हथाय्
चाःगुलि अन चच्छि हे जक च्वना वया । वय्त अन नं फलेपालाया
थकालिं तिम्वि याकेगु चलन दु खनी । पाहाँ-पिहिं यानाः त्वकु-पो
२३ पो नं ज्वंका हल ।

अनं छगू गामे छवाय् च्वनाः जःखः कं भाः थें छमा निमा
सिमाचात दुगु खुसि व्वाना च्वंगु स्वस्वं थः सलयात नं अथे हे वाकेभनं
वया । भचा जक वय् धुनेवं पाः गय् माल । सल गन व्वाय् फइ ।
बुलुहँ ल्वहँयागु हाउँपाः गयाः च्वय् मध्यवं बाय् कन्हेखुनु न्हापानं
ह्यंगु पाः गयाः च्वय् थ्यनेव सल त्व ताः क्वां वयाः बाय् थ्यंका ।

कन्हैखुनु साक्या ध्यन । पहाड च्वय् दय्का तःगु गुम्बा । अन
लामाया तखत हे तःले महिष सम्बर दुगु धाइ । अन कंच्यूर-तंज्यूर व
मेमेगु सफू नं यक यक दुगु सफू क्वथा दु । छाय् धाःसा अन तिच्वती
सफू थाइगु पारकं (प्रेस) दु । छगू छगू सफूया थासा छखा छखा छेँ
पंचिना तःगु । पसः, वजार, थोम-थीम नं दु । यले वगेजुपिनिगु ज्यासः
पसः नं दु ।

अनं निवाय् स्ववाय् वयाः धिप्री मैदान ध्यन । गनं गनं खुसि
नं दु । सल गयाः हे खुसि छीगु । अन सँय् सरकारया भोम्या नापं व
भिखां न्हाय् मदुगु ख्यःया दथुइ गुम्बा, ज्यासः वरेत व गनं गनं
खुसिचाया सिथे सिथे छमा व क छेमा नं वाउँक खने दु । अन निवाय्
च्वने माः ।

अनं लहासाया लँय् दकले सकले ग्यानापुगु, ज्यूसेज्यूसे ज्वीक
दुःख सी योगु थाय् लंकोर पाः । जीवने दकले दुःख सी नंगु हे अन ।
उकिं हे ज्वी लहासा वनिपिन्त साइते मलाइ धकाः घौ तयाः सगं विया
हइगु व थःथितिपिसं नापं सकसिनं सगं वी माय्का तःगु । मी छस मन्
स्वाय्त गुलिसिगु भितुना माःगु ! गुगु भीगु समाजया सभ्यताया
चिं खः ।

अथे ला जिमिसं नं अनयात माः धकाः लाभा, लभू, अय्लाः
गाक्क ज्वना वयागु दु । ज्येवातसें छँग्या ह्विचाय् थँ थना हःगु दु ।
सुथ न्हं पानं जक मखु फसे लाइ धकाः चान्हे बाचाती हे थना हःगु ।
गनं गां बा छेँ खने दुगु मखु । मिच्याकाः च्या दाय्का च्वने लाःगु
मखु । व हे ज्वय् चप्पा वालाः नय् माःगु । विषयागु फसं कयाः कपाः
स्याइगु द हे दनि, हानं पाः गनं थपाय्चो स्येँ-स्येँ वइगु कि सास हे
चव्वुइ थें ज्वीगु । विचरा सलत नं अथे हे पवीं पवीं यानाः वया च्वंगु
दु स्वय् हे कन्ना चायापुसे च्वं । तर न्हाक्व हे दुःख कष्ट जूसां छंगु ख्वाः
स्वय्गु आशां जितः ह्येका हया च्वंगु दु । उकिं छं नेपाः ध्यनेव थ्व फुक

दुःख लोमंक मयना याइ तिनि भयागु खँ वःकयाः बल्ल पाः च्वय्
ध्यंका ।

अनं सासः हे मफिसे हतपतं क्वहाँ वयां फय् भं भं तच्चो जुया
बल । ख्वाले कि ख्वाले फसं कल । माकःतुगुलि गलवन्दी हित्तु हिना नं
मुत्ताः दुगु मखु । ज्येवात 'हुर बल थें' (ख्वाउँ फय्) धकाः हाला हल,
जि ला हंसं थाय् तोतल, अयनं हानं छको छ नाप लाय्गु आशां सुप्रेम
सार्थवाह, सिंह सार्थवाहपिनिगु वाखं लुमंकाः जि नं करुणामय लुमंके
धुन, तारेमाम् नांकाय् धुन । ज्येवातसें जिमित सलम्हं क्वकयाः वय्
भोसुकल, थःपि नं भोसुन । यने फसं जिमित फिया फांगां फाय्कां
च्वन । हानं व फुक च्वत्तक त्वका नं यना च्वन । अथे फि वीका यनि-
बले जिमित नं वं ल्यहेँ थनि थें थनि थें च्वं । भाग्यं फसं हे फय्यात
वीके यंकु थें ह्वीं ह्वीं सः वय्क न्हायाना ववँ पलख लिपा ताय् मदय्क
तापाना वन । अले 'सोता, फिदा, नुनु, याकन नु, भाग्य जुल' धकाः
उर्वमे सल गय्काः व्वाके हल । बल्ल बल्ल पाःक्वय् फँगले ध्यंचले मानो
जिपिं स्वर्गे ध्यंथें जुल । फय् नं मवल । दमदिम नं तन । ग्याःगुलि हंसं
धाया च्वंगु दु । अन हे वासं च्वना । अन नय्बुं च्या दाय्काः मामं थें
विचाः यानाः क्वाक्क चप्पा नकुवले व चप्पा साःगु वयान यानां साध्य
मजू । छ बाहाय् पिका खुनु न्हिने छिमिथाय् क्वथाय् तयाः पाहाँ
याःगु सवाः लुमंसे वः ।

का, भचा लिपा ला च्वापु गाः । न्हापां ला वा बल धकाः
च्वनागु, लिपा वा तन फुति जुजुं पवात्त पवात्त कपाय् थें च्वापु जुया
बल । थ्व च्वापु न्हापा फय् वय् न्हः गाना व्यूगु जूसा जिपिं नेपाः
ध्यनिगु हे मखु सकलें अन हे समाधी च्वना छइगु ज्वी । भाग्यं धाय्
ला छंगु ख्वाः स्वय्गु इच्छां त्याकुगु धाय् मय्थु जि मसी, अथे हे मेपिं
नं सुं मसी । चच्चि अन लुमुक यनाः नेपाः म्हांका च्वना । कन्हैखुनु
सकस्यां न्हः वयां च्वनतिनि नय्बुं च्या त्वनेगु मखुला फिदा, धकाः

श्वंसेलि तिति दनाः च्या-चि त्वनाः अनं वया । लँ हिमालय कंकं वय
माःगुलि च्वापुइ निभालं कल कि च्वापु च्वलः वय् यः हँ, उकि खुनु नं
जिपि हथाय् चाः । सल नं कुती वाय् थ्यनिन धया थें भचा च्वाय् वः ।

अनं जिपि सोनाम् गुम्वाय् देके वना । अन आपाः छँ १ तँ
जक जाःगु गुंवाया यः दुगु छँ जक ३ तँ जाः । घेलुं त नं दु । वय्
मेमेगु गुम्वाय् थें सिपुति सिया तःगु व अंगले नं न्यंक यः च्वया
तःगु दु । अन खाता छायाः धुं देवा च्वाकाः लुइंक यः दर्शन याना ।

अनं वयाः कुति थ्यंवेले जिपि छँ थ्यं थें जुल । ख नं अन सँदे हे
तितिसां नेपाः पहः वय् धुंकल । नेपाः तुपुलि व पुतु दुगु भाँत फ्यूपि
तामाङ्ग भाय् व खय् भाय् ल्हाइपि भल्यात थोथो खनेदु । नेवाः तय्
नं गुलिस्थां लं सुखाः, गुलिस्थां भाँत सुखाः फिनाः नेवाः भाय् नं
ल्हाना जूगु ताःवेले मी नेपा गाले चाःहिला च्वना थें च्वैन । उकि जिमि
मिखा उखे थुखे मद्यक चा हिउ । तर मिखां चाःचाः हिलाः छत्वाः
नित्वाः पर्सि लु हे ल्वीकुसां धुलं धालं गयाः भ्वीसे हाकुसे च्वंगु पिलाक
खने दय्क घय् सुया तःगु तामांनीतय्गु जक । अले मिखाया गय् च्वंक
आशां घात धकाः ऋसुकालं कना विल ।

जिपि हथाय् चायां लु याय्, छगू ला निन्हु स्वन्हु न्ह्यः कुती नं
च्वापु गाःगुलि लँ मचाया च्वंगु, मेगु थ्येवाःतय्के वकु बुभे याना कयाः
नेपाःया भल्यात वन्दोवस्त याय् साःगु । उकि मंमदु मंमदु ३४ न्हु व
कुति गाले च्वने हे माल । धोविया हथाय् ज्वीवं चान्हे निभाः त्वइ
मखु थें ।

वल वल ४ न्हु दुखुनु सकोया भलथा नायो थ्यंकः वल । भलथा
मालाः वकु फुकइना विल । अले जिपि नं अन कुति-थकालियाके वेडा
कयाः तुति तप्यंक न्यासि वया । धात्थें न्हापा ८ न्हु मझि वीगु चावहि
४ न्हुं हे थ्यंका ।

जिपि अन थ्यंवेले लँस्वः वःपि वया च्वने बुंकुगु । मां जां

बखिमाः वय् ज्यूगु मखु छ नं मधः । अन पुलां वंजाःत व दाजु-किजा,
इष्टमित्रपि ८१० छ ति दु । मसला-मिसला विल, कुशलवार्ता यानाः
अनं जिपि वया । बहनी छँ थ्यंवेले तोप हे तल । जि खनेव मां खल ।
मांया व तुयू पर्सि खंवेले जि नं सः हँहँ पनाः मिखा ललः धायाः खय्
मास्ति वल । हानं चाकः सकलं छको स्वया तर मिखां मागु वस्तु
ल्वीके मफयाः अः खः खयि जकं मुंका हल । अले मांयात भागि
यानाकथं जि नं खया हे विया । जितः भागि याःवःपि छ व वय्हेँ चा
नं खल । गथि अःखः ज्वीयो ! थ्यंकः वयाः सकलं लय्ताय्गु थासे
अथे सीगु छँ थें खय् साःगु । सकसिनं मी भोद्धिसितं वल्ल वल्ल
होकाः लिहाँ वन ।

हानं अबु मदयाः मी न्हाक नुगः मझिसां जि ल्हासं थ्यंया सगं
ज्वनाः लँस्वः वय् सखंगुलि सकलं धया थें थःथितिपिसं गंक गंक नं स्वः
वयां त्वःतल । उकि अमित मूमी नं लंपाः तयाः हे तय्के छय् माल । तर
अबुया थें जि मूमी तय्के छय् मा धकाः ल्हासां नंबु तथा हयागु
मदु । उकि मझि मगाःपिन्त नंबुया पलेसा कस्मीरा न्यानाः तय् माल,
तथा छया ।

न्हागुसां नेपाः थ्यंस्थंलि नेवाः ज्वी हे माल । गोन्हुचां मदवं
पीवातका थ्यवा पूलाः पूजि कया हल । जि नी च्वना । नापं छ व वय्हेँ
नं नी च्वनेत पासा च्वंपि । थुकी छगू न्हिले मास्ति वइपुगु खँ लु धाःसा
नी व्यंके धुंकाः तिति छ थ्यने हइ धकाः च्वनां, नी च्वनेत नुचिखुनु
हे थ्यने हल । अथे सँय् तितिहा, पू च्वनाः नी ज्वी मानिह जि नाप
चने धुंकुवेले छ नं ला समीनी जुल मखुला ? अले जि नापं अबुसं-
वहलाः च्वनाः छ नं शुद्ध ज्वीगु जुसेलि मिसात नं नापं ल्हासा छया
हया तःसा गुलि ज्यूगु । सँय्तय् थें नापं च्वनाः व्यापार यानाः न्हाक
दःसां दक मुनाः नेपा का हय् दइगु मखुला ? लु खः लु खः पुलांपिनिगु
बुद्धि । जि ला घांलाक थ्वीके मफु ।

अधे हे छन्दु धाधां निन्दु धाधां मेगु निलाति बंबले अबुया खुला
त्यल । शुद्ध ताहां लाःगुलि पाहां वनेगु जक खुला मब्वंसे सकसिनं “हु
थें दुगुयात ल्वय्क ज्या यात” धकाः हाइ हाइ याक मांया मन लुदं
दकिलां तःजिक पाहाँ वना भव्य यात ।

भव्यबले ज्याय् च्वंविं वंजाःनीतय् नग मझि ख्वाः खनाः
अमिसं छुं मधाःसां जि भसंक वन —अभि भाःतपि लहासाय् च्वना च्वंगु
खुदं फ्वीन । उकिं भव्य सिधय् हे हाँके छय्पि वंजा त माले धुत । छह
ला पुला नेवाः हे जुल, मेपिं निह जक न्हूपि कोझिना । अज्याःबले
लाह लहासां पौ छपौ डाकं थ्यंकः बल । उकी च्वया तल —

“सँयतय् स्थोले लाय्कुली) कुना तवह स्यापां ग्यावु बिसि
वयाव गोरखा अडास सरन बल । वकील कपटान साहेवन नेपालम
च्वयाव मुहा यायगु धक विचार यानाव च्वन तिनि मामि (सिपाही)
व अफीसरत हूल वयाव गोरखा अडा घेरे यानाव तले थाकूच्य थ्यंक
नं स्वाहाने छुनाव थाहाँ वनाव स्यापां ग्यावु लुटय यानाव यंकल ।
उकिं सकलेन ग्यानाव पाकोरम सकस्यां पवल तित । निन्दु लिपा
पाकोर लँस पसल दुपिं सकलेन ननिस्याकस (थानाय्) वा धक काक्यु
(उदि) न्यंकुसां नेवालत सुं मवं । सँयत वंविन्त ‘स्यापां ग्यावु सँय रैति
जूया निमित्तिन गोरखा अडास बिसि वना च्वंहा ज्वनाव यंगु । सँय
सरकार व गोरखा सरकारया विरोध छुं जूगु मखु । उकिं पाकोर लँस
कोथि थोम् पसल बांलाक चायकाव न्हापा थें च्वव’ धक न्यंका हल
धाल । उकिं आव ला पसल भति भति चायकु दत्त, अध्यनं सकलेन
ग्याक न्हापाया थें वानलाक वन्द व्यापार मज्जनि । हानं लिपा छु ज्जी
गुगु ज्वी धाय फुगु मखु । साहुया सम्पत्ति जिमिसेन विचाल याय
मफयाव हिना मिना जुझाव च्वने माल धालसा जिमित वानलाइ मखु ।
उकिं थ्व फुक वनवस्त यायत साहु हे छय् मभासे जी मखु ।”

अले जि व याय् थ्व याय् मदयाः तस्सकं हथाय् चाल —

“उलिमझि सर्वे अन तिनि !” उकिं वंजा वना वंजाःत छय्त् जोशीयाके
साइत कया हया । न्हापां ला वंजाःत थी हे मदु । लिपा जि नं वयगु
धासेलि तिनि बह वयगु कोझित । तर जैरीकथाय् न्द्वनां “आः ला
लँ हे मचाःनि वने जी मखुनि । हानं च्यान्हु फिन्हु त्वाः झको वा ?”
धकाः धया हल ।

जि, गबले लहासा वनेगु ज्वी धकाः विचाः यानां च्वना तिनि
चीफ साहेव भीमशम्शेरया टंगाल दरवारे देरो दक धया थें लहासा
साहुपिन्त मुंकल । जि नं वना । भँवैठके कुति, केरुं, ग्यांचि, फिलाछे
आदि थाय्या नेवाः साहुपिं थोचा-थोचा मुनाः खँ लहाना च्वन । सुच्वा
सर्दारपिसं स.स्यूपिं साहु साहुपिके गन गन बाय् च्वनेगु थाय् दु, गन
गन नय् त्वनेगु वस्तु काय्गु दु, गुखें गुखें वंसा सत्तिक थ्यं इत्यादि खँ
न्यना च्वन । जि छुं स्यूगु मखु, अमि खँ लहाःगु न्यना जक च्वना ।
लिपा सत्तिसं “हानं माल धाःसा सःते” धकाः बेला बिया हल ।
जंगवहादुर महाराजया पाले थें सुनां सुनां छु छु ग्वाहालि याय्फु धकाः
मन्यं उकिं अबले तुंछें साहुपिसं खुला तक पलटनयात लही धाःथें सुनानं
भाला काः नं मदुगुलि तुंछें साहुया मचातसें थें लुँया कलिं नं सुनानं
न्हाय् मखं ।

उथाय् कंफुकोट, तोसाखानाया जक लिमलाःगु मखु, सीलखाना,
बारुखाना, धानगोदाम इत्यादिया नं लहाःदी मदु । मानो समे-पञ्चादां
न्याः थें फुक थासे माल सामान ज्वरे याना च्वंगु दु, दु । जि ला
झको-निको ग्यास्यहेँ नं वः—खइला वनां ! तर थःगु न्हय्पुस्तां हि
चःति हाय्काः कमाय् याना त.गु सर्वे ‘जूजू थे ज्वीका, म्वाय्से’ धकाः
नं धाय् मफुत । छगु ला अबले जिः नेप ले प्युंका तय्गु ‘या’ मदु
थें च्वन । उकीसनं वंजाःत जक वय्त् माने हे मज्जबले वय् हे माल । लँ
चाल धयागु सीव हे हानं लहासा वया, व नं न्हापाया थें कुतिया लं
मखु, कालिम्पोंग जुनाः ।

छको ला लँया हूल कूठ व रेलया घरघर सःया नापं सीटीया तीसलं थाराकनु न्हू । अध्यनं सिलगरी रेलं कडां वय्वं नेरालीत पुचः पुचः खंबले भचा मन याउँसे च्वन । कालिम्बोङ्ग थ्यंखले ला नेपाः हे लिथ्यन धा सां जिल । अज्याःगु हे पर्वः, अज्याःगु हे स्वांमा-सिमा, अज्या गु हे बोलि वचन, छह निह्य ला भी थ थितिपिनं दुगु जुया च्वन । अन हे छहसिथाय् कोथो बाय् च्वनाः कन्हेखुनु हे ताथ्ये व दोवस्त यानाः कंसखुनु अनं वया । अन नं ननेवाःतय् तयां प्रा पुइकेगु चलन दु खनी । वहि पुइकाःनिह्य वंजाःतय् तयां प्रा पुइकां तोतल ।

लँ, कुतिया लँ थेंज्या गु हे, गनं पर्वःया जंजं वय्गु गनं पाखं थाहाँ काहाँ ज्वीगु । पेदांग, जलेला, धोमो, स्यासिमा जुकाः खुन्हु दुखुनु फारी थ्यन । तर फारि धाःगु न्ह्याङ्गुगु थाय् मखु । तस्सकं चिकुगुलिं छुं अन्न मसः । छ सलकि अलछिन ज्वी धाङ्गु थाय् । छ ह्लाः छमा घाँथ् थें लयाः सलतय् वा ताथ्येतय् नकङ्गु । न्ह्यागुसां थ्व फारि ग्याँचि, मिखाछे व लहासा आदिया लँगु लाःगुलिं अन नेवाःत व सँय् वंजाःतय् वकु-विकु थतकन याय् मनुत च्वना च्वंगु दु । छगू निगू ज्यासः-पसः नं दु । अंग्रेजी डाकघर व तारघर नं दु । अनं निवा-य्ति स्वांमा सिमा छुं मदुगु धुइना धाःगु फिड्य् बाय् च्वनेमाः । तापाक न्ह्याथाय् स्वःसां मेगु छुं खने दुगु मखु, च्वापुया च्वापु जक खनेदु । अनं भारा गलि पुलेव तिनि भचा मिखा याउँसे च्वंक स्वांमा-सिमा व वाउँसे च्वंक वुं खने दइगु । गुगु लहासा थ्यंकं दु धाय् नाः । थाय् थासे लँया च्वय् च्वय् अंग्रेज लडाइवले सँय्तसे दय्का तःगु भोम् (किला) नं खनेदु ।

अथे ला मै, जिमित च्यानाख्यः तक लँस्वः व हे वल । तर न्ह्यापा न्ह्यापाया थें न्ह्याङ्गु मज्जू सकस्यां ख्वाः चक्कं मज्जू । उखे थुखेया छगू निगू कुशलवार्ता यानाः जिपि लहासादे दुहाँ वया ।

धाथ्ये ला मै, उथाय् तक लहासां सुं मनु पित छ्या महःनि

खनी, दुहाँ व पित्त जक न्ह्याथासं वःसां दुत कया च्वंगु दु । हानं गुम्वा गुम्वाया वरेत, चितुंत (भिष्ठु अधिकारी) कोता-कोतातय् नं सुयां ल्वापु थाय् ह्याः-मयोसां माःमा गु लडाइया सामान दुने दुने ज्वरे नं यानां च्वंगु दु धाल ।

धाथ्येया खँ जा भीसं लहासाय् अधिकार कया तःगु स्वमफाःपि सुं विदेशी शक्ति 'छिमिगु देशे थ्व गोरखातय् छाय् थुलिमछि अधिकार' धकाः थनया निह्य प्यह्य हाराहारापि अफीसरतय् छनाः छनाः तंम्वेके विया तःगु दु खनी । अमिसं लहासाय् दक नेवाःतय् स्यानाः दक धन-माल लुटे याना काय्गु धकाः खसाः ग्या तःगुलिं भीसं थ पिनि दुधन सिसितइ धकाः न्ह्यापा व्यापारीतय् उर्दि व्यूवले सुनानं थःपिनि सर्वे गनं सिसि तय् मडु धकाः न्यंका ह गु जुयाच्वन । थ्व खँ ४६ ह्य नेवाःतय् भरे वय पार याना च्वंपि नेवाःतय् दां स्याय् विया सेका १८ तक नं व्याज नया च्वंपि सँय्तय् थवं थः "थज्याःपि सोभापि नेवाःतय् गय् स्यानाः सर्वे काय्गु !" धकाः खँ लहाःगु भी हे वंजा, छहस्यां ताःगु हँ, उकि हे ग्यानाः जितः अथे पौ च्वया हःगु खनी ।

न्ह्यागुसां जिपि लहासा थ्यसेनिसे थन छुं अपाय्चो तःधंगु गडबड मज्जू । नयाः त्वनाः ग्याः थें चिकु थें व्यापार नं यानां च्वना ।

छन्हु लाय्कुली वकील साहेवं दशथकालिपि मुंकाः लामाजुं द्रंगुली घाँथाः स्वीवा (क्षमा पवनेगु याःगुलिं भी नेपालया जुजुं क्षमादान वियाः मिले जूगु तार थ्यन धकाः न्यंका हया दिल । अले छु मानि, गोरखा अडाय् धूमधाम भवानी पूजा-भजन इत्यादि जुल । पालाय् नं पाला आज्जु पूजा यानाः दापा-दिपा थानाः लय्ता भव्य न्याल ।

थथे मेल मिलाप जुसंलि नेवाःतय् थः थः सँय् इष्ट मित्रपि नं लय्तायाः अमिके काय् मानिगु नेवाःतय्गु दां जक विया हःगु मखु, न्ह्यापा थें माःगु तक ग्वाहालि थाय्, बांलाक ज्या या धकाः भलसा

नं बिया हल ।

उगु उगु हे वखते तंय्, च्वाभो, पाक्पा (छेंगू) नं एकद्वी जुयाः अंग्रेजी कंपनी थिके जुजुं वःगु व उथाय् हे छारुंकाजियात काजि दर्जा ककयाः भयासाः दर्जाय् तथाः, जागीरदारतसें खेप व्यापार याय् मदु धकाः नं उर्दि विल । उर्कि उथाय् कोता कोतात इष्टमित्र दुपि नेवाःतय् नामं आपाः खेप चले जुल । भी नं व दैय् यक हे व्यापार जुल धाय् माल, चप्पा नतले हे लिमलाः उर्कि मेगु छुं खं विचाः याय् मलाः ।

अ हे व्यापारया हूल कूले ६ हल्ल पोतला लामाया हल स्वथना तःगु लुँयागु चीभाःया ज्वारात-तिसा खुयाः म्यूह चितुंयात वेस्या मिसा हल्ल नापं ज्वना यंकाः केले याःवले वं लांलां न्हवनिसें आपालं ज्वारात खुयाः नेवाः साहुतय् व सैय् वंजाःतय् नं मियागु दु धकाः प्वःगुलि उथाय् ज्वारात धाल धाय् व सुनानं थी मछालाः वजारे ज्वारातया भाः हे मदया च्वंगु । अज्याःवले गनं गनं छजो हीराया टप मी हल । स्वय् हे लुइनापुसे मिच्याक थो । अट यानाः व २०० पाँय्ति दां वंगु टप ११० पाँय् दामं न्याना । छन्हु जि सुं-सां मदुवले वनेकथाय् च्वनाः व टप पुत्तु श्रीकाः आइलास तथाः स्वया च्वना - नोर्बु धोलना च्यामकुस्योयात (कोतानी) बांलाःगु टप छजो धया च्वंगु, थ्व टप वं खन धा.सा २५० पाँय् धाःसां पुलि ।

अबले हे मनू हल्ल स्वान्हें थाहाँ वःगुलि कावाक्क व टप गमे दि जक दिका, न्ह्यःनेसं पेमाधोलमाया म्हाय् वास्याहाँ न्हिल—सोतालाया लु स्वथना दियागु ? स्वय् ।

जि “छुं मखु !” धयागुलि जि क्यनि मखुत धया थें ‘खै, छुं मखु, जि ज्वाह थिक खनागु छको ला क्यना दिसं स्वय् !’ धयाकथं जिगु मुले चुयाः गमे लहाः छ्याः टप वत्ता काय् लाकल । जि हल्लि हे गरखेसे च्वनाः छन्त बाहाय् तथाः ४५ ला लिपा छ वःखुनु बहनी नं

न्हापाया थें हे छ खाता कय् तुं यने त्यंगुलि जि तीजक छंगु लहाः ज्वनाः सालाकयावले वय्थे मवय्थे यानाः जिगु ह्यय् थीक खाताय् फेत्तू वःगु लुमंसे वल । अले जि भवा लिचिला च्वना ।

वं वत्ता चाय्काः धाल—गुलि वंगु टप थ्व सोता ?

वयात जि छको स्वया । वया मिखा व हे टपे जक । स्वय् हे व टपं सुयाः थत लवःगु, बांलाःगु खना च्वं थें । अय् नं जि धया—थ्व टप मीगु मखु, च्यामकुस्यो छहस्यात व्यु धकाः छह छोंपुं (सैय् व्यापारी) नं बिया थकुगु ।

वं व खं ह्येकथं धाःगु थें यानाः धाल—अथे धया दीमते सोता, थ्व टप छजो जितः बिया दिसं, वरु गुलि माः माक्व कया दिसं ।

जि धया—२०० दोर्जे (पाँय्, ३३३॥ सैय् मोहया) व्यूसां वी मज्यू भमुला, करपिनिगु वस्तु ।

वं भवा रुवाः च्याकाः बेकोमिखां स्वत—भ्याय्नुत (नेवा.त) धयापि थथे हे का, सिति काय् धयागु मखु, माक्व कया दिसं रे, थ्व टप छजो जितः ययाः मखुला व !

रखुनु वं भीगु बाकिगु दां वीत ज्वना वःगु दु थें, मिखा फुति याना थें याक्वाले छकले दय्क सैय् नोट पिकयाः “का, माक्व कया दिसं, सच्छि दोर्जे दु” धकाः न्ह्यःने तथा विल ।

जि लिसः वीत विचाः यानां च्वना तिनि, वं स्वय् मगाः धाल धया थें हाकनं लिसा काल—का मगाःसा मेगु १० गू दोर्जे दां ८१० न्हु त्वाः छिगु मेगु दांया नापं हया वी, जिल ला ?

जिगु दोछि-भिन्यासः कंपनी लवः नय्गु आशाय् प्वं दाल । अय् नं ज्यूसा ह्येका काय् धकाः “मेगु आमया सिवे बांलाःगु छजो टप हइगु दनि व कारे भमुला” धयाया माने जूगु हे मखु, छय् संका च्वन । हानं जि ह्येका—स्व भमुला, आम हे काय्गु जूसां न्ह्यःने टप मखन धाय् छोंपुं नं गुलि धाइ, गुलि धाइ, उर्कि थौं चच्छि निं तोता थकि,

कन्हे मू कोछिना तय् ।

“का, का, भ्याय्वुत भयापि न्याय्य दःसां मगाःपि अगोस्ति ।
मेगु २० गू दोर्जे दां हयाबी, हाला च्वने मते” धकाः वत्ता याकावाले
तयाः जि मेगु छुं लिसः हे बी मडाकं सरासर वन । जि अथे आताहाँ
स्वया च्वना । न छुं धाय् फु, न लाकः वने हे फु । अथे ला थन याक-
प्वाले थ्यंका वालाः लाका काःसां छुं ल्याः दुगु मखु । लाःसा वं नं अथे
हे लाके बी धकाः मती तःगु ला छु छु । छाय् धाःसा स्वान्हे क्वाहाँ
वनेत छको लिफः स्वयाः ‘दिसं न्है मिदा !’ धकाः मुमुक्क न्हिलाः लुकु-
वित । अले जितः तिक्क मिन — जि नेपाः काहाँ वयाः सेंगुं देके वनावले
२३ छ मिसातसें मझाःमिखां स्वःगु व जि अमि पाखे मिखा मव्वयागुलि
अमिसं भचा आशां याः थें यानाः “गपाय्चो तिन्हूगु व !” धया थें
याना वंगु । ख नं उथाय् तक जा जि अमित वास्ता तय् माःगु अवस्था
नं मखुनि, छन्त जि न्हापा ल्हासा वय् न्ह्याःयाह्म थें हे खना च्वनागु
तिनि । तर अमिसं स्वय् न्हापा न्हापा छ थ छेँ चाहिना च्वंवेले ४५
लाया दुने जात्रा-जित्राय् वा देके-दीके वनेवले जि गिजे यानाः स्वः थें स्वइ
धकाः च्वंगु ज्वी । उथाय् ला जि ल्याय्छाचा तिनि, यांथ्यां मस्यूनि ।
उकीसनं थौं कन्हेयापि मचातय् थें आखः व्वनेगुली अथवा मेगु छुं
ज्याय्-खँय् मन छय् माःगु मखुगुलि जिगु मन भचा मिसातय् पाखे जक
व्वाना च्वंगु वखत तिनि ।

न्हागु थजु वं जितः भचा मझिका थकल — जीवनया लँ मेगु नं
दु धयाथें क्यना थकल । अले जिगु मने अनेनेगु खँ लुया वल — धाथें वं
जितः अथे मिदा धकाः छाय् न्हिलाः स्वया वंगु ! न्हापा ला अथे गबलें
मधाः । ला.सा वया जि य हे यल ला ! जि नं व टप लाकः हे वने
माःगु थें ! धाथेंगु खँ सीके दइगु । ख नं सकलें धया थें नेवाःतसें थन
कलाः तया तःगु दु, गुलिस्यां सीक, गुलिस्यां मसीक पाःगु थुलि हे जक ।
तर मै, जि मिजं जुया नं, मिजंत धयापि भम्बः थें धकाः धया तःगु दया

नं १ दँ तक जि नैया कयतां चिना च्वना । छाय् धाःसा जि न्हिन्हि छ
लुमं, छं चा-चच्छि वाय्माल धाय् व खाः ज्याइगु लुमं, हानं सिंहसार्थ-
वाहया बाखं नं लुमं — थ्व ल्हासा देशे लसित यक दु धाःगु । रकिं व
न्यादँ ला जि थन दक मिसात धाथें लसिचा-लसिचात थें हे भाःपा
च्वना, खना च्वना । ख नं छह निह निह नेवाःतय् थनया मिसातसें दुःख
नं बिउगु जि खना । हानं हिन्दुस्ताने ग्वाःपसः तया च्वनिपि मिस्त दु थें
थन नं मोजा-पञ्जा थाना वीपि मिस्त मदुगु मखु । तर संसारे-अःखः
न्याःखः दुगु सन्मारे मभिपि जक मखु यः थें यः थें भिपि मिसात नं
थन यक यक दुगु जुया च्वन । छेकागु मखु मै, भी हे पालाया छह
पासायात मिसा तल धकाः सीकाः साहुं पितिना हःवले वया कलातं हे
कत्ताना, माःगु तक छेँ-ज्या याना नं उवें थुखें मालताल कयाह्याः व्यापार
याकाः तुति च्वीकां तोतल । लिपा जूवले व पासाया कलकत्तां हया तःगु
मालताल न्हागु कथाया नं बाना जुया वन । अथे हे छह मेह नेवाःया
साहुं क्यनाः कथा हे चाय्के मफया च्वंवेले वया कलातं साहु साहुतय्-
थाय् वनाः विन्ति भाव यानाः थोम पसः तयाः २३ दँया भित्रे साहु
फुक पुला नं थगु नं कथा चाय्कां तोतल । थुकथं यक हे समीनीतसें
नेवाःतय् कत्तानाः कःधानाः तुति च्वीका तःगु दु । तर अज्याःपि
मिसातय् भी नेवाःतसें बांलाक थः नालाः विचाः याना मतः । ला.लाः
थें वाय्थ्यः प्वाय्थ्यः यानाः लँय् ल्हु लँय् सं तन धया थें नेपाः वय् त्येव
वांछया थकइगु । न छुं नय्त्वनेगु वन्दोवस्त याना थके माः, न थाय्
वाय्था हे । छुं जुयाः छह निह मिस्त नेपाः हे वःसां नेपाले न्ह्यथुपिसं
व जहानपिसं ला.लाः थे याइगु । अले गुलि लिहाँ वइगु व गुलि नय्
त्वने च्वनेगु पदः मिले मजुयाः अथें सिना वनिगु । रकिं मेपि समीनी-
तसें नेवाःतय् कलाःपिन्त भचा क्खं मिखां स्वयाः हेला याइगु । ख नं
नेवाः भाःतपि नेपाः काहाँ वय् व गुलिगुलिसिनं जक हानं पसः चले
याना च्वने फइगु, आपा सिनं ला हानं सँभ भाःत काय् मालिगु व

गुलि गुलि 'अनि' (भिक्षुनी) जुया छुगु । थथे जुयाः नं अभिसं नेवाः
भाःत काय् दुगुलि थःपिन्त 'भ्याय्बुकि किमे' (नेवाःतय् कलाः) धकाः
फुँइ याना ज्वीतिनि थ्व धकाः गजव ।

छन्हु मांछ वल, मेगु मालताल भचा नं कया यंकल । वं थ्व नं
धाल - सोतालाया उलिमछि दां वंगु टप नं विया ह्य् ला ?

जि धया - सो नीला, (साहुनी) जि क्यनागु नं मखु, यानं हे
भमुलां खंकाः बीमखु बीमखु धाय्क लाका हःगु, व नं सच्छि व नीगू
दोर्जे दामं छोंपुं माने हे मजूनि, जितः गुलि थ्यागु मस्यु ।

“अयूनं का” धयाः व वन ।

जि “ज्यूसा लित बीके हति नीला” धया छ्या ।

गन लित हइ । च्यान्हु भिन्हु अथें वन । छन्हु जि ग्यामुकं छको
चाःहिलाः लिहाँ वयावले धिकुछुमी लैय् लाक मिसा छह्यस्या च्व फाना
च्वंगु लिक्थं खना, लं जंधुली थ्यंक फाता प्कीका तःगु । जि वयां च्वना ।
न्ह्यःने थ्यंकाः दना वलं ला व हे भमुला ! जि खनेवं ख्वाः ह्याउँसे च्वंकाः
नेताः गाःवंक न्हिले थें जक याना वन, वांलाक नतुया मवं । जि कथाय्
लिहाँ वयाह नेपाः थ्यना च्वंगु - छ छको उसाय् महु लाय्काः कःसी
वासःचिकनं बुया च्वंगु, मोमो धाय्क नं कयहेँ चां जंधुली चिकं पाका
च्वंगु, जि ल्यूनं स्वया च्वना । जि खनेवं कयहेँ चा मेगु हे तोह चिनाः
हुने वन, जि अन ल्यूनेसं दुगु छं मखं । जि नं नि मवासं तीजक कयहेँ चां
थें च्वंक वुका बी धकाः जंधुली थि जक थिया, मस्यु जि थियागु छु
पात थें छं लिः स्वत । जि खनेवं ख्वाः ह्याउँसे च्वंकाः नेताः गाः वंकाः
“मयो जि बाः, मामं छु धाइ !” धकाः छ कच्छुत । कयहेँ चा वल ला
धकाः थय्क स्वयां, का, जि ला थःगु कथाया लुखाक्वय् धकाः थ्यना
च्वंगु ! धात्थं मै, जि उखुनु चच्छि न्ह्यः मवः छ छको छको, व छको
छको लुमना च्वन, च्वन ।

व ! न्हापां जि खनावले १२।१३ दँति जक दुह्य मचा भीथाय्

जूसा अबले ६१० दँ दय्क तकं तपाःलं फिकाः तःपि मिसामचात थें
मांछ नाप वइ, “भमु, भमु” धाय्, न्हिलाः मांछ नापं थ्येथ्येपुं वनि ।
व छ थें च्वं धकाः अबले जि मस्यु । तर आः व खँ लुमंकाः स्वय्वले भी
निह्य नाप नाप हितः ज्वीवले छ गय्च्वं व नं अय् हे च्वं - तुयूचा ख्वाः,
मिखा बाला बाला चि, हिसिचा दु । वया बौ व दच्छि जक दुवले महुगु
हँ, व नं सँय्तसे स्याना छःगु । उथाय् ल्हासा व अंग्रेज लडाइ सि जक
धःगु व तिच्वते चीनया अधिराजत्व दुगुलि चीनसरकारं अंग्रेजतय्गु
लडाइया खर्च फुक पुलाः अंग्रेजतय्त ल्हासां लित छःगु लोमंकाः
चिनियातय्गु छुं हे अधिकार महु थें याना व्यूगुलि चीनं तंम्वेकाः
चीनी सेना ल्हासाय् छ्या हल । पतला लामा अंग्रेज लडाइवले चीने
विसि वं थें भारते विसि वन । लिपा चीने ल्वापु-ख्यापु विद्रोह जूगुलि
पलटनयात नसा व तलव नं मथ्यँसेलि अम्बान् सहित अपिं सकलें विसि
वन । विसि वने मलाःपिं चिनिया सिपाहीत व चिनिया व्यापारीतय्त
नं सँय्तसे मालाः मालाः स्यात । उकी मध्ये भी कथा नाप न्ह्यापांनिसं व्यापार
सम्बन्ध दुह्य चिनिया व्यापारी ताङ्ग-शेन-शङ्ग छह्य नं लात । वया
कलाः पेमा धोलमा समीनी जुया नं नेवाःतय् थाय् लाना च्वंगुलि जक
ल्यंगु हँ । मखुसा ला वयात नं मेमेपिं चिनियातय् कलाःपित थें सँय्तसे
कः फायाः स्याइगु ज्वी । न्यने हे ह्य पीसे वइगु खँ । मेपिं भी गोरखा
अडाय् शरण वःपिं चिनियातय्त जक भी कपटान साहेवं शरण कयाः
कोता कोतातय् थाय् व चिनियातय् थाय् नं वनाः निखलकं लय्ताय्क
खँ-खि ल्हानाः सिपाहीत पासा वियाः हिन्दुस्थान थ्यंक तय्के छुत । थ्व
गुण निखलःस्यां लुमंनी खनी । लिपा लिपा तकं कपटान साहेबया नां
काःनि । अनं लि पोतला लामा भारतं लि थ्यँसेलि “चीनी सम्राटया
आज्ञां” धकाः विया तःगु पोतला लामाया “धर्मगुरु” पदवि नापं
“भगवान बुद्धया आज्ञां” धकाः हीकाः १३ ह्यह्य पोतला लामां थःगु
प्रसस्ति चले यात ।

अननिसं चिनियात जक मदुगु मखु कि साथू-होचू व लुँ दुगु भिमिगु क्वेँचिन्, यांथि व भवीया धोतुं, अंगु, कयो इत्यादि चिनिया माल व रिंजि धोर्जे, दुतां, दुनि आदि च्या नं च्वय्यागु लं ल्हासाय् दुहाँ मवल, मेमेगु माल ताल नेपालं वइ थें चिनिया महामुचि, च्याडी आदि चिनिया माल नं कलकत्तां जक हइगु जुल धाल। उकिं ८।१० दं ति हे न्हापा न्हापाया थें केशरी, तंपा, धुँया क्वय्, धुँया छेंगु, न्म्वु व मेमेगु मचुया च्वंगु मालताल नं सुचुक ज्वना वनिपिं, न्याना यंकइपि चिनियात मदुगुलि क्वथाय् थोपू माल आपाः ल्यना च्वनिगु जुलहँ। लिपा लिपा तिनि हानं छह निह चिनियात खने दयाः महि पसः, वासः-पसः, होटल पसः इत्यादि चिनिया वाना दुगु पसः व सँ खाकेगु ज्यासः नं चाःगु जुया च्वन।

न्हागुसां व वीर मिसां भाःत मदुसां अमि कोताः छह थःथिति दुगुलि नेवाः साहुत व छोंपुं छोंपुं त नं वःकयाः व्यापार यानां च्वन। न्हाय्यात नं स्यने कने यायां थपाय् धिकः यात। लिपा जि हानं थन थ्यंवेले ला व मचा मेह हे जुया च्वंगु—छ स्वःसा स्वय् हे मो - लाउं जक मखु, पहः चहः नापं छुं मपाः। पाःगु छुं दःसा वसः हे छता जक। धाथें वयात नं छन्त थें कैँचि मार्का पसिं सिकुसा च !

छ ! छ ला धाय् हे मोल, जिमि मामं स्वयाः खनाः जातकं त्वय्काः हंका थकुह। मचावले हे नापं पां देखा कया तयाह। अवले मचा हे जुया जक खः, हंकइ धयागु, पां देखा काय् धयागु ला धाथें जीवने न्हाइपुगु हे खँ खः, कलाः-भाःत गुकथं हने माः, थः थवे गुकथं हनाबना-विचाः संचाः याय् माः जक स्यनि कनिगु मखु निहय्पूया माया-मतिना नं गुकथं याय्माः व नं छगू छगू दत्तले स्यने कने याइगु। व सकतां खँ छुं नं लुमंनी ज्वी। लोमंसां लिपा लिपा धलं दंवेले बाखं बाखने व देखाय् ल्यू च्वं वनावले न्यना वयागु लुमं ला ? उकिं छ नाप नं जि अथे हे हना च्वनागु, छुं नं जितः उलि हे ग्यंक सकतां

सकतां याना च्वंगु। तर विधाताया विधान हे अःखःगु धाय् ला मीसं थःपिन्त लवःखतं जीवन न्हाके मसःगु मस्यु, अनुजुयात कत छ्या हय्त जि ल्हासा वया छु 'भीगु' धाय् छं यइ ला मयइ ला मस्यु, अथे नं जि धाय्— भीगु न्हाइपुगु जीवने कुमिचा दाल।

जि, ख्वख्वं वया। छुं नं जिगु लिसः पौ म थ्यंतले क्यहेँ भत नाप ख्ववि मत व्यू जुल, थनतक ला छुं मखु नि, छंगु मन मुक्तं जिगु हे पाखे कसाला च्वन तिनि जि नेपाले दुवले थें। जितः लँय् छुं मज्जीमा, यानागु ज्या साफल्य ज्वीमा धकाः हे मने ज्वी मखुछा ? तर थथे मत व्यू ववं लिपा जूवले सुथे सुथे न्हापानं न्हापानं न्खलं चाइगुलि गवले सेंगुं इ गवले जनवाहाले व गवले गवले गुह्येश्वरी थ्यंक नं वन थें, अन छको निको पासापिनि भाःतपिं ध्वद्दुक नाप लानाः पासापिनि मझालापुवले थः नुगः मझिकाः लिहाँ वय् माःगुलि मेमेपिं देके वइपिं विधवा मिस्त वा थः थें हे भाःत सँदेशे लाना च्वपिं मिस्त नाप स्वयंभु, अजिमाद्यः, जनवाहाद्यः मूचीभाःद्यः नं पालंपाः उला छत खनी। धाथेंया खँ छु धाःसा उथाय् थ्यंवेले छ छह एक नम्बरह द्यःउँचा जुइ धुंकल।

ख नं आधार मदय्कं छुं वस्तु नं ल्यना च्वनि मखु। छन्त उथाय् आधार नं छंगु हे धापू अनुसार जि हे जक तिनि। उकिं जि छको "सिलु वने ला !" धकाः खँ छुनावले छुं धा नं धाःगु दु— "जि ला छ मदय्कं च्वने मफु, जितः नं व्वना यंकि।" अले जि निहलाः निह लपू सिलु वनाः सिलुमे थें जूसा छु याय् ?" धयावले छुं कच्छुनाः मिखाय् ख्ववि ललःधायाकाः "अय्सा छ नं वनेमते !" धकाः धाःगु आः नं जि लुमंनि, उकिं थोंतक नं जि सिलु वने मनंका च्वना। अज्याःह जितः ज्या खं धाय् ला धनया लोभं थन ध्वाना हःवले छन्त आधार नं ला मन्त। धाथें मचा छह जक दुगु जूसां वयात हे जि थें भाःपाः वयात न्वाकाः व नाप हे ह्मिताः मन तया च्वनिगु ज्वी। लिपा

जि नेपाः वयावले नं छं अथे जितः भ्यातु तायाः तापाकइगु मखु व जिगु साली थें ज्याःह मचाया न्ह्याःने धाल्येयाह जि न्ह्याःने दइवले न्हापाया सिबे अप्पो माया याइगु ज्वी, मतिना याइगु ज्वी व खं जि बांलाक स्यू ।

तर उथाय् थ्यंवले ला छ क्वांछे लामाया बाखं न्यनाः अनेक जप-तप-ध्यान थाइह जुया च्वने धुंकल । ख ला व लामा खामंनिसं ह्यदु दानाः वयाः नं लहासा जुकाः हे वःह खः, अथेनं थन अज्याःपिं लामात पुचः पुचः दुगुलिं अबले जिमिसं वास्ता मतया । लिपा सिल— व लामां धमांसाहुया छेँ च्वनाः वन्दु-धर्म कंगु व अनं थाय् मगानाः मञ्जुश्री पर्वःथाने व यले नागवहाले नं वनाः बाखं कन धाल । अले न्हापा न्हापा नेपाले न्यने मखंनिकथंया बाखं कंगुलिं धर्म श्रद्धा दुपिं बुद्धमार्गीत आपाःसिनं बाखं न्यन, वन्दु-धर्म यात । उकी आपाः मिसात हे धाल मखुला ?

स्व मै, छ तंचाय्मते, नुगले नं स्याके मते छं । जि बांलाक हे चाः—अबले छं निहनिह छेँ ज्या फुक न्हापा न्हापाया थें याना नं जितः नकाः त्वंकाः विचाः संचाः याना नं हानं जि नाप छपाः लासाय् दाना नं छंगु मन मेखे पाखे । अथे धकाः छंगु ह्याया पवित्रता पाखे संखा यानागु मखु । छं धरोधर्म थे धा मै, छंगु मने “उलिमझि जप याय् मानि, उगु पत्ती ध्यान याय् मखंनि, गबले याय्गु ! हानं थ्व गनया मोगु तन्ता व गु !” मखुला ? ख नं गुलि याउँक माजु छहसित विचाः यानाः ल्यंगु ई फुक थः यःयःथे जप तप-धर्म कर्म याना च्वने दुगुली मिजं छहं बेहेपा च्वने माःगु, छखेंला अप्पो हे तन्ता खः । उकिं हे ज्वी मै, दं तक हानं नाप च्वना नं भी मत्त छह हे मदुगु ।

धाथें मै, छं उगु पतके नं जि सिलु वने धयावले थें गं जक गंगु जूसां जि लहासा मवइगु ला छू छु । हानं उथाय् जि लहासा मवयां जिबे छुं ज्वीगु व सर्वे हे फुक फुनाः तनाहाः ज्वी मालिगु नं ला मखु ।

वजाःतय् “झिमिसं स्वयाः याना वा” धकाः धया हःसा भिपिं वंजाःत, अमिसं फक वचे यानाः ह हे हइगु । हानं भी नेपाले नं पुलांगु छेँ वुँ द हे दु, अबुं कत ज्वना वःगु उलिमझि लुँ वहः तिसा द हे दु, हानं छुं भचा सां जि नं ज्वना वयागु दु । व हे व्यापार धकाः जि च्वां ज्वी माःगु मखु । समय छ्ते चिकिचा धंगु छगू ज्या नेपाले हे याःसां ज्यू । हानं वय् हे माःसां दं बढं जक च्वनाः लिहाँ वय् ज्यूगु । तर छंगु व दुमग्यःगु छ्वासुगु व्यवहारं यानाः जितः लिकुंके मफुत, हानं लैय् वयावले नं न्हापा लहासा वयावले थें जितः ख्ववि लै मपं । लहासा थ्यंकाः नं न्हापाया थें लुमन्ति कथुप्वाः त्यू मवः । वयाकथं व्यापारे लहाः तया छ्यागु छ्यां जुल, थौं तक उकी हे प्यपुना च्वना तिनि धाय् माल ।

उथाय् हे नेपाले चन्द्रशमशेर महाराज मन्त । थन वकील अडाय् शोक माने यात । तर सँय्तय् धाःसा अमित दुःख व्यूह मन्त धया थें लय्ता वः । उकिं भी नेवाःतय् भचा हेपे याना हःगु व ११ साल निसं पुले मोला च्वंगु थ्ये (जगाः भंसाः) सँय्तय् सरह पुइकेगु धकाः तिया हःगुलिं भीगु माल नं सँय् व्यापारी तय् नामे चले याय् माल । छ्याय् धाःसा वकील साहेवं पुलांगु अहदे मदुगु थ्ये पुले मज्यू धाइगु, अमिसं धाःसा मकासे मतोतइगु जूवले व्यापार हे दिके मालिगु जूगुलिं च्याडि आदि माल कालिम्पोङ्ग निसं हे थ्येवातय् नामे चले जुया वल । लहासां वनिगु कस्तू च्वामो-तय् आदि नं अमिगु हे नामं कहाँ वन ।

उथाय् हे भीगु च्याडि बकु यक थ्यंकः वया च्वंगु धोलमां खनाः न्येवकुति च्या कोझिनाः भीगु न्हापायागु दां फुक धया थें बिया वन । व हे टपयागु मगाःगु व मेगु लिपा यंकुगु पत्ती भचा जक बाकि । थथे नेपाल लहासा लडाइ मज्वीगु जुयाः व तस्सकं लय्ताल -- सोता, थथे गोरखा सरकार व देवासुंया (सँय्सरकार) मेल-मिलाप जूगुलिं हानं भी याउँक व्यापार याय् दत, न्हापाया थें निघाः तया दीमाः, मेगु दां हिसिलहामुयात याकन हे बीके हय ।

जि मथुयाः हानं न्यनाः सीका—भमुलाया नां “हिसिल्हामु”
जुया च्वन ।

जि, गोन्हुतक भमुलावइ, वल धाय्व वयात “हिसिल्हामु ला !”
धकाः हाय्के धकाः मती तथा च्वना । व वःगु मखु । छको निको व
नांया अर्थ विचाः याय्वले छ लुमनाः भसुकाः नं वइगु । ख नं धात्थं
छंके ‘ज्ञान’ द हे दुगु जूसा जितः अथेभनं नुगले स्याकइगु मखु । मदुतले
मदु, न्ह्यःने दसंलि न्हापा गथे अथे हे यानाः थः नाला व्यूगु जूसा छुं
खं हे मदुगु । जीवन न्हापाया थें अज्ज न्हापाया सिवे नं चाकुस सललल
न्ह्याइगु । छं उकिया अःखः याःवले लुमंलुमं भं हे नुगः हीसे हीसे च्वना
वइगु ।

छन्हु अथे हे नुगले धौवजि वाय्काः जि अथें च्वना च्वना ।
न्याः-नी वःपिं सुं मदु । वंजाःत नं सकलें कुने पसले । अज्याःथाय्
भमुला तुक थ्यंकःवल । वयाकथं वं “ह्रीग हे मामं हुं धाःगु”
धयाः याकप्पालं दांपो पिकयाः प्यना बिल—थ्व मांया ल्याखे मगाः-
निगु, थ्व जक टपयागु मगाःगु पत्ती, मेगु च्याडियागु जक निन्हु प्यन्हु
लं च्वना दी मालि धकाः मामं धाल ।

जि वया ख्वाः स्वया, व मुसुक न्हिलाः कच्छुत । न्हापा न्हापा
व अथे गबलें कमछू । व जक मखु मेमेपिं समीनीत नं वयासिवे ल्यासे
ल्यासेपिं, पंम्हुइ थें च्वंक न्यताः च्वका ह्याडंपिं नं जि खना, अपिं नं अथे
छह्य हे कमछू । अज्ज अमित नेवा तसं लहाः ज्वनाः सालाः नापं फेत्तुकाः
“छ लिहाँ वने मोल न्है, थन हे च्वं” धकाः धातले नं “अँ, जिपिं
गरीवतय् साहुपिसं पत्याः याइला ?” धकाः न्हिला च्वनिगु जि खं ।

जि खयां च्वना, वयागु ख्वाः, लारं, हवां फुकफुक । धात्थेंया
खं जा मै, व स्वया च्वनागु मखु, छ स्वया च्वना, मोलहुया जनिखं जक
जय् हिनाः कःसी सँ पाना च्वंछ छ । अले जि व दां थो ग्याः थें च्वन ।
जिगु भिपाय् दांयां नीपाय् जुया च्वंगु व दां खनाः जुले भेलाहा यानाः

पुइकागु दां थें च्वन । अले जि व दां थि हे मथिसे मेगु मालतालयागु
मगागु पत्ती दां जक मुना कयाः वयात धया—भमुला, व दां मोल,
लित यंकि !

वं पुलुक छको जितः स्वतः अले स्वय् हे नुगलेस्याः पहलं छय्ः
भचाः म्वेद्याक कच्छुनाः भचा छ्याक दांपो ध्वात—सोता, भ्याय्वुत
धयापिं लहासा वइगु हे ध्यवा कमाय् याय्त् जक, ध्यवा भचा द्यव
मेगु छुं हे मोपिं । थःछें कलाःयात ला वांछ्याः खय्का वय् फुपिसं थन
सुया मने छु दु व खंया गन च्यूताः तथा च्वनि । जि थ्व टप छजो
लोवनाः काय् धयां, व नं ध्यवा पुलाः न्याना काय् धयां ध्यवा अप्पो
काय्त् गुलि भेलाः खं ल्हाना च्वंगु—छोंपुं नं छु धाइ, छु धाइ, च्यामकु-
स्योयात वीमाःगु, छुछु, छुछु । आः न्ह्यागुसां कयादिसँ रे, जि बी धाय्
धुंगु नीगू दोर्जे दां ।

जि छु धाय् छु धाय् जुल । खं खःगु हे, जि अप्पो मू काय्त् हे
खं दयकागु, हानं छ लुमंगुलि हे वयात काचाक थःनाले मफुगु । उकिं
पलख सुंक च्वनाः धया—स्वाल हिसिल्हामु, आम नीगू दोर्जे दां छन्त
नुगले स्याकागुया दोपं जुल ।

तर वं व दां मथ्यू चोक्वी कुने दिका तःगु लहातं मिखा छको
पियाः जितः स्वतः । हानं मिखा ललः धाय्कल—सोतालां जिगु नां
गथे सिल ?

जि धया बिया—जि दकले यःगु जुयाः ।

“खं दय्केत ला भ्याय्वुत धाय् माःला ! छुया ययि जिगु नां
छितः ? यो ह्य ला”

धात्थें खं खःगु हे, जि योह्य नेपाले हे । वयाके मन वंगु नं व हे
योह्य थें च्वनाः । उकिं वं “छिकिपिनि नेपाले च्वंछ साहुनी गय्च्वं
धकाः न्यंवलें जि “छ थें हे च्वं” धकाः लिसः बिया । तर व पत्याः मजू,
तीजक दनाः वने ल्यन । जि व दांपो धिनाः—“ना यंकि ल्हामुला”

धकाः धयां व टप ज्वालाक थिक लिचिल, दां मकाः ।

अले जिं दनाः देपा लहातं वयागु जब लहाः सालाः याकपवाले
व दां स्वचाका विया । जिगु पचिने बाहाय् पिकाः खुनुया च्वसिन्हः किना
वः थें च्वन ।

अले वं जितः तुंक स्वत - सोता !

जि नं निहला - हिसिला !

व कच्छुत - फिदा !

“झिरिं !”

“फिदा !”

“झिरिं !”

“फिदा !” वयागु छ्यैः जिगु नुगः पाय् । वयागु चिकं तिला
मतः निगु रेसम थें नाइसे च्वंगु सँ व साभोंया नं जिं सिल - वया नक-
तिनि मोल्हुया वःगु । उकिं हे व ह्रीगखुनु मवःगु ।

यमैं, जिं बांलाक हे स्यू छं न्ह्याक हे जितः पंगलः थें भाःपाः वास्ता
मयासे च्वंसां थ्व खँ च्वनाः छं अबले जिं कलाः तल धकाः न्हापालाक
न्यंबले थें आः नं ह्य चिक मिन तिनि ज्वी, नुगः भारा भारा सन तिनि ज्वी,
मखुला ? छु याय् मै अबले जि नेपाः वयावले छको जिं छंगु माया-
मतिना भचा छ्वासु थं च्वंगु खँ न्ह्यथनां छं धाःगु दु—“संसारे, न्ह्यागुं
हिला हिला वनिगु संसारे छुं हे स्थिर जुया च्वनिगु मखुसा हानं मनू-
तय् मन जक गय् न्ह्यावले उथें जुया च्वनि ?” खः मन चच्चल, व यो
योथाय् व्वां ज्वी यः । तर अज्याःगु मनयात नं विवेक विचारं चिनाः
खःगु भिंगु लय् छ्य माः धयागु खँ विचाः यानाः न्यादँ तक व मन
छंथाय् जक छया हया च्वनागु । तर छं जि न्ह्यःने थ्यना नं जिगु खँय्
नाकं ध्यान मतः, ख्याः थें जक यानाः—थ्व ह्य छह्यं मुकतं छंगु हे ला
खःनि धकाः जितः होकेत स्वत, म्हुतु प्वाः तिकेत स्वत । आः छं धाइ—

“थः याउँक मेझ कलाः तया च्वना नं जितः जक थथे धाल अथे धाल ।”
खः जिं कलाः तया, छंत अन्याः याना, तर जानाजान छ मययाः छन्त
दुख बी धकाः मखु । जिगु अवस्था छको नं विचाः याः ला मै छं ?
न्हापाया खुसी लहासा वयावले जि अज्ज ८१० दँ ल्याय्हा तिनि, बुद्धि
मदुनिह्य, यां थ्यां मस्युनिह्य, नीन्यादँ हे मक्यंनिह्य ल्याय्हाचा । अज्याः-
वले नं जिं छंगु रूप व सः जक मखु छंगु पहः चहः नं सकतां सकतां
लुमंकाः गुलि गुलि बांवांलाःपिं लोवनापुसे च्वंपिं समीनीतसें हाय्कः
वःसां वास्ता मयासे खुसि घय्पू वःसां पर्वः लिचिलि थें लिचिला
च्वना । तर नेपाः वयाः निदँ निदँ नाप च्वना नं छंगु मन ज्वना वय्
मफुगुलि लिपा वयासिवे ८१० दँ बुढा ज्वी धुंकाः जिगु मन चीमफुत,
होका तय् मफुत थ्वया पाखे वना विल । आः छं हे धा अबले जि
छुकिया आधारे च्वनेगु, छ थें थः वें ज्वी मफुत, न सुरतवज्र थें योगा-
चार व चचावें ज्वी फत ।

अज्ज धाथेंया खँ जा मै हिसिलां जितः ‘फिदा’ धकाः थःत यः
मिखां स्वय् धुंकाः नं जिं लांलां छंगु लँ स्वया च्वना तिनि—गनं छुं
सूत्रं छं छुं धया हइला, ‘आः जिं बांलाक विचाः याना तय्, मतिना
याना तय् याकन काहाँ वा धकाः च्वका हइला धकाः आश याना
च्वना । खः का जिं पौ च्वया मइया । च्व नं गय् च्वय्गु अज्याःगु
खँ । हानं छ उथाय् तक आखः सःगु मखुनि थें ! मेपित क्यंवनिवले छु
धाइगु मेपिसं ! उकिं च्वय् माःगु छेँयागु खँ मांयात जक च्वयाः छन्त
छुं म च्वया, जल भोछि धकाः च्वयाः पार याना ।

अले, अले थः धाइ ख्वाः वःह्य थःत उलि हे विचाः संचाः याइ
ख्वाः वःह्य, हानं रूप-गुण सकतां छंगुथेंह्य मिसायाके मन वंगुली छं
न्ह्याक हे जितः मिजंत धयापि थथे हे खः धकाः दोष व्यूसां जिं ला
थःत उथाय् यागु अवस्था स्वयाः दोष बी मफु ।

हानं छुं दिन लिपा थ्व खँ नं जिं सिल—थ्व फुक खँ यानाः छ

नं भंदले अबले हे भिक्षुनी जूवने त्पंगु हँ मखुला ?

खँ छु धाःसा उथाय् चन्द्रशम्लोर मदयाः भीमशम्लोरया राज जुसेलि गोरखा पत्रे नेपाल भाषां नं छापे जूगु भाषण स्वयाः न्हूजुजुं छुं न्हूगु ज्या याकइ ला धयागु आशां छुं ज्या याय् माः धयागु मने दुपि मनुत जानाः सफू कथा (पुस्तकालय) दय्के दःसा ज्यू धकाः विन्तिपत्र तःगुली मेगु राजनैतिक मुद्दाया हलकूले लाकाः विन्तिपत्रे सहिद्धाप तक सित १००।१०० दां जरीवाना याःगु व लामा धर्म मयोपि मनुतसे गुभाजु गुभाजुपि जात भात मुद्दाय् ल्वाकाः उदायतय् आदम्बर मत दय्कल धकाः दोष बियाः दुख बिल । उकी लाःपि १ हाम्च्ये धम्माढोक भन्ते-अबले श्री दशरत्न नं दुगु जुया च्वन । उकि दशरत्नजुया नेपाले च्वने ह्याःला आक्याब भा बले ४।५ हामिसाम्चत नं च्वना यंकुगु जुया च्वन । अमिसं अन च्वनाः बांलाक बौद्ध शास्त्र च्वना मच्वंसे ८।१० ला जक च्वनाः नेपालयात हे बांमलाक चन्दा-चिन्दा धयाः लिहौं वःगुलि छ वने मखन हँ मखु ला ?

जि, थन ... व ... हिंसिला नाप गुकथं हनेगु विचाः हे याय् मलाःनि पोतलालामाजु निर्वाण जुल । छकोलं हे ल्हासादे छगुलि ह्युंसे च्वन । सुयां ह्युं तिसा जक छुं मदुगु मखु कि मिसातसे पांदि नं तोता छुत । उकीसनं थाक्चोया ताचो नं छपु हे मदुबले धात्थे ल्हासादे छगुलि लामाजु मदुगुया दुखं च्वना च्वंगु थें खने दत । भी वकील अडां माःगु खाता-खिता तय्के छयाः पाला थकालिपिन्त न्यंका हल । अले भी नेवाःतसे नं खाता तय्के छयाः थाय् थासे ध्यः लुके छुत । थःपिनि दस्तुरकथं ४ न्हुतक तुपुलि नं त्वत । छाय् धाःसा भी नेपालया अजि बडामहारानी स्वर्गे जूवले नं भोसं जक थःपिनि नेपालया दस्तुर थें वकील अडां “नेपाले थथे जुल” धयागु सः कना हय्व पाला-पालां व साहु साहुपिसं नं खाता तय्के छयाः ध्यः लुके छयाः सँ-सि खानाः ४५ न्हु तक वेतलि चिनाः दुखं च्वंगु मखु कि सँ-सरकारं नं

खाता तय्के हःगु दु हँ ।

छुं दिन लामाया ह्य अथे तयाः धर्म यात । लिपा लामाया ह्यय् वासः-इसः तयाः लुं पानाः लुं यागु हे चीभाः दय्काः मेमेपि लामापिन्त थें धूमधाम उत्सव याताः सकसितं दर्शन बियाः उकी स्वथन । व चीभाः दय्केत यथा श्रद्धा चन्दा नं काल । अन पाल ग्वयाः खिपः प्यना त.थाय् चन्दा व्यूवःपिनिगु हल हल । गुलिसिनं दां, गुलिसिनं थःपिनि तिया वःगु तिसाः—घौ, एको, अंगू व धोतुं पां पां वान्छ्या थकुगु खनाबले जि भसंक मचाबले भीथाय् स्वयंभु ल्हंवलेयागु खँ लुमंसे वल—जि हितु हितुं पासापि नाप सँगुं च्वय् थ्यना च्वंगु, उखुतु अन गःतगिने च्वंगु हते लुं, रत्न आदि छाय्गु इच्छा दुपि वा धकाः सःता तःगु खनी । उकि साहु साहुपि व विशेष याताः श्रद्धादुपि मिसात यक वया च्वंगु दु । अन मिसातसे व्यूगु हिना अंगू तुकि, अखवरया अंगू आदि काकां धकिचा छपाते मुंका च्वन । लिपा साहु साहुपिनि नापं जिपिं नं च्वय् थ्यन । अन कं थत यंकुगु व तिसा फुकं कुरकल । साहुपिसं हीरा माणीक, पन्ना, नीर आदि रत्न व हते कुरकल । नवरत्न खाकाः ज्वना वःपिनि यू, भिपू, मोति आदि स्यना वनिगु रत्न कुरके मच्यु, लिततुं बिया हल । लित मकाः पिनिगु रत्न जक लिपा फकीवाताया नापं च्वय् गजुली स्वथनेगु धकाः अन जिम्मा काल । जिपिं मत्त २।३ हसित धमां साहुं ज्वना भा गु लुं कुचा छकू छकू बिया दिल, कुरकाः जिपिं सकलें कहां वया । धात्थे मै, धर्मे श्रद्धा धयागु न्याथासं दु खनी, ताल जक थःथ गु जुया च्वन ।

धात्थे खःगु जूगु खँ लहाना च्वना मै, छं नुगले स्याके मते । उथाय् छुं समय तक छ नेपाले दनिगु लोमन, हिंसिला हे छ जुयाः जिगु न्ह्याःने दना च्वन, छं थें हे-वं नं जि ल्हासा मवयानिवलेयाह छं थें माया-मतिना याता च्वन ।

धात्थे हे धाय् धाःसा मै, समीनीतसे गुलि छें धस्वाके कु उलि

मी नेवाःनीतसें याय् कु थें मच्चं । थमिसं भाःत काय् धुन धाय्व
नेपाले पिने तथा तःपि मिसातसें थें नय् हिं, तीहिं जक यानाः मिजं-
यात भार जुया च्वनिगु मखु कि छु तक याय् माल व तक यानाः
भाःतयात थकाय्गु स्वइ । थपि वला गु जात जूगुलि बलयागु ज्या - लः
काय्गु, भुतू ज्या याय्गु, व्यापारयात माःगु मालताल कुं कुं थमं हे
हज्या हय्गु व माला वन धाःसा शत्रुत नाप दांगादुगु ज्वीक ल्वाय्त नं
लिफः स्वइपि मखु । थथे निगू ज्यूयां छगू ज्यू जुयाः दुग्येक माया याइपि
जूगुलि हे थमित हिसिलां धाःथें ध्यबा छता दय्व गाःपि स्वार्थी नेवाःतसें
प्यासि, लसि इयादि धया तःगु ज्वी । थज्याःगु मेगु ज्या ला वं याय्
माःगु मखु वंजाःत दु लःकामित दु, अभ्यनं बराबर वयाः जितः नके
त्वंकेगुली नापं ध्यान तथाः माफितयत् स्यनाः स्यनाः अमिगु तालं साक
साक ज्वरे याकाः नका थरइ ।

उथाय् छको जि सेखं चायाः ज्वर वल । छुं छां मनसे लुपुक दागमं
न्ययाः अथें च्वना च्वना । व थ्यंकः वल । अथे च्वना च्वंगु खनाः स्वय्
हे नुगः मछि ख्वाः तथाः “छु जुल हां जिदाया ?” थकाः चोक्ची
कप्सं फेत्तुत । जि “च्वय् च्वरे” थकाः दागं साला बियां नं मच्चं ।
तीजक दागमे दुने लहाः दुतञ्ज्या हयाः तुति थिया स्वत । भति भति
ज्वर दुगुली नं दागमं पुया तथागु तुति ला काइगु हे जुल । अले व
भव्यक्तन—छु याय्गु, मिदाया ला ज्वर तस्सकं वः थें च्वं, ग्यामि वैद्य
(चिमिया वैद्य) सःता हय् लाकि छु ?

जि धया—मो, छुं मजू थौं न्हिच्छि छुं मनसे का लः त्वनावी,
कन्हेला याउँसे च्वनि ।

व पयाः मजू । अमि ला ज्वर छको वल धाय्व भं त्यंक नयाः
थँ दाय्काः त्वना वी, अज्ज लाःसा च्वा मोसाया दुगःकय् चुं चुं दंक
छ्यानाः काति दाय्काः त्वना वी । उकिं यानाः आपाः मनूत
सि नं सी । थव खँ मीत ज्यूगु मखु । वं व खँ सियाः हे चिमिया वैद्य

सःताहय् धाःगु ।

जि वैद्य सःतके मछ्या । अले वं छयँले थिया स्वत, नाडी स्वत,
मानो व छद्म डाक्टर थें, तर वं मस्यू व ज्वर निन्दुं कलाइ थकाः । उकिं
वं मिखा ललः धाय्काः जितः स्वत । अले जि वयात साला कयाः च्वय्
फेत्तु का । अज्ज वं जितः तुं क स्वया च्वन । वं स्वय् जि लाइ हे मखुत
थकाः च्वन थें । जि वया ख्वाले पितु पीकाः धया—लहामु, छं छाय्
अपाय्चो धन्दा कया ? जि सी थकाः ला ? थौं छन्हु मनयां जि सी
मखु, छं स्वया च्वं, कन्हे हे ज्वर छत्ति दइ मखु ।

व छत्ति हे पयाः मजू भं नुगः मछिकल । वं स्वय् न्हावलें मनूत
धयापि मनसें सने फइ मखु । अले जि वयात ह्येकाः खँ न्यंका । खँय्
खँय् थव नं न्यना वया जि छाय् यल, जि सी थकाः अपाय्चो छाय्
धन्दा जुल ?

उकिया लिसः वं छु बिल स्यूला ?—न्हापां वं जितः खंवेले लाखे
जि छु छता माला च्वं थें च्वं हँ, लिपा जूवले व माला च्वंगु वस्तु व थः
हे जुल हँ । छाय् थकाः न्यनां लिपा छको लाखे जि वयात स्वःवले वः
वस्तु ल् थें च्वंक लय्ता मिखां स्वत हँ, उकिं लाखे वया जि खनाः माया
वन हँ ।

न्हागु थजु वं उखुनु जितः तोता मवं । जि नं हुं मधया । मने
मने “सकसिनं सी हे धुंकल, च्वंसा म्वाय्से ।”

वं चच्चि लिक्केसं भोसुनाः गबलें खवखना सलं गबलें न्हिले थें
यानाः थःगु नुगः उलाः क्यना च्वन—“मिजंत धयापि थथे हे खः काय्
सिवाय वी मसःपिं, थमिसं गबले मिसातय् नुगः धाथें खंकइ थुइकइगु
मस्यू थनयापि निह्न स्वह्न दाजु किजायां छह्न मिसा तइपिसं ला मसिल
धाय् म्वाल, भिदां ला सीके फय् माःगु खः—मिसातय्के गुलि माया
दु, गुलि सेवा याय्गु भावना दु । व हे भावनां यानाः थनया मिसातसें
कुं मि सह यानाः निह्न निह्न स्वह्न स्वह्न मिजंतय्गु आत्माचार फया

चवन । अथे हे जिके नं थःगु मायां दना वःगु सेवा याय्गु भावना
मिदां मखंकुसा जि मेगु छु धाय् ?” व सुकुसुकु खल । जि ह्यय् पित्तु
पीका बिया—छिरि !

प्यन्हु न्यान्हु लिपा जि लाल, तर आपाः धन्दा कया जूगुलि
ला मस्यु व ग्वारा चिन । ज्वर नं वल मुमु नं वल । मांहा सिथाय् छत
धाय् थ्वै-थाँ दाय्काः त्वंका बी, लाःला गु नका बी धकाः ग्यानाः
मञ्ज्या । निन्हु खन्हु तक पियात पियात हाय्क दांलाका तया, व हे
काःलः भचा भचा त्वंकाः । मांहा न्हिच्छि न्हिच्छि च्वना वनि । उकिं
जि छुं याय् मो, न्हिच्छि वने ज्याना च्वनेगु । ख नं थनयापिनि खै
फाय्गु चलन हे मदुवले खैथल ला माःगु हे मखु, न्हि काय्त् नप्चि
(न्हि ह्रीगु नं वुल ज्याना तःगु) याकवाले हे दइगु जुल । व हे का बहनी
छको-निको वंजातसें हया व्यूगु काःलः न्ह्यच्याका बीमा उलि हे । नेपाले
जूसा उसाय् मदु लही गुलि थाकु ! न्हिकं याके माःगुलि कथाय् वं
पुनाः ख्वा. सिके माल । नीलः हयाः न्हिकं याके माल, अलेतिनि काःलः,
वासः छु छु माल सकतां पाः वइ । उकीसनं सेखं ज्वर वा थंक्वं वंगु
रोग ज्वीव ला मोल का, मदिक धया थें खैथल, वाता, कोपरा ज्वंछ
ज्वी मालिगु । छं लुमंनिला ? अबले छ तस्सकं उसाय् मदुवले जि अथे
हे जिति यानाः छिमि मांयाथाय् मञ्ज्यागु । मांपिनि धाःसा छ्या
व्यूसां ज्यू धयागु विचार, तर जि पनाः मञ्ज्यागुलि जक छुं मधाःगु,
उकिं जि मांपिनि मिखा पीकाः माःगु सकतां याना च्वना । छको निको
कोपरा नं वाना च्वना । ख नं मांयात याके ज्यूगु मखु, कयहेँ चां नं
महुतुं छुं मधाःसां मनंनिसें न्ह्याइगु ज्या मखु । छन्हु सुथे छन्त खिफाका
च्वना । छं ह्वा पुक मुसुवल, खैथल उखे थ्यंक । लहाते खै फाके धाःसां
लहाः निपां कोपराभ्याः, अले व याय् थ्व याय् मदयाः काचाक महुतु
महुतु ल्वाकाः खै कयाः छन्त खि ह्रीके धुंकाः भयालं फाना छ्या । लिपा
छ नुगः मछिकाः ख्व नं ख्वल—“हरे, जि पापि गुलि जक दुख बी

मालितिनि थें !” जि “अय् धयागु नं दुला मफुवले !” धकाः ह्येकाः
वल वासः नका ।

अथे ला थन भोले, थंक्वंनिगु व मचातय् तःकै वइ धयागु
उत्त मदु । गवलें गवलें तःकै वल धाय् धा.सा बुढाबुढितय् नं वइगु ।
आपाः मत्त मि नं सीगु । अथे हे महायुद्धं लिपा छको थन तच्चोकं
भोले वल हँ । भी नेवा त जक थां लानाः महुतु ह्याले सःपि जूगुलि सुं
मसी, सैय् समीनीत धाःसा यक हे सित धाल । उकिं सैय् तसें “नेवाः तय्
धर्म बहाः” धकाः धाइगु हँ । अथे हे वयात नं जि बांलाक भीथाय् थें
विचाः याना. जक उगु पाके लाय्के फुगु नत्र ला ल्वय् तःचो हे ।

धःचाकुलूह्या पालाय् पूजा पाजा यानाः नखः दनावयागु,
चान्हे छु छना च्वंगुलि लिवाक तक न्ह्यः वया च्वंगु । म्हंगु नं म्हंगु
ला, मानेग्यापे छको वना वयागु, कानिकुस्यो (सिंहसार्थवाह चीभा)
थ्यंक्वले कानिकुस्यो ला मू हालाः भारारारा दुना वःगु । जि ला न्ह्यलं
चाःवले ह्वा-ह्वि हे गरखेसे च्वना वल । अज्या गु, लहासाया व्यापार दकले
न्हापां स्वाका थकुहा सिंहसार्थवाहया नामं दय्का तःगु चीभाः स्वय् हे
भी नेपाले छमा सिमाया सि मदुसतः दय्के धुंकाः ल्यंगु सि दय्का
तल धाःगु भुतिसः न्ह्यनेया सतः थें पाकोरया लैय् नेपाल व तिब्बत
सम्बन्धया पुलंगु चि थें धकुमकु धाय्क च्वना च्वंगु व अन थोम् पसः
तइपिनिगु वाः नापं नेवाः तसें हे कया तःगु । उकिं ख्वाः खी सिलाः
वहिली देके वनाक्थं व चीभाः नं खया वया ।

न्हिने भोछिस्थां थःपिसं साक दाय्का तयागु चाकु तयाः जा
नयागु व नय्नी धुंकाः वंजातसें हिसिलायात “नेपाले जूसा मचावूपिन्त
थथे हे धःचाकु तयाः जा नकेगु, छं नं लहामुला, मचा छ्वा बुइकि रे
अथे हे नके” धकाः हाय्का च्वंगु । अज्याःथाय् किरिक् सः वः थें चवन,
थय्क स्वयां खाया तयागु फेलमाः यांतां यांतां सना च्वंगु । पिने वयाः
नयना स्वयां मेमेपिसं नं भुखा व्व गु हे खः धाल ।

निन्दु स्वन्दु लिपा अनेक हला वल—खुनुयागु भुखां लाखे हिन्दुस्तानया थःने पाखे व नेपाल छगुलि ध्वस्त जुल हँ । तार चव्यूगुलि अनयागु छुं हे खबर महु हँ । सकलं भभःनुया जुल, वकील अडाय् नं न्यंवन, तर धात्थेंगु खँ सुनानं सीके मफु ।

लिपा छगू निगू अखवार वल । हिन्दुस्तानया विहार प्रान्तया नाप नाप नेपाले नं यक स्यन । येँ, यल, खप स्वयाः नं भौं दे तस्सकं स्यन । यलया कृष्ण देगः छगः तोताः मेगु फुक धयाथें लवहँ देगः दुन । मेमेगु पौ दुगु देगः जक उस्त महुं, भति भति पाखा, कुं पा जक स्यन । चीभाः धाःसा जामाचो चीभाः तोताः मेगु छगः हे महुं । मनूत छेँ च्वने ग्यानाः वुइँ-वुइँ, ख्यले-ख्यले च्वना च्वन धाल । थथे ख्यले-ख्यले वाय् च्वनेगु व च्वापुं दाय्का ज्वीगु जिमित ला मामुलि खँ, तर तिन्हिने पिहाँ वने मज्यू, लिवाः न्ह्यवाः ज्वी मज्यू धाइपि नेपाःया मिसात गथे ख्यले घन ज्वी, सुथे त्वीक त्वीक पुगाःबले गथे जक हील-चिकुल याना च्वन ज्वी ! अज्याःगु लँया दुःख निको निको सिया छ हे धकाः काहाँ वयाह जितः छं न्हापा थें माया यानाः थः नाला व्यूगु जूसा मै, जिगु व फुक दुःख लुमुगु सुखे हिला वनिगु ।

बल पिथुं निलाति लिपा नेपाःया खबर वलं गुलिस्यां छेँ दुन धाल, गुलिस्यां मचात सित धाल, गुलिस्यां बौ मन्त धाःसा गुलिस्यां छु जुल धाल । निह न्हय्ता खँ ताय् दया च्वनिगु, हा हे चिक चिक मि । लिपा थःगु छेँयागु सः वःबले ला थःत संसार खंका तःह मां हे मन्त धाःगु । छकोला छुं हे मचाः थें जुया वन, तुरन्त हे च्वया वयाः पाजु-पिंथाय् वने मास्ति वल, मचाबले मांया लहाः ज्वनाः वनेगु लुमंसे वल । धात्थें मै, व पाजुपिनि छेँया चा अप्पा द्रं लहाकाः गय् जक जितः लुमंका च्वन थें जि मांया ! ख जा व वूगु धात्थेंयागु वया 'थ छेँ' व हे खः, अथे नं भीगु चलन अनुसार व अन सीगु मखु, जिमि अबुया अर्थात् वया भाःतया छेँ सी माःगु । व खँयात भुखां अःखः याना

विल—नखया बना च्वंदा मांयात ल्हाना विल, स्याना विल, जि थन च्वनाः हालां-खवां छुं चाःगु मखु ।

वाःछि नीन्दु वनं नं सुं मिले जूपि पासापि नेपाः वनिपि वा कलकत्ता वनिपि महु । धोलमां निहनिह विचाः याः वया च्वन, मामं थें विचाः याः वया च्वन । ख नं जि वया जिलाजं, अज याकःजिलाजं जूवले विचाः यागु हे जुल । धानं धाल—सोताला, ख ला मां थें तःधंदा संसारे सुं महु, मेगु शब्दं धाःसा संसार हे मां ख, अथे नं महुगु मदय धुं कल, सोताला मायां मां हानं स्वाके फड मखु, सितिके लँय् दु ख स्यू भाय थें जक ज्वी । वरु मांया नामं ग्येतम्वा याना दिसँ, धर्म कर्म याना दिसँ, माय्गु खँ ल्हाना दी मते । उकीसनं सोताला भाल धाय् व ल्हामुया छु गत्ति ज्वी ? थ्व नं विचाः याना दिसँ । व मेपि थें ज्याःह मिसा मखु छि सि हे स्यू ।" व सुकुसुकुं खल । जि नं भसंक वन--जि न्हापां लहासा वय्त सगं काः वनावले छिमि मां नं अथे हे खःगु । हानं लिपाया खुसी लहासा वयावले जिमि मां नं अथे हे खःगु । व नं छाय् मख्वइ वया नं याकःम्याय् । व हे याकःम्याय्यात वया जिलाजनं वाना वने धाःबले वया नुगः गथे तय् जी ! नेपाले छ छम्हं जगाजगि दनि । छं जितः अथे मनं तापाका च्वन धकाः वं मस्यू थें । वं स्वय् जि नं मेमेपि नेवाःतसें थें वया म्याय्यात चवुक वां छया थकइ । जितः नं खः थें च्वना वल । जि वयां नं मांया खवाः राय् खनिगु मखय् हे धुं कल । छन्त नं जि अप्पो पंगलः ज्वी, छाय् धाःसा उथाय् थयंबले लंकाय् च्वना च्वंपि भिक्षुपि नेपाः वय् धुं कल । लाःसा छं नं किण्डो बाहाले वनाः अमिगु खँ न्यनाः अमिगु धर्म पाखे मन छय् धुं कल ज्वी । उकिं ग्यानाः जि नेपाः वय्गु खँ फ्यासुया वन । छं नं ला जितः वय् हे माःकथं पौ छया हःगु महु । अले जि छुकिं साय्काः वय्गु मै, छं हे धा !

अथे धकाः जि मां लुममंगु मखु, न नेपाः हे लोमं, हानं छ नं

लोमके फुगु मखु, अथे छको-निको तुगः मझिका चरन कि हिमिला खने दयकः वडगु। गबले गबले मांझ नं थयंकः वडगु। थथे बराबर तुगः मझिका चंगु खनाः धोल्मां छको गनं चा हू वनेगु सलहा बिल। उकि जि नं वने मनंनिगु जुयाः जिपि निम्हं 'समे गुम्वा' सीकः वनेगु कोछिना। समेया लं नं चंपालि वने थें सल गयाः वंसां ज्यू, कुवाय् च्वनाः वंसां ज्यू। सल गयाः वन धाय्ब निह्म छखे छखे लाक वने मालिगुलि निम्हं नापं 'निहसु लिखां' निसं कुवाय् च्वनाः वना। चम्पालि वनावले थें कुवा मञ्चाकुसां छको निको कुवा बाराकारा सं, छको ला कुवा तिक नं न्हुल। अले हिमिला ग्यानाः "आमाला!" धकाः जिगु मुले भोसू वल। जि मसंरवन - भुवा च्वःबले जि नेपाले दुगु जूमा उखुनु निहने मां पाजुपिथाय् वना च्वंसां जि ला छें हे दइ। उकि छं नं अथे हे ग्यानाः काचाक जितः घय्पू वडगु ला मस्यु।

न्हागुसां जिपि समे थ्यन। पर्वतया लिक्क लाःगु थाय् जूगुलि अन लिक्क लिक्क यक पाक दु। पाकय् दुने दुने अनेक य पि तथा त गु दु। अन देवा व धुंया कुं यानाः उसुया, च्वनां च्वने मफय् यः। अन नेपाले तिनिह्यः वागूति पाय् धंगु थासे छचालं चाकलाक पक्खालं चाःह्रीका तःगु व पक्खाः स्वले छचालं चोभाः भोछुका तःगु। अन दुने गुगुं नेपाः पहःगु, गुगुं चिनिया पहःगु नं तःखा मझि छें दु। गुगुं रतं गुगुं रतं जाःगु व आपाः रतं जाःगु। प्यकुने थंगः चोभाः नं दु। दध्वी लाक धया थें दलामं चाःह्रीका तःगु देगः दु १००० दं मयाक पुलंगु। स्वय् हे तं तं पौ दया भी महु सतः वान्कि वःगु, उकी दध्वी लाक चंगु तःगोगु श्रीखण्डयागु योसिं छगले ग्वया तःगु, उकी मूलुखाया खापाय् लाखय् खाःपाः छ्यलं च्वीका तःगु व यःपि शाक्यमुनि पद्म सम्भव व मेमेपि यःपि यक दु। य या ल्यूने पाखे सिंया त्वाकः छगः तथा तःगु दु, स्वय् हे ग्यानापुसे च्वंक भ्राथ गु। व लाखे दय् दंस न्हूगु तइगु, तर दच्छि दइबले त्यासा ख्वाख्वा याना तइगु हँ। तलेयागु तय्

मनू छयें व लहा तुति नं यक खाया तःगु दु, अन वय् छ लाया तःगु व च्वय् तुगः तलारया कथापौ ताना तःगु खनेदु। ह्य हे जिरिङ्ग जिरिङ्ग मि। हथाय् पथासं थ्व फुक स्वयाः अन दुपि घेलुं तय्त छुं भति दान यानाः जिपि उखुनु हे लिहाँ वया। ३ न्हु दुखुनु लहासा थ्यन।

भीगु छें सिं साहाः आपागु छें जुया मुखां छुं मजू खनी। उकि दय्के नं मा गु मखुत। तर मेमेपि छें स्यंपिसं भूकम्प पीडितोद्धार संस्थाय् थ्यवा त्याय् कयाः थ थ पिनि छें धमाधम दय्कां चंगु व वसनपुलि निसं तथ्यंक धीर शम्शेरया सालिक व पुठांभंसारंनिसं वंगः फोचाय्क न्हूगु सडक दय्कुगु खं नं सिल। छगु गजवगु खं थ्व नं सिल - दुना चंगु यलया महाबौद्ध देग ल्हनेत खर्च मदयाः दां त्याय् माःबले गुथिया थकालिपिसं थःपिनि छें-धुं दि च्वयाः भूकम्प पीडितोद्धार संस्थाय् दां त्यानाः देगः दन हँ मखुला? गज्याःगु धार्मिक भावना, गज्याःगु कलाप्रियता व? ख नं थ्व हे शिल्प कलां यानाः नेपाःया न्हाय् च्वना चंगु दु, विश्वं हना तःगु दु।

धातयें मै, जि थन छिपि निम्हं उत्थें च्वं धाय्बले व पत्याः मजू, खालि वयात हंकेत, हेभाय् चभाय् याय्त जक धाःगु थें याइगु, अथे हे छ नं वयात 'हिसिला' अथवा 'लहामु' धकाः सःतेबले छन्त सःता च्वनागु थें च्वं, व नाप च्वना च्वनेबले नेपाले छ नाप च्वना च्वनागु थें धाःसा पत्याः ज्वी मखु, व जि वांलाक स्यू।

छन्हुया खं, पासा छहसया नेपालं वकु, थ्यंकः वया चंगु। वकु छ्याःबले तिनिखाःलंया वकु खनाः व छवकुं जि न्याना हया। कथाय् थ्यंकाः वंजाःतय्त वकु छ्याकाः स्वयाबले फुकं भिभिगु पुलांपुलांगु तिनिखाःया थारु लं। उकी छपाः हे जरु तासया लं दु, दवलगु ज्वाल थीगु तासयागु। थय्क कया स्वयां व ला चौवन्दी जुया च्वन। उकि मेगु लं फुक गमे दुत छुके बियाः व छपाः अथें फुंगया यःनेसं दिका तथा। बइनी ह्याः ली स्वय् सिधय्काः वंजाःत काहाँ वने धुंसेलि दुने

कथाय् लासालिसा चक्का च्वंहा हिसिलायात स ता । व पिहाँ बल ।
अले जि धया — स्वय्, आम तःपाः लं त्वया छु । व 'छाय् ?' धकाः
न्हिला च्वन, लं मत्वः । अले जि हासाक लं त्वकाः हांजुया राने व
तासया लं फिकाः पुतु नं छिका बिया । उगु ताके भीथाय् कथाय्
भिभिगु चिनिया रेसम नं यक् दया च्वंगु — गुगुं वुत्ता दुगु गुगुं वुत्ता
मदुगु । वुत्ता मदुगु गुलाफि रंगगु रेसम लाला च्यानाः कँचिमाका यानाः
सिकावले वयागु वुतुंया कारचिपि वुत्ता दुगंछि बोलाक पिच्वया
बल । रकियात ल्वय्क लुं वुत्ता दुगु पत्ती रेसम छक् जि न्हिने हे माला
तयागु दु, खुकुति हाकःगु, उकि वयात प्वीकाः गां न्येका बियावले सु
वयात नेवाःनी मखु धाइहा ! अले जि धया — लु थौं आराः (अय्लाः)
त्वंगेगु मखुला हिसिला ? वं न्हिलाः लहाः थच्वय्क गमे च्वंगु अन्ति
कयाः मझाः पहलं अय्लाः लवले जि भसंक वन — लं, छिमि किजाया
व्याहावले अय्लाः लुनाः लिहाँ वयाः भरीकथाय् जिमित अय्लाः
त्वंकः वःगु, किजा नापं अथे हे तासया लनं फिनाः । अले जि पी मफुत
लहाः ज्वनाः हस्त्यंक साला कया । तर जि “य” धकाः छंगु नां
काल खनी । वं मथुयाः त्वलहँ स्वया च्वन ।

अथे हे वसतं पुंकाः नापं छको पाकोर चाःछू वने धयां गन खँ
न्यं, अथे पिहाँ वनेगु ला गन छको-निको बहनी वसतं जक तीकेत नं
गुलि थाकु, कथाया खापा मतिसे वं गवले मयू । अयूनं न्हिन्हि निम्हं
बहिली देके वनां च्वना ल्यूल्गु छ नाप वया च्वं थें च्वंक । अथे हे छको
श्रीपञ्चमीखुनु कामकुस्यो देके वना । लहासा देशं पूर्व पाखे कय्छिति
वनाः महामञ्जुश्रीया लवहँया मूर्ति दु । थय लाखे महाचीनं नेपाः
बिज्याःवले थन छको भास फिनाः तिनि बिज्याःगु हँ । नेवाःत सकलें
धया थें वया च्वंगु व खचरात नं दु । भी थाय् मचातय्त्त मञ्जुश्री
यंकाः 'नमोवागी' याके थें थन नं खचरा मचातय्त्त उगुनुं निसें आखः
स्थनेगु चलन दु । दँय् छको छेवापालायापिसं जात्रा नं यौइगु दु । गुगुं

गुगुं पालाया अन वनाः दापा नं थाः वनेमाः । जिगु जीवनया थव दँ
वदँ जितः तस्सकं न्ह्याइपु ताः । जि ई वंगु मचाः गोदं गोदँ ! उथाय्
हे मचाहा पोतला लामाजु लहासाय् दुत इइगु धकाः खँ ताय् दत ।

धात्यें लहासा दे छगुलि छाय्पा हल । थाक्चे थाक्चे ताचो
व्वय्कल, लँय् लँय् नं दिक्मान प्यना हल । लहासा थ्यने वाःछिति न्ह्याः
काजि छह व गुम्वा गुम्वां लामात नं वनाः लँय् वन । अननिसें लुं यागु
पालकी तयाः बाजं-विजं नं थाकाः हल धाल ।

लहासा थ्यनिखुनु सेरा, घेपुं, गन्धेन् स्वंगु गुम्वायां मुख्य मुख्यपि
लामापि, काजिपि, अंग्रेजीमिसनया नायोह्म स्महेव, चिनिया अम्वा,
दुप्पाया पंथु व भी वकील साहेवपि नं सकलें वना च्वंगु । सँदेया फुक
धया थें सिपाहीत व लहासादे छगुलि थँ न्ह्याना च्वंगु खुसि थें मनूत
वना च्वंगु । नेवाःत नं थःथः पालाकतः मुनाः पाला थकालि न्ह्याःन्ह्याः
तयाः वना च्वंगु । रंगरंगया ध्याय् ज्वनाः फयांफच्छि तःजिक वसतं
तियाः लँय् जःखः दनाच्वंपि सँय्-समीनीत नं वत्तिकं । लामाया पालिक
खने दय्व धुं च्याकाः लय्लय् तातां “किपय् निमा स्यासो” (मीगु
लय्ताया दिन बल) धकाः थक्क थक्क हाला च्वन, मे लुनाः ककःछुना
च्वन । बाजं थाःपि, स्वाहालि पूर्पि नं उलिहं मदु । गुलि प्याखं हुया
वःपि । जात्रा हयाः पाकोरया लं बहिली छको दुत यंकल । अनं नोवुं
लिखा । अनया चहचकी धाय् हे मोल व ला भी यँया वसन्तपुर धाय्
थें लहासाया ग्रीष्मपुर धाःसां ज्यू — तांन्वइवले लामा च्वनेत दय्का तःगु
निगूगु लाय्कू । उकीसनं ध्वजा पताकां छाय्पा तःबले यानं स्वय् गुगुं
तःपाःगु पौभाः वया तः थें ।

छुं दिन लिपा साइते लाकाः पंतलाय् लामायात विश्ववन्नया
चिं दुगु सिंहासने बिज्यांकाः राज्याभिषेक बिल । न्हापाया थें स्वंगुलि
गुम्वाया मुख्य मुख्य लामापि, काजिपि व जःला खःला देशया राजप्र-
तिनिधिपि नं सकलें सःता तःगु दु । अन मेमेगु पूजा-पाठ सिधय्व सँय्

सरकार पाखें लुँयागु अष्टमङ्गल व सप्त स्तन नं उपहार द्दहलपल ।
सकसिनं खाता छायाः दर्शन याना वल । लामाया पाखें नं सकसिनं
खाता, कोखा प्रसाद ब्रिया हल । थुक्रिया लिचो गोन्हु तक ल्हासाय्
उत्सव जुयां चन ।

भीथाय् नेपाले नं न्हापा न्हापा गवले मज्जू थें भी जुजु त्रिभुवनया
राज्याभिषेक नीन्यादं दुगु मिलभर जुबिली नं अथे हे मन्वाः धूम धाम
जुल ज्वी मखुला ?

थ्व खँ छन्त धाय् माःगु मखु भी नेवाःत धयापि वडा गजवपि,
गुथि गाना, नखः चखः जात्रा उत्सव धाल धाय् मिखां मखंपि ।
छें-बुँ, मचा-खाचा फुक तोताः बने ज्याय्या निंति थन थ्यंक वया
चवना तं नखः चखः जक हना चवना तं मगानाः दिगुपूजा, दिमिपूजा
नापं न्याय्का चवनिपि । पालाय् छगू दिगूयापि जक मखरगुलि दिगु
पूजा छगू पालाय् मन्वाः, गुलिगुलियां साहुया दिगु पूजाया दिने
कथाय् हे जक न्याय्करगु । दिसिपूजा व गातिलाः धाःसा तःगू हे
पालाय् न्याय्के माः । भी पालाया गातिलाः जि नं धलं दं बनागु ।
मण्डः जक हति हति मखु कि चवनेगु नं सकसिनं तुतः चवने थें चवने
माःगु जुया चन । पालाकतःपिसं जितः हाय्कां चन — 'थुगुसी हिसि-
लायात नं पां धलं दंकेगु' धकाः । अले जि लुमन-भी छकः ककायाथाय्
तिलाः धलं दं वनागु । गर च्वंक न्हाइगुसे च्वं लुमनिला वाखने छह
राजकुमारीया ह्वा बांवा वयान याःवले जितः कुति न्यानागु ? लिपा
जिमि धलं दने धुंकाः सिफं ल्खले छय्ः ल्वाकेत थय्क स्वयां देपाय् छ
मदु । नुगः भचा गरखेसे चवनावल । अले मेगु छगू मचावले न्यना
तयागु खँ नं लुमनावल - ककाया लाखे न्हापा कलाः मयो हँ, ३ दं थकं
नापं अष्टमी व्रत दं वले अथें यया वन हँ । जि ला लुमनं - अंशवन्दाया
खँय् अबु व ककाया नतुसुतु मदु हँ, मां व ममाजुया नं ध्यंध्यं धाः हँ
अय्सां अबले नेपाले भिक्षुत व अनागारिकात मदुनिगुलि अबु मां,

कका-मुमापित्त भिक्षु जू वा, अनागारिका जूवा धाःपि नं मदुनि । लिपा
लिपा आगमे व मेमेगु फुकी भजे ववं अन मिन्हः तीवले अनि याय्
माःगुलि अथें नतुसुतु दया वन हँ । थये मेमेगु खँय् न्हाक ल्वापु ख्यापु
दःसां फुकी-गुथि इत्यादिया पुलंगु महायानी थिति रीति य नाः आः
तक नं फुकी वाकाय् मिले चले जुया चन तिनि धाय् माल । थन थ्यंक
वचाः नं पाला स्वनाः पूजा आजा याना हे चवनाः मे चचा हाला हे
चवना, अज्ज नेपाल भापाया नं छुं सेवा याना हे चवना धाय् माल ।
ने. सं. १००६ साले पाखे हर्षमान साहुं नेपाः आखःया थासा दय्काः
छापे याना वन । भी आज्जुपिसं नं गोगू गोगू सफू लुँ आखलं चका
हया तःगु दु, छं देकुनी खँ हे खं । आः लिपा लिपा नं खाता वहि चिथि
पत्र जक नेपाल भापां चवया चवनागु मखु कि सारनाथं पिहाँ वया च्वंगु
'धर्म दूत' पत्रिकाय् नेपाल भापा नं दुध्याकेत आमकन नेपालं ग्राहक-
पिसं चवया छः थें थनं नं १६११ कंपनी चन्दाया नापं तःपौ मछि पौ
चवया छयागु दु । पासापिसं लेख नं बराबर चवया छगु दु । अथे हे
लिपा लिपा नं 'चवसा पासा', 'नेपाल भापा परिपद', 'नेपाल भापा
विकास मण्डल' यात सफू पिकाय्त व 'नेपाल भापा पत्रिका' यात
स्वाका तय्क नं चन्दा सुंकाः छया हयागु दु । हानं नेपाः आख या
टाइप दय्केत नं छया हयागु दु ।

तर मै, निह फुनाः चा वइ थें जिगु थज्यागु सुखया निह नं
मचाय्क फुनाः दुःखया ताःहाःगु चा वल - गवले गवले हे सुथ मज्जी-
कथं । धाल्यें मै, अबले ५ दंया दुःखया दुने छगू आशा सुला च्वंगु दु -
छ नाप लाइतिनि धयागु, छं न्हापाया थें हे माया-मतिना याइतिनि
धयागु । तर थ्व लिपायागु पत्तो दुःख ला शुद्ध आमैया चाया अन्धकार-
गनं आशाया जः तक हे मदुगु । उकि जि खवय', साप हे खवया,
मिजंत धयापि थपाय्चो खवःपि सुं हे मदु धाय्क खवया । खव नं गय्
मख्यगु, मां मदु दुःख तंक विचाः संचाः याना च्वंछ धोलमा जक मन्त

धयां जीवनयात थात्थं ड्यू दां तथा च्वां 'हिसिल्लामु' नं वाना वेंसें लि ।

न्हापां ला ज्वर भचा वःगु । छुं-छां मनुकुसे का लः भचा भचा त्वंकाः अथे तथा । २ न्हु दया नं ज्वर काहाँ मवसेंलि चिनिया वैद्य हयाः कयना, वं नं ज्वर ककाय् मफु । लिपा पासापिसं धिकिल्लिवाया डाक्टर कयनेगु सल्ला विल । थात्थं अन वनाः हालाः ख्वयाः डाक्टरयात वल्ल व्वना हयाः कयना । आन्टिप्लोजीसन तयकल, छु छु वासः नवल, छु छु इंजेक्सन यात, जि ला न्हापाया थें धकाः आशा याना च्वनागु फुक सिन्ति, न्हः वय्कुगु धकाः च्वनां मिखा तिभ्यूगु तिसितं याना विल । मचा छ्हा जक दुगुसां मै, वया ख्वाः स्वयाः व नाप क्षिताः मन तथा च्वने दइगु । व नं दुगु मखु । जितः हाँय् हाँय् ख्वय्क जिगु ज्यू ल्ह्या यने थें यंकल, जितः दिपे तक हे व्वना मयंकु । पासापि पिवाः च्वनाः कथाय् तुं कुना तल । छको ला सिना हे वने मा स्ति वल । लिपा ज्ञानमासिं भिक्षुपिं थें घेलुं जूवने ला धकाः नं मती वल । तर ८१० न्हु तक पाळाकतःपिसं मतोतु, व वया नं व वया नं अपि सिपाहीं पाः च्वने थें पाः च्वना च्वन । वाःझिति दसेंलि अमिसं जितः नेपाः वनेगु सल्ला विल । जि नं छको ला छ लुमनाः छंगु न्हापा न्हापायागु, मतिना लुमनाः व हे वय् ला धकाः नं मती वल । तर छंगु—जि नेपाः कहाँ वयावले २ दँ तक नाप च्वना नं, सकतां ज्या-खँ न्हापाया थें याना च्वना नं मन छुकिं छुकिं साय्का च्वंगु व्यवहार लुमनाः जि भपुकाः बल—आः ला हानं १५१६ दँ मझि अप्पो वासि ज्वी धुं कुवले छु याइ-छु मयाइ, न हे मतुल धाःसा, ख्वाः हे मस्वत धाःसा छु याय् ! उकीसनं उथाय् थ्यं वले ६७ साल पर्वे राजनीति मुदाय् लापि मनूतय् नाप नेपाल भापाया लेखकपिनं तोता हय् धुं कुगु व श्री ३ जुद्ध शम्शेर राजर्षि पद काःगुलि श्री ३ पद्म शम्शेर जुजु जुयाः लंकां वःगु बौद्ध शिष्टमण्डलया सिफारिसं पितिता त.पिं भिक्षुपिं नं नेपाः दुकाय् धुं कुगुलि

नेपाले हानं थेरवादी धर्म प्रचार जुयाः मिसात नं धमाधम अनागारिका जुया च्वन धाःवले जि नेपाः बयां हानं छं जितः थः नालितिति धकाः जि विश्वास हे याय् मफुत, मवया । तर याकःचा ज्वीव पिने कथाय् च्वनां च्वने मछुइगु, दुने कथाय् जक मिखा वनिगु । अन नं मिखां माःगु वस्तु ल्वाके मफयाः ख्ववि जक मुंका हइगु । उथाय् थ्यं वले छंगु पौ नं मवय् धुं कल धाःसां जिल । उकिं जि बराबर हामुचि गुम्वाय् वनेगु याना । अथे ला वःदँ मझि ल्हासाय् च्वने धुना नं घेलुं त नाप धर्मया खँ ल्हाय् गाक् भाय् जि मसःनि, अथे नं अनया व शोलवान्पिं घेलुं-तय्गु खँ न्य जक न्यनेवले नं मन हे याउंसे च्वं । अनं लिहाँ वय् वले आःला नुगः मझिंके मखु, ख्वय् मखु, हाले मखु धकाः मती तथा वयगु, तर बहनी याकःचा ज्वीव व हे मुलया व हे सुका, भसुकाःया माः चाःहीकाः सुथ याय्गु ।

उखे चीने कम्युनिष्टसं त्याकाः न्हापा न्हापा स्वयाः चीन यक् वःलाका ह गु व चीन-तिब्बत सीमाय् नं यक् चीनी फौज वया च्वन धाःगु हल्ला वया च्वंगुलि अमेरिका, बिलायत, भारत व नेपाले नं सहायताया निंति च्वया छ्गु थें, उक्रिया छुं सन्तोषजनक लिसः मवः-गुली नं तिब्बतया पूर्व पाखे गडबड जुल खनी । छुं दिन खाम्पातसें ल्वानाः पना ला तल, अय्सां सँय् सरकार ग्यानाः पोतला लामायात राज्यभार बीगु लामा १८ दँ दय्काःतिनि बीगु दस्तुर दुसां १५ दँ जक फूछ लामायात ज्योतिष लामातसें ज्यू, बीमाः धाय्काः समारोह पूर्वक राज्यभार लःल्हात । लामाया नामं सम्पूर्ण क्षमादान बियाः जेले दक वन्दीत नं तोता विल ।

अय्सां तिब्बती क्षेत्रे कयलाः वया च्वंगु चीनीपल्टनयात लामां लिं छय मफु, उकिं काजिपिसं राष्ट्रीय सभा सःताः सभां लामायात यातुङ्ग बिसि वने माः धकाः धाय्कल थें राजकाज चले याय् भिक्षु लोसांग् ताशी व श्री लुबङ्गवा निहामित लःल्हानाः लामा यातुङ्ग ध्यन ।

नापं यक हे लुँ-वहः ज्वारात नं वकुवकु चिकाः यंकाः सिक्किमे तुंगाः
म्हुयाः स्वथना तल धाल ।

थुखे भी वकिल अडाय सुनां सुनां जिगु विषये छु छु खं यंका
तल मस्यु छन्दु जितः वकिउ साहेवं सःतके हयाः खंय् खंय् वयकाः
नेपाः हुँ धनाः धया दिल । अले जि वयकःयात "विचाः ला अथे हे
याना च्वना, २३ गू ज्या सिधय्के मफयाः विस्तार जुया च्वन" धकाः
तोह तथा वया । अथे लां लां दया वन तर जिगु द हे महुगु ज्या गन
सिधइ ! अले कपटान साहेव तंस्वेकादी धकाः ग्यानाः वयकःया वचं तय्
थं ज्वी, मने भचा सां शान्ति नं वइ धयागु आशां छको लहासादे
त्वःताः नेकुर (तीर्थ चाह्) वनेगु विचाः याना । धाथे उथाय् हे
शारिपुत्र मौङ्गल्यायनपिनि अस्थिधातु विलायतं हिन्दुस्ताने हइगु थ्व
हे चिकुलां धाःगुलिं २३ ह्य सँय् पासापि नाप जि नं वनेगु कोछिना ।

धाथे ताथ्ये तिथ्ये वन्दोवस्त यानाः ४१५ ह्य सँय् पासापि नाप
जि लहासां पिहाँ वया । कालिम्पोंगे २३ न्हु विस्तार जूगुलिं जिपि
१३१ ४६ खुनु सुथे तिनि कलकत्ता थ्यन । उखुनु हे अस्थि धातु
कलकत्ता थ्यनिगु जुया च्वन । इकि वासे थःपिनि पो-पी सकतां दिकाः
च्वां वनावले राजभवनया न्हःनेसं जुल्स नाप लात । चौकडी वगिले
च्वनाः पश्चिम बंगालया गभर्नर श्री कैलाश नाथ काटजुं ज्वना भाःगु
अत्र श्रावकपिनि अस्थिधातु राजभवने थतयंकाः पूजा जुल ।

उखुनु हे सन्ध्या ५ वजेतो भारतया प्रधानमन्त्री पं. जवाहरलाल
नेहरू देश देशया प्रतिनिधिपिनि न्हःने व अस्थि दुगु चैत्य लः लहाना
कयाः उको च्वंगु भौ वि तःछ्यानाः सकसितं दर्शन विल । नापं
नेपा.या कोचाखि व वय् पुया च्वंगु दु नेपाः हे लुमंक । अन चन्डि
परित्राण पाठ व विविध वाद्यवादन जुल धाल । जिपि जक बौद्धयात्रीत
फुक छवा हे छँ तय्गु याना तगु दु धाःगुलिं व खुन जाःगु ३१ नंबर
सेंट्रल एभेन्यू छँ वनाः सँय् समीनीत च्वना च्वंगु तय् च्वं वना । कन्हे

खुनु नं अथे हे देश देशया बाजंया नापं बौद्ध प्रतिनिधिपि सहित धातु
जात्रा यानाः धर्मेतला मैदाने दय्का तःगु मच्चे यंकाः स्वागत सभा
जुल । अन लंका, बर्मा, चीन, श्याम, तिब्बत, भूटान, भारत, भोपाल व
नेपाल आदि देशया बौद्ध प्रतिनिधिपिनि भाषण नं जुल । लिपा सभा
सिधय्काः अनंनिसं जात्रा याना यंकाः कालेज स्कायरया धर्मराजिक
चैत्य विहारे तल । थ्व ला छं नं खँ हे खं ज्वी ।

वं कन्हे खुनु 'धर्मोदय सभा या वार्षिक अधिवेशन व हे तखा
छँ जूगु । जि नं धर्मोदय सभाया मेम्बर जूगुलिं स्वःवना । सभाय्
मिसातय् पुचले छ नं च्वना च्वंगु व थःथवे जिगु हे विषये खँ लहाना
च्वंगु थं च्वंगुलिं जिगु मने अनेक खँ चाःचाः हिलाः सभाया भाषण,
रिपोर्ट, पुरस्कारया घोषणा इत्यादि छुं हे मताल, मथुल, याकन पिहाँ
वय् माःस्ति वल । लिपा सभा सिधय्काः वय् लनावले नेपाः छहस्यां
"छितः छय् उखे भासँ धाल" धकाः जितः वरना यंकल । तःज्यागु भांग्रां
कथा खुया तःथाय् मेगु छगू कथाय् अनागारिकापिनि नापं छ नं च्वना
च्वंगु । अन मेमेपि मिसातय् नापं छिमि छुखेमस्यु माया धाःह्य फुकी
तता छह नं दु । वं जितः "भासँ भाजु" धयाः छंन्त मिखा भाय् यात ।
छं मं मदु मं मदु दना वयाः जितः भागि यात । अवले नेपाः वयावले
नं जि सँय् हे तिनि, तःपाः लं हे फिना च्वनागु तिनि, तर अन जक
स्वय् हे थो मःयोपिन्त थो थो याइ थें, छुं वच्चायापुगु वस्तु मज्जि
मगानाः थो थें या गु छाय् व ला छं जकं सो । जि ला ह्य-ह्यि हे गरखेसे
च्वनाः विज्यासले च्वसिन्हः छाय्कावले अनियाःगु व न्हापां लहासा
वयाखुनु वेला कयावले अनि याःगु लुमंसे वल । जि पलख हे अन च्वना
च्वने माःस्ति मवल । जिगु ख्याः गय् च्वन थें मस्यु, छिमि व हे ततां
थःथिति पहलं "थुकथं हे नेपाः भाय्गु मुखुला भाजु ? स्वया दिसँ आः
ला नेपाः मभासँ मजिल ।" धकाः छं पाखे स्वत । जि नं स्वया । छंगु
ख्याः कुतु वइ थें च्वं । जि "अं तीर्थ छको नि चाःहिला स्वय्" धकाः

धयाकथं जि अनं पिच्चां वया । वं हानं दुनें तुं धया हल-अनं ला
नेपाः हे भाय् मालि । धात्थें वयागु ध्व खँयात ल्वय्क छंके नं मने जिगु
निति भतिचा जक नं थाय् दुगु जूसा गुलि ज्यूगु । महु, उकिं जि तुरन्त
हे पासापिं च्वनाः चिनिया पाराय् च्वं वना । वयां कन्हेखुनु हे जिपिं
बौद्धतीर्थ चाःहुलेत कलकत्तां पिहाँ नं वना छ्या ।

१६ ताराख नेपाली बौद्धपिं सकलें व हे सेंट्रल एभेन्यूया छेनिसें
महाबोधि विहार तक धुज्या बुज्या, धिमे, गुंलाबाजं, काँचाखि, दापा,
ज्ञानमाला भजन, तुतः च्वं पिं भाजुपिं व धुं धुपाय्-स्वां धकि इत्यादि
ज्वं पिं मयूजुपिं सहित वनाः सामुहिक पूजा जुल धाल, छ नं ला वं ज्वी
मखु ला ? जिमिसं छुं मखं । खंपिसं धाल-दकले ल्यूने च्वंगु कतः
देखायागु पूजाकुया ल्यूने पँयताः खलः छगू नं दुगु जूसा धात्थें नेपांले
यःकाःवनागु थें च्वनिगु ।

जिपिं बुद्धया, सारनाथ, राजगिरि, वलरामपुर, कुशीनगर
चाःहिलाः दकले लिपा लुम्बिनी नं वना वया । अन चाःहिला च्वत्तले
वाखने जक न्यना तयागु भगवानया जोवन चरित्र सम्बन्धी थाय्
मिखां खँवले न्हाइपुसे हे च्वन । धात्थें नीन्यासः दँ न्ह्यः व व थाय्या
गज्याःगु चहचकि ज्वी धयागु नं मने बुलुक लुया वल ।

धात्थेंगु खँ ला मै, लुम्बिनी छथाय् थःगु हे नेपाल जूगुलिं मेगु
छुं फिलिमिलि महुसां भगवान्या जन्म भूमि व मिसात नं फुक पर्सिं हे
सिना तःपिं जूगुलिं जितः मने छुं मझिं मजू । मेमे थाय् ला भगवानया
मशूगु थाय् सिल, खन, उलि हे सिवाय् जितः ला सहरे सहरे
चाःहिले अपाय्चो न्हाइपु मताः । छाय् धाःसा जि जुल नेवाः, कैचि
मार्का पर्सिं तोमपूगु पिलाक व न्हय्कु हाकः गां भुत्तु भुना नं मझाले
माःपिं मिसात स्वयाः हे अप्पोह्य, हानं थन नं गनं ला पिमज्वय्क
ख्वातुसे च्वंगु तःपालनं फिना तःपिं आच्याःपिं नाप बुला च्वनाह्य ।
अन लां न्हाथासं त्वीसे त्वीसे च्वंगु पिलाक जक मखु पुलितः पुलितः

थ्यंक खनेदुगु मीम पोसाकं फिनाः लहुकु लहुकुसंक नुगःपा व्वया जूपिं
भुयूनीत ध्वदुइगु, खंपिं स्वइपिनि हे मझालापुसे च्वं ।

न्हागुसां जिपिं हानं कलकत्ता लिथ्यैस्यंलि चिनिया पाराया
ककः थ्यंक हाकुगु सुरुवाः न्ह्याना तःपिं चिनियानीत खनाःतिनि भचा
जिगु मिखा याउँल । अन जिपिं हानं नः३ ला हे च्वने माल । छाय्
धाःसा कलकत्ता थ्यंक वयावले मालताल भचा गाक्क ज्वना मवंसे गय्
वने, उकिं मालताल माःजुनु वजारे जक मखु नेवाः साहुपिनि कोथी नं
उखे थुखे वने माःवले लहासा नेवाःतय् बिपये अनेक खँ नं जुल-नेवा-
नीतसें दुखसिया च्वंगु व गुलिं गुलिं व याय् ध्व याय् मदयाः पय् नं
वंगु नं । अय्सां मै, छं अपाय्चो हेला याना वंगु गुलिचां महुनिसां जि
छन्त लोमंके मफुनि, मल मल जि अवले नेपाः वयावले धकि जाय्क
ग्वाः ग्वे-स्वां व्वति लःलहाय् हःगु थौं थें लुमंनि । मेगु अवले लाखे छह
साहु मचां १०।१२ दँ लहासाय् च्वनाः नं ज्या तीर्थके मफयाः नेपाः
काहाँ वय् मखना च्वंगुलिं थःगु नामे च्वनाः धर्म कर्म याना च्वंहा कलातं
नय् नय् हे मखंका च्वन धयागु खँ सियाः तायाः नं थमं छुं कत विया
हय् मफुगुलिं “जि नेपाः वय् हे फइ मखुत, छं माःगु वन्दोवस्त यानाः
मेथाय् वना छु ।” धकाः पारपत्र पौ च्वया हःवले व मिसां नुगः
मझिकाः ख्वख्वं पय् नं वन धाःथें छला अथे वनिह्य हे मखुत । छगू ला
छ गुढो हे जुल धाःसां जिल । हानं वया थें नय् मखं धयागु नं ला छं
महु । उकिं ध्व खँय् बिचाः याय् माःगु हे मखुत ।

तर जि अन कलकत्ताय् छगू-निगू खँ मेगु नं सिल-छन्त लाखे
भन्तेपिसं अनागारिका छीत व्वना हःगु हँ, लिपा जि दु धयागु सियाः
भाःतयागु वचं मदय्क मज्यू धकाः कुशीनगरं लिता छ्या हःगु धाल,
मखु ला ? छाय् थें मस्यु, छं अवले न्यना नं महः, हानं जिके न्यना
च्वने माःगु नं ला मखुत, छगू प्रकारं जितः नेपाः काहाँ मवइह्य जूवले
सच्चिनीदँ आयु विया तय् धुं कल धाःसां जिल । अय् नं मै, छन्त अथे

पिप्पवाना यंकेगु मस्वसे जन्मकाङ्छि ब्रह्मचारी ज्वी धकाः च्वना च्वहा
छहा ऋषि लय् नाप लाःहा मिसायाके स्वां छफो कयाः भगवान्यात
द्रहलपाः दर्शन याःबले भगवानं व हे मिसा नाप द्वाः द्वाः धाय्क छेकाः
हंका छुः थें छन्त नं छें हे च्वनाः दान-धर्म यानाः निहा बांलाक मिले
जुयाः च्वहुं धकाः न्वानाः जितः पौ च्वके व्यूगु जूसा न्हापा न्हापा
मखुसां हिसिला मडुबले ला जि वकील साहेव तंम्बेकइ धकाः ग्यानाः
अथे नेकुर वनेमोक पालाकतःपिसं धाःबले हे नेपाः वय्गु खइ । अथेनं छं
अपाय्चो अनागारिका हे जुयाः भन्तेपिनिगु सेवा याय्गु मन जूसा
अबले नं जि पनागु मखु आः नं जि पने मखु छं स्वयाः यथे या । वरु
बांलाक विचाः यानाः पुलांपि अनागारिकापि नाप नं सल्हा यानाः जक
वनेगु भिनि । लिपा पिहाँ वने धुंकाः “न्यना दे सुखी च्वना दे दुखी”
ज्वीव मज्यू ।

धातें कलकत्ताया छंगु व्यवहारं जि नं छ खनाः तंम्बेकाः वा
नुगले स्याकाः भन्तेपिथाय् वंगु जूसा जितः नं अथे हे मखाः भिक्षु
जू वा धाङ्गु ज्वी । तर मै, छं नं छको विचाः याना स्व, भन्तेपिसं
बांलाक पात्रापात्रया विचाः मयासे, भिक्षु छीबले न्यने माःगु १ गू प्रश्न
मध्ये छ शिक्षित जू मखुला ?’ धकाः मन्यंसे भुखाय् च्वःबले छय्ज्याय्
ज्याभि तय् थें लाक थकसित भिक्षु व अनागारिका छुना व्यूबले छगू
ला मेमेगु धमेयापिनि न्ह्याःने धर्म सम्वाद-शास्त्रार्थ याय्गु ला गन छगू-
निगू साधारण न्ह्यसःया लिस नापं वी फुपि मदयकाः मझालापुका
च्वने माल । मेगु छुं छगू हू वय्वं दुनेनिसं त्याग भावना मवय्कं भिक्षु
वा अनागारिका जूपि जूबले लिपा नं छुं अज्याःगु हे चिकिचाधंगु खं
नं मन हिलेफुगु हे जुल, उकिं गुलिखे भिक्षुत लोवा ज्वी (स्यने) नं धुंकल
धाल, गुलि अनागारिकापि नेपाः थ्यनेवं लिहाँ तुं वन धाल मखुला ?
अज गुलि भिक्षुपि न्ह्याथाय् वंसां मिसात ल्यूल्यू न्ह्यः न्ह्यः तया ज्वीपि,
गुलिं छहा हे मिसा नाप दुवाते दुवाते दनाः दनाः गवय्त्तनि गवय्त्त

मिसातय् व व्यकुं च्यानाः खं ल्हाना च्वनि थें खं ल्हाना च्वनिपि, हानं
गुलि गुलि ला छहा हे मिसा नाप न्ह्याथासं नाप नाप जुया नं मोटरे-वसे
नापं छगू हे सीटे प्यपुं क च्वना ज्वीपि दु धकाः धाल, खः मखु मस्यु ।

न्ह्यागु थजु जिपि ल्हासा थ्यंबले पोतला लामाजुं चीनी प्रति-
निधि जनरल चङ्ग चिन-ऊयात यातुं गे नाप लानाः ल्हासा छ्याः हानं
थः नं ल्हासा थ्यंका च्वने धुंकुगु । उथाय् हे चीनी फौज ल्हासाय्
वल । फुकं सिपाहीत न्ह्यंगु थाय् मडुगुलि नोर्बु लिखाया सत्तिक पाल
ग्वयाः च्वन । गुलि छें छें वालं च्वन । गुलिसितं छें न्यानाः नं तल ।
थुथाय्गु व्यापार थुलि जुल उलि जुल धकाः ल्याः ल्याय् मफु ।
दच्छियात गाः थें च्वंक ह्यागु माल निहा हे मदवं फुन । उथाय् जि
नाकं व्यापारे वास्ता मतय् धुन । उकिं वंजातसें हे मेगु मालताल यक
हाना छुत थें । व नं फुक अथे हे धाक धाक पुलाः यंकल । थुथाय्
नेवाःतय्गु त्यें फुइ हे मेगु । भिभिगु कश्मेराया कोट-पाइन्ट, नय्चवनेगु
खर्चया खं ल्हानां व्याःगु मखु । छको निको चिनिया अफसरत वइबले
अमिसं खनि धकाः ग्यानाः म्मी नेपाले ह्याउँ वेतालित खनेव अन्ति सुचुके
थें अय्लाः सिसि सुचुकः ज्वीमाः ।

थुथाय् हे ल्हासाया कोतात, घेलुंत, व्यापारीत व मेपि मनूत नं
दुगु प्रतिनिधि मण्डल चीनं लिथ्यंगु व अमि पाखें चीन नापया सम्बन्ध
वांलाना वगु दु धवागु खं न्यने दुगु व हानं चीने ज्वीगु राष्ट्रीय
सभाय् च्वति काय्त्त धकाः पोतला लामाजुया नायक्त्वे छगू मेगु
प्रतिनिधि मण्डल नं वन । थुकिं यानाः भचा गाक्क हे चिनियात लय्ताः
थें च्वं । उकिं उगु ताके ल्हासाय् न्ह्याइपुसे हे च्वं । म्मी नेवाःतय्त्त ला
चिनियातसें भचा अप्पो हे स्वया ह्या च्वंगु दु । सय्त्तय् नाप नं उथाय्
अमि व्यवहार वां हे लाः । बराबर पार्टि सःतइगु । नकाः त्वंका; साप
हे माने याना हइगु । गवउँ गवउँ म्मी नेपाली वाणिज्यसंघं नं सःताः
पाहाँ याना छय्गु ।

चिनियातय् राष्ट्रीय पर्व । अमि थाय् क्याम्पे “ग्यामिलोसा
स्युकुलोसा” धाई थें भोंस्वां, भोंमालं ह्याय्पा तल । स्वय् हे अप्परात
स्वर्गतं कहाँ वया च्वन धाय् लव्यक् गाचो व्वः थें रंगरंगया भोंवाला
घाना तःगु वेल्हन् व्वय्का तःगु । सकस्यां व हे वँचुगु कक्कुड् थ्यंक
ताख दुगु कोट व मिसातय् जक पुलि कय् तक वःगु तम्ब च्वंगु धुंदि
दुगु चिनिया लं । रंग रंगया रेसमी ध्वाँय् व वुत्ता वुत्ता थें च्वंगु
चिनिया आखः दुगु ख्वतु भोंया ग्वरः व्वय्काः छगु जुल्स वल ।
दश्वी दश्वी अध्यक्ष माऊ चे तुङ्ग व प्रधान मन्त्री चाउ-इन-लाइया
कारचीपि तस्वीर नं जात्रा याना हःगु दु । वहनी भ्वय् । भी वकील
साहेवया नाप १० थकालिपि व कथां कथां नं साहु साहुपि सःता तःगु
दु । जि नं वना । रंगोचंगी मतकलः खायाः ह्याय्पा तःथाय् अनेक
प्रकारया चिनिया नँज्वलं ज्वरे यानाः टेबिरे व्वया तःगु । थःपिनि
योगु यक्क यक्क कयाः नय्गु । भीत ला भचा मछिसे च्वं । अध्यनं कयाः
नया । जि जुल हिसिलां नकइगु छता नित्ता जक चिनिया खाना नय्
नंछ, चिनियात ला धाथें हे साक्क ज्वरे याय् सः खनी, छु छु दय्का
तल, गुगु दय्का तल, ल्याः ख्यानां सह मजू । थुगुया श्व सवाः उगुया
व सवाः धकाः नं लुमंके फुगु मखु । टेबले दश्वी लाक्क तयात गु अनेक
घासां चाःह्वीका तःगु छपाः तप्पाःगु भु खनाः भी हँकुवलेयागु थाय्भु
लुमंसे वः ह्याय् धाःसा व भुइ भीगु थाय्भुइ ज्योनांलपते थें हलंहः मना
तःगु जीसाःचा नं वाउँक खनेदु ।

नय्-नी सिधय्काः ह्याउँ वाउँ मतया जले अनेक प्याखं क्यन ।
स्वया स्वयागु बांलाः, स्वया स्वयागु तःजि । नेपाःया गंप्याखने दैत्यथलि
थें जुद्ध थय् माःगु वःप्याखं नं दु । ल्वाइगु भी देवी प्याखं, नेतमडु
प्याखने थें मखु, छको छको अपि तिन्हुइवले, छको छको चुपि पा गु
मलाकेत वाजि नयाः ल्यांप्रापुलिबले दभू हे दिनिक मि, ह्य हे चिक मि ।
अमिगु तिसा वसःया तेजं मिखा हे तिनिमिनि धाः । अथे हे भी ख्वपया

महाकाली प्याखने सिह व ह्याय्पा पिहाँ वइ थें अमि नं सिह प्याखं व
ह्याय्पा प्याखं दु । सिहया दुने २ ह्य २ ह्य मनु च्वनाः प्याखं हुइगु जुया
च्वन । थुलि बांलाक सनिगु, तिन्हुइगु कि धाथें हे सिह न्यामिचाया
च्वंगु थें च्वं, नय्पित्याना नसा लाकाः लाकाः सना च्वं थें च्वं । ह्याय्-
खाया नं लहाते पपु घानाः छ्यैले कलिक व ल्यूने न्हिप्यं छुना तःह्य मनु
सनिबले यानं स्वयवले मनु ख्वाः जुया नं तःधिकःह्य ह्याय्पा हे सना च्वं
थें च्वं । वयासिवे दकले सकले बांलाः ताःगु ला मलः प्याखं । पौभाले
वा क्वेँचिने जक खनाह्य मलः धाथें स्वानाः वालाला सनाः आकासे
व्वया वं थें च्वं । ल्यूँसे च्वंक मतमित स्याना तःथाय् फिलिक मत
च्याकाः व मलः व्वाँय् वंबले धाथें वर्पाया चान्हे पल्पसा त्वः थें । धन्य
चिनिया प्याखंमोत ! उखुनु जिपि बाचाती तिनि लिहाँ वया ।

पोताला लामाजु चीने आपाः हे थासे चाःहिलाः लहासा लि
थ्यैसेलि भचा गाक्क हे शान्ति वः थें च्वन । तिब्बतयात छगू “स्वायत्त
शासित क्षेत्र” याय्त छगू ११ह्य मनुया प्रारम्भिक समिति नं दय्कइगु
जुल । उकिया उद्घाटन याय्त चीनया उपप्रधान मन्त्री मार्शल चेन-यी
नं श्यन । पोताला लामाजु हे लँ स्वया हल ।

समिति स्थापना जुयाः ज्या याना हःबले सँय्तय् हानं चिनि-
यात मयया वल । ल्यूनें ल्यूनें अमित लाक्क खं लहाना हल । अले नेवा त
व सँय् व्यापारीतय् प्रति चिनियातय् व्यवहारे नं भचा पाना वःगु
खनेदत । ह्याय् धा सा उथाय् हे नेपाल-चीन दौत्य सम्बन्ध नकतिनि
जक स्थापना जूगु । उकि भीत साप हे माने याः, न्ह्यागु माल दःसां
काइगु, दां नं याकन याकन हे वीगु । गुलिं गुलिं माल ला बिजक जक
स्वयाः नं आमदानी न्याइगु ।

अथे नेवाःतय् भचा ज्या छिना वःगुलिं सँय् व्यापारीतसें जक
भी नाप मिले जुयाः अमिगु माल नापं भीगु धकाः नाय्काः व्यापार
याना हःगु मखु कि समीनीतसें हे “भ्याय्बुकि किमे” धाय्काः नेपाः

वयुगु स्वया हल । उकिं २५०० दैया
बुद्धजयन्ती स्वयुगु त्वहः चिनाः हिन्दुस्थान पाखें कवाहों बल । पोताला-
लामायात नं भारत सरवार पाखें २५०० दैया बुद्धजयन्ती च्वति कायूत
दिलीं निमन्त्रणा वःगुलि भारत प्रस्थान जुल ।

उथाय् श्यंवले जि तले क्वथाय् च्वनाः उस्त व्यापार मयाय्
धुन । आपाः व्यापार कुने पसले हे वंजाःतसें याइगु । अथे हे छह निह
मज्जिमगाःपि 'सोताला गो. भिदा गो' धकाः मालाः मालाः वइपिन
जक थत च्वना हइगु । अन दुगु निता प्याा मुख्य मुख्यगु वस्तु क्यनेगु
व छता निता वस्तु वंजा तसें कुने थत हयाः मीगु ।

छन्हु जि याकःचा अथे राहुलजुया बुद्ध चर्या स्वया च्वनागु ।
समीनी छह थाहाँ बल, जि सफू स्वयाच्वनागु खनेव 'सोताला,
लामाघेपा ज्वी खना लाकि छु ?' धकाः जितः स्वयाः न्हिल । जि नं
“आपाः मखु भति भति का, फेनु नीला” धकाः धया । वं दना तु-
“महादया, सोतालायात छगू दुख बी धकाः वयागु, भचा ग्वाहालि
याना दी माल” धकाः खँ छुत ।

व जुया च्वन छह छोंपुंया कलाः । वया भाःत व हे पूर्व पाखे
जूगु खास्यातय्गु गडबडे सित । उकिं आः वया व्यापार फुक वंजातय्
ल्हाते । आः वयागु दां भचा रूपला व्यु धकाः धाःवःह खनी । जि
‘थुथाय् ला नार्क व्यापारे ध्यान हे तय् मफया चान तिनि, लिपा माल
धाःसा धाय् का नीला’ धकाः होका छ्या ।

तर व अथे हइह मिसा मखु खनी । उअतु वयाः तिवः या वया
च्वन । गवलें छु स्वय् धयाः जि नाप फेत वइगु, गवलें छु ना धयाः
जितः थ्यू वइगु । अवले हिसिला दुवले जूसा अथे अमिसं ध्यसदयस
या. वइगु छुं लयाः मडु । लिपा जितः अथे सनिगु मझि, मयो । वया
दुनेया इच्छा अथे भचा भचा यायां भचा गाक दां जितः ज्वंके धुनेव
दांया नापं थः नं प्यवुताः नेपाः वया छ्य धयागु थं खनेदु ।

धाथें ला जि नेपाः वय् न्हाःगु जूसा, छं वय्केत स्वःगु जूसा
जि वयात छु धकाः पिया च्वनि, जिगु दुगु व हिसिला हया तःगु भति
भाति च्वनाः न्हापा हे वय् धुन ज्वी ।

उकिं जि व वइगु यः मजू । व वइगु इले आपाः जि वहिली वा
हामुची देके वना च्वनेगु । छन्हु वहिली उखे थुखे यःपि व अंगले च्वया
तःगु विछं पौ स्वस्वं वयावले छथाय् कु कवुया तःह फे छहस्या मूर्ति नं
खना । व लाखे न्हापां वहि दय्कुवले थःथमं हे वयाः चा, अप्पा ल्हया
व्यू वःह फैयागु साली दय्का तःगु हँ । अथे हे वहिया कःसिम्बले लाक
सारनाथे थें ज्या गु दु नि चला निह जःखः दुगु धर्मचक्र च्वया तःगु नं
खना । थुकिं सी दु व वहि दय्कुवले हे नेपाःया कःमितय् बौद्ध कला
नाप घनिष्ठ सम्बन्ध दय् धुंकल ।

अनं लिहाँ जक वया, वंजाःतय् भुनुभुनु खँ ल्हाना च्वंगु । जि
खनेव छहस्यां तीजक “थों पौ वीगु दु हँ” धकाः धाल । लिपा जि
सिल—छह साहुनीया पौ वीगु । व जुया च्वन ७० दँ मझि दय् धुंकाः
नं भाःत दनिह । तर अथे भाग्यं हना च्वने दुह भाःतयात छं थें वास्ता
मतसे भन्तेपिनिगु खँ न्यनाः चि हे मनसे अप्रशील कया च्वंह । वयात
वयागु उमेर व स्वास्थयया विवाः मतसे गोबौ गोबौमझि ध्यान भावना
याका तल खनी । लिपा तस्सकं हं मफय्काः नुगः स्वय्का लाक थाक
खँ ल्हानाः वाँ थें ज्वीकाः सित धाल । थ्व गज्याःगु शिक्षा, गज्याःगु
धर्म, जि मस्यू । भगवानं जा शरीरयात तस्सकं कष्ट वीगु व साःभि
नयाः यःयः थे सना ज्वीगु— निगुलि अति मज्यू, स्वाय्त्त माःछि नयाः
भिगु ज्या गुलि फन उलि अप्पो याय्गु मध्यम मार्गं जकं कना बिज्याःगु
दु थें च्वं, मखुला ? व ला छं जकं बांलाक सो । हानं गवलें गवलें जि
हामुची वनेवले अनया लामापिसं नं अज्याःगु ज्या या धकाः गवलें
मधाः । गुलि गुलि नुगः मझिकाः वनेः भिक्षु जू वा धकाः नं गवलें
मधाः । न्हावलें ‘धाथें बौद्ध धर्म साधन याय्त्त पिने जक वसः हिलाः

धमग्रन्थ पाठ यानाः मन्त्र जक जपां मज्जू । धर्मया अभ्यास ला मनं
याय् माः, सुयां मन भिगु खःगु लँ पाखे लाना च्वंगु दःसा वया शरीर-
वचनं याइगु ज्या नं धार्मिक ज्वीफु । थुक्रिया अःखः मन मखुपाखे
लाना च्वन धाःसा वं बांलाक विचाः जक नं याय् फइ मखु, अले विहारे
च्वनाः जन्मकाः छि धर्म-ग्रन्थ च्वना च्वंसां छुं प्राप्त याय् फइ मखु ।
धकाः जक धया हइ । हानं भगवानं नं अथे गबलें धाः थें मच्चं । सिंह-
सेनापति उपासक ज्वी धकाः धाःबले नं न्हापां स्वकां तक ला विचाः नि
याना वा धकाः लिा छुन मखुला ? लिपा जि बौद्ध उपासक हे ज्वी
धकाः तिवः यासंलि नं भगवानं वयात उपासक छीत 'जैन साधुपिन्त नं
न्हापाया थें हे दान प्रदान याय् माः, छाय् धाःसा छिभिगु कुल जैनतय्
बुंगाः खः' धकाः उपदेश बिया विज्यात तिनि मखु ला ? सकतां तोताः
भिछु जु धकाः मधाः ।

धात्येंया खँ जा मै, मिजंतय्त मांबौया वचं काय् माः थें मिसा-
तय्त नं मां बौ अथ ग भाःतयागु वचं जक दय्वं भिक्षुनी छीगु
भगवानं इच्छा हे मयाःगु, लिपा आनन्द भिक्षुं साप हे तिवः याःगुलि
तिनि वल्ल वल्ल गौतमी आदि मातृजातियात भिक्षुनी छीगु वचन बिया
विज्यागु, व नं मिजंतय्या सिबे अप्पो च्यागू 'गुरु धर्म' पालना याय्
धाय्काः तिनि ।

खः महाकाश्यप थें, कापिलायनी थें मचांनिसें हे त्याग भावना
दुपि जूसा भिक्षु-भिक्षुनी चर्या खः । मेपिनि निंति ला भगवानं शृगाल-
यात कना विज्याःगु गृही विनय दु - भाःतं कलाःयात प्रेम याय्गु व
कलातं भाःतयात हनेचने याय्गु न्यागू न्यागू हे खँ । थ्व नं ला छं न्यंगु
वा च्वंगु दय्माः ।

थथे न्ह्याम्हेसित न्ह्यागु थजु थः छम्हेसित जक जीके-भिकेगु खँ
ला "आत्मार्थं पृथिवीं त्यजेत्" धाइपिसं ल्हाःसा मय्यू, बौद्धपिसं ला
अज्ज दशपारमिता पुरे यानाः बुद्ध जुयाः जगत संसार सत्वप्राणी उद्धार

याय् फय्मा धकाः दुष्कर चर्या याथिपि महायानी बौद्धपिसं ला गृहस्था-
श्रमयात गबलें गबलें हे निन्दा याइ मखु ।

हानं महाभारते युधिष्ठिर महाराजं धा गु दु - जिगु भर कयाः
जि नाप वःह्म खिचायात नापं च्वना यंके मदुसा जि स्वर्ग हे वने मखु ।
अथे हे ख्वप जुजुं नं थ पिन्त विपत्ति वइ धकाः सीक सीक नं "शरण
वःह्मसित मरण याय् मज्जू" धकाः जुजु जय प्रकाशयात शरण काल ।

अले छं जक छाय् जितः अपाय्चो लोमंकागु वा लोमंकेगु कुतः
यानागु ? अथेभनं याय् माय्क जि छुं अपराध यानागु दु थें मच्चं ।
अज्ज न्ह्यावले छन्त लोमंका च्वनागु दु । धात्येंया खँ जा हिसिला दुबले
नं जि वयात नं छ हे भाःपाः जक हे येका च्वनागु खः । थथे छंगु हे
आधार कया च्वंह्म, हानं छं नं न्हापा अपाय्चो योह्म - पलख वाय्
मालकि सुकुसुकु ख्वया ज्वी माय्क योह्म जितः थुलितक, थुगु अवस्था
ज्वीकाः तक नं वास्ता मयासे च्वंबले छु छन्त पाप मलाइ ला ? खः थ्व
पाप काचाक्क स्वयंबले दशाकुशल पापे मलाः थें च्वं, तर मेपिन्त सिक्तिकं
थथे नुगले स्याकेगुयात छं धर्मया दुने लाके फइ मखु, व नं मभिगु नुगले
तयाः मखु, मत्योगु नुगले तयाः मखु, धर्म नं हंगु कर्म नं हंगुकथं व छं
नं न्हापा न्हापा योगुकथं नाप च्वने धकाः न्यादँ तक महान् तपस्या
यानाः लिहाँ वयाह्म जितः उलित तापाकाः । छाय् धाःसा व भिगू पापे
चित्तं याइगु गुगु स्वंगु पाप दु व नं मनं चाय्क व मचाय्क याना
च्वनि । उकिं छं चाय्क छुं पाप मयाना धाःसां, धात्यें शरीरं छुं पाप
मयाःसां, छंगु ह्म पिने पवित्र खःसां छं मचाय्क जि खनाः घञाया च्वंगु
दु, छु यानाः जितः तापाके, गुगु यानाः जि नाप हने मोके धकाः मने
ग्वयाः पाप याना च्वंगु दु, थ्व खँ जि बांलाक स्यू । थुक्रियात छं मान-
सिक पाप मखु धकाः धाय् फइ मखु । उकिं हे ला ज्वी बर्माया मिसातसें
सुं मिजनं अमित येकाः ल्यूल्यू जुल धाःसा अमित नुगले स्याकेव पाप
लाइ धकाः थः मयोसां येकाः वयाके हे वना छ्वागु । धात्येंया

मिसानुगः ला व धकाःले !

हानं जि ल्हासा वयागु हे दं छको भीथाय चुके व्याखं हुइके हःगु । व्याखं सिधयकाः चितिमुनिचां मिखा संकाः रुमाल ध्वेकुवले मेमेपि पासापिनि नापं जि नं ॥ मोह दां बिया । छको ला न्यताः नं तिया छया । वहनी छ गय्चवंक तंवेकुगु । लुमंनि ला छं छु धयागु ? “व व्याखंमो मिसा धकाः भाःपाः मखाः अथे दां व्यूगु । व धाथें मिसा जूगु जूसा छु जक याइगु ज्वी थ्व मिजंतसे !” मखुला ? लिपा जि नं विचाः याना स्वयावले खः थें नं च्वना वल । अथे नं जि छन्त धया — “मिसा धकाः ला मखु वं न्यताः गा वंक न्हिलाः मद्धाः पहलं घुं कयाः धाथें मिसाथें च्वंक व्याखं हुया क्यने स गुलि जक व खनाः लय्तायागु खः ।” तर छ माने मजू च्छि थुस्स च्वना च्वन । आः छं हे धासा ल्हाःग्वय् फयाः सँप्याकाः च्वसिन्हः छाय्का च्वनाह जगाजगि दय्क दय्कं, हानं जि अपाय्चो येक येक नं थथेभनं जितः हेला यानाः नुगः ख्वय्केगु गय् जुथाः धर्म ज्वी ?

छं अष्टमी व्रतया वाखं ला न्यंगु हे दु । उकी गज्याः गज्याःगु वाखं दु छं लुमंनि मखुला ? विचरा सुदर्शनां सुं वांलाःपि मिजंत ल्वःवनाः मखु भात मयेकाः नं मखु खालि आकाभाकां वीरकुशया रूप खनाः ग्यानाः विसि वंसां लिपा व हे वीरकुशयात येकाः जन्मकाः छि सेवा याना वनं नं न्हापा वीरकुशयात “विरहन विदेश जि वने” धाय् माय्क नुगले स्याकुगुलि मंदिराया जन्मे थः भात विधन्तर राजकुमारं नुग हीक दान वीका च्वनेमाल । अज्ज यशोधरा जुयाः नं सिद्धार्थ कुमारं वाकाः ख्वया च्वने माल छें च्वना नं मातानी थें जुया च्वने माल ।

लाःसा मै, छं थ्व खँया अर्थ “हानं थ्व मिजंत नेपाः वयाः दुःख व्यू वय् त्यन तिति” धकाः छयाना च्वनि । छं धन्दां काय्मो, अथे छन्त मल्लिक पंगलः जुयाः दुःख व्यू वय् मखुत । हानं जि ल्हासाय्

दनि वा फलानाथाय् दनि धकाः नं छं लुमंके बिया च्वने मखुत, माय्के बिया च्वने मखुत । गनं सुनानं मस्य थाय्, सुं ह्मस्य तास्य पि मदु थाय् वना छय् त्यना थ्व लाबलां हे । थनयागु व्यापार व दुगु धन सम्पत्ति सकतां बंजाः पासापिन्त लिसमा बिया थके । अमिसं धर्म खंसा छुं भति छन्त हया हे वी । मय्यूसा व नं छन्त नय् च्वने तीत मा गु हे मखु, दान-प्रदान याय्त खः, अमित हे दान याना धकाः भाःपा छु ।

थ्व फुक खँ च्वयागु ला छं जितः मचाय्क ख्वय्काः हाय्काः नुगले स्याकुगु पापं यानाः छं लिपा दुखसी धकाः जक खः । उकिं छं थ्व खँ फुक छको खः मखु वांलाक विचाः याना स्व, खः थें च्वंसा खः धकाः भापि, थुलि हे जिगु थपाय् मद्धि हाकःगु पौ च्वयागु ज्या वल । मखु जिगु छुं दंगु हे दुसां उकियात क्षमा नं या, छाय् धाःसा क्षमा याय् फुपि सुं दःसा पृथ्वीयां कय मिसात हे खः ।

आः जि छ नाप थथे जन्मकाछिया निति वेला काय् न्ह्यः छन्त छु वी, मेगु वी लोगु वस्तु छुं मखने धुन । उकिं छं हं कुवले छिमि मामं बिया हःगु ल्हाःग्वय् ल ल्हाना व्यू थें जि नं जिमि निम्हेस्या सम्बन्धया स्वापू जुया वंगु थ्व टप छजो छन्त वी त्यना । नापं हिसिलां वया अबुं स्वथना थकुगु धकाः तिति पापा याना तःगु मि नं थी मखु धाःगु चिकिचा कूगु चिनिया कय्चिं छकू नं यछायाः अवले छन्त विज्यासः यया न्ह्यःने च्वसिन्हः छाय्काः हया थें थ्व जिगु दुनुगलंनिसंया सिहः छपता नं तयाः सुत्राः बिया च्वना —

छं थुगु जन्मे दुःख मज्जीमा !

मेगु जुनी नं सुख सी दय् मा !

मै, छं नं थुकियात जिगु जीवनया दकलेसकले तःजिगु कस्यालि भाःपाः लः ल्हाना का !

यमै, थुगु जन्मयात थुलि हे जुल । मेगु मेगु जन्मे ।

छं न्हापा दकले सकले योह

... ..

चित्तधर हृदय' या

काव्य—

महाकाव्य—
वाखं—

वाल साहित्य—

एकांकी सहित—

भाषा सम्बन्धी—

साहित्यया इतिहास सम्बन्धी—

नेपाल सगीत विषये—

संकलन—

अनुदित—

धार्मिक—

यात्रा सम्बन्धी—

पद्य निकुञ्ज

हृदय-कुसुम

वधुवाहन

गौतम-बुद्ध

हृदय-कथा

अन्तरध्वनि

न्हूगु स्वां

याकःमिया चा

मञ्जुश्रीयात 'नेपाल' या वुखें

देगः

चीन लुमनाः

श्व नं जिमि वेत

सुगत-सौरभ

खुपु बाखंचा

शायभु

मिमनःपौ

झी मचा (वर्णमाला)

झी मचा (निगूगु)

हनागा

नेपाल भाषा गय् च्वय्गु !

झीगु साहित्य

नेपाल-संगीत (अंग्रेजी)

अंत्याक्षरी

स्वपु सूत्र

बुद्ध वचनामृत व नेपालया बौद्ध दृष्टि

महाचीने नेपाल-संस्कृति